

## EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDSFORORDNING (EF) nr. 138/2004

2007/EØS/26/49

av 5. desember 2003

## om landbruksregnskaper i Fellesskapet(\*)

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 285 nr. 1,

under henvisning til forslag fra Kommisjonen,

etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251<sup>(1)</sup> og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) For å kunne overvåke og evaluere den felles landbrukspolitikk er det nødvendig med sammenlignbare, aktuelle og pålitelige opplysninger om den økonomiske situasjonen i landbruket, og særskilt om endringer i landbrukets inntekter.
- 2) Landbruksregnskaper er et grunnleggende redskap for å analysere den økonomiske situasjonen for landbruket i et land, forutsatt at regnskapene utarbeides på grunnlag av enhetlige prinsipper. Landbruksregnskapene er også verdifulle når nasjonalregnskapene skal utarbeides.
- 3) Regnskapene for landbruket er utarbeidet i samsvar med de grunnleggende begrepene og reglene i rådsforordning (EF) nr. 2223/96 av 25. juni 1996 om det europeiske nasjonal- og regionalregnskapssystem i Fellesskapet<sup>(2)</sup>.
- 4) Rådsforordning (EF) nr. 322/97 av 17. februar 1997 om fellesskapsstatistikker<sup>(3)</sup> utgjør en referanseramme for denne forordning.
- 5) Ettersom målene for det foreslåtte tiltak, nemlig å skape felles statistiske standarder som vil gjøre det mulig å produsere harmoniserte data, ikke kan nås i tilstrekkelig

grad av medlemsstatene og derfor på grunn av tiltakets omfang bedre kan nås på fellesskapsplan, kan Fellesskapet treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i traktatens artikkel 5. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå disse målene.

- 6) De tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av denne forordning, bør vedtas i samsvar med rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er tillagt Kommisjonen<sup>(4)</sup>.
- 7) Den faste komité for landbruksstatistikk og komiteen for statistikkprogrammet er underrettet —

VEDTATT DENNE FORORDNING:

*Artikkel 1*

**Formål**

1. Denne forordning oppretter regnskaper for landbruket i Fellesskapet (heretter kalt «EAA») ved å fastsette:
  - a) en EAA-metodikk (felles standarder, definisjoner, nomenklaturer og regnskapsregler) som skal benyttes ved utarbeiding av regnskaper på et sammenlignbart grunnlag til bruk i Fellesskapet, og ved oversending av data i samsvar med artikkel 3,
  - b) tidsfrister for oversending av landbruksregnskapene som er utarbeidet i samsvar med EAA-metodikken.

(\*) Denne fellesskapsrettsakten, kunngjort i EUT L 33 av 5.2.2004, s. 1, er omhandlet i EØS-komiteens beslutning nr. 136/2004 av 24. september 2004 om endring av EØS-avtalens vedlegg XXI (Statistikk), se EØS-tillegget til *Den europeiske unions tidende* nr. 12 av 10.3.2005, s. 55.

<sup>(1)</sup> Europaparlamentets uttalelse av 3. september 2003 (ennå ikke offentliggjort i EUT), og rådsbeslutning av 17. november 2003.

<sup>(2)</sup> EFT L 310 av 30.11.1996, s. 1. Forordningen sist endret ved europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1267/2003 (EUT L 180 av 18.7.2003, s. 1).

<sup>(3)</sup> EFT L 52 av 22.2.1997, s. 1.

<sup>(4)</sup> EFT L 184 av 17.7.1999, s. 23.

2. Denne forordning pålegger ikke medlemsstatene å benytte EAA-metodikken ved utarbeiding av landbruksregnskaper til eget bruk.

#### *Artikkel 2*

##### **Metodikk**

1. EAA-metodikken nevnt i artikkel 1 nr. 1 bokstav a), er oppført i vedlegg I.
2. EAA-metodikken skal ajourføres etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 4 nr. 2.

#### *Artikkel 3*

##### **Oversending til Kommisjonen**

1. Medlemsstatene skal oversende Kommisjonen (Eurostat) de dataene som er oppført i vedlegg II, innen de tidsfristene som er oppgitt for hver tabell.
2. Den første oversendingen av data skal finne sted i november 2003.

3. Listen over variabler og tidsfristene for oversending av data som er oppført i vedlegg II, skal ajourføres etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 4 nr. 2.

#### *Artikkel 4*

##### **Komitéframgangsmåte**

1. Kommisjonen skal bistås av Den faste komité for landbruksstatistikk.
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 4 og 7 i beslutning 1999/468/EF anvendelse, samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene i beslutningens artikkel 8.  
Tidsrommet fastsatt i artikkel 4 nr. 3 i beslutning 1999/468/EF skal være tre måneder.
3. Komiteen fastsetter sin forretningsorden.

#### *Artikkel 5*

##### **Sluttbestemmelse**

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Brussel, 5. desember 2003.

*For Europaparlamentet*

P. COX

*President*

*For Rådet*

P. LUNARDI

*Formann*

## VEDLEGG I

## REGNSKAPER FOR LANDBRUKET

## (EAA)

## INNHOLD

	Side
Forord .....	412
I. Regnskapenes allmenne struktur .....	412
A. Innledning .....	412
B. Grunnenheten og landbruksnæringen .....	413
1. Grunnenheten .....	413
2. Næringen landbruk .....	414
3. Ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter .....	415
C. Måling av produksjonen .....	417
D. Kontosystem .....	418
1. Kontosystem fastsatt i ENS 95 .....	418
2. Kontosystemet i EAA .....	418
E. Datakilder og beregningsmetoder for å utarbeide EAA .....	421
F. Nomenklatur .....	422
1. Allment .....	422
2. Definisjon av aktiviteter som er karakteristiske for landbruket .....	422
3. Definisjon av enheter som er karakteristiske for landbruket .....	423
4. Merknader til forskjellige poster .....	424
5. Forskjeller mellom landbruksnæringen i EAA og landbruksbransjen i nasjonalregnskapets sentrale struktur .....	428
II. Produkttransaksjoner .....	428
A. Allmenne regler .....	428
1. Referanseperiode .....	428
2. Enheter .....	429
3. Registreringstidspunkt .....	429
B. Produksjon .....	432
1. Generelt om produksjonsbegrepet i ENS 95 og EAA .....	432
2. Produksjon ved landbruksaktivitet: mengder .....	433
3. Produksjon av ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter .....	439
4. Landbruksnæringens produksjon .....	439
5. Verdisetting av produksjon .....	440
C. Produktinnsats .....	440
1. Definisjon .....	440
2. Elementer i produktinnsats .....	441
3. Verdisetting av produktinnsats .....	445

D.	Bruttoinvestering .....	445
1.	Bruttoinvestering i fast realkapital .....	445
2.	Lagerendringer .....	454
3.	Registrering av husdyrbestand som «bruttoinvestering i fast realkapital» eller «lagerendringer» ..	459
III.	Fordelingstransaksjoner og andre strømmer .....	460
A.	Definisjon .....	460
B.	Allmenne regler .....	460
1.	Referanseperiode .....	460
2.	Enheter .....	461
3.	Registreringstidspunkt for fordelingstransaksjoner .....	461
4.	Allmenne merknader til bruttoprodukt .....	461
C.	Lønnskostnader .....	462
D.	Skatter på produksjon og import .....	463
1.	Produktskatter .....	464
2.	Behandling av merverdiavgift .....	465
3.	Næringskatter .....	466
E.	Subsidier .....	468
1.	Produktsubsidier .....	468
2.	Næringsubsidier .....	470
F.	Formuesinntekt .....	474
1.	Definisjon .....	474
2.	Rente .....	474
3.	Grunnrente mv. (leie av jord og grunnforekomster) .....	475
4.	Formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere (inngår ikke i EAA) .....	475
G.	Kapitaloverføringer .....	476
1.	Investeringstilskudd .....	476
2.	Andre kapitaloverføringer .....	476
H.	Kapitalslit .....	476
IV.	Arbeidskraftinnsats i landbruket .....	479
V.	Indikatorer for landbrukets inntekter .....	480
A.	Definisjon av inntekt og saldogposter .....	480
B.	Behandling av inntekt fra enheter organisert som selskaper .....	481
C.	Definisjon av indikatorer for landbrukets inntekter .....	482
D.	Aggregering av inntektsindikatorene for Den europeiske union .....	483
E.	Deflatering av inntektsindikatorene .....	483
VI.	Verdisetting av EAA til faste priser .....	484
A.	Pris- og volummål .....	484
B.	Prinsipper og metoder for å utarbeide EAA i faste priser .....	485
1.	Valg av indeksformler .....	485
2.	Basisår .....	485
3.	Framlegging av serier ut fra et referanseår .....	485
4.	Beregning av bruttoproduktet i faste priser .....	486
5.	Oppdeling av produktskatter og produktsubsidier i volum- og priskomponenter .....	487

**FORORD**

Revisjonen av det europeiske nasjonalregnskapssystem (ENS 1995) i 1995<sup>(1)</sup> samt behovet for tilpasning til den økonomiske og strukturelle utviklingen i landbruket har ført til en ny grunnleggende metodikk for landbruksregnskapene (EAA). I forbindelse med endringene i den grunnleggende EAA-metodikken måtte det tas hensyn til to ofte motstridende krav: på den ene siden måtte metodikken samsvare med ENS for at EAA skulle kunne harmoniseres, både medlemsstatene imellom og med den sentrale strukturen i nasjonalregnskapet, og på den andre siden måtte lovgiveren sikre at de nødvendige endringene lot seg gjennomføre. Denne håndboken er utarbeidet med dette i tankene, for i tillegg til begreper, prinsipper og grunnleggende regler for å utarbeide EAA, tar den også for seg eventuelle tilpasninger til de særskilte forholdene som gjør seg gjeldende i landbruket.

**I. REGNSKAPENES ALLMENNE STRUKTUR****A. INNLEDNING**

- 1.01. For at et nasjonalregnskapssystem skal kunne ligge til grunn for analyser, prognoser og politiske tiltak, må det gi et så systematisk, sammenlignbart og fullstendig bilde av den økonomiske virksomheten som mulig. Dette innebærer at alle de forskjellige økonomiske transaksjonene og enhetene som inngår i systemet, må klassifiseres etter allmenne kriterier og presenteres klart og tydelig i et sammenhengende system av regnskaper og tabeller.
- 1.02. Det europeiske nasjonalregnskapssystem, som er utarbeidet på grunnlag av De forente nasjoners reviderte nasjonalregnskapssystem (SNA 93)<sup>(2)</sup>, ble opprettet for å imøtekomme de særskilte behovene til Den europeiske union. Her fastsettes enhetlige begreper, definisjoner, regnskapsregler og nomenklaturer som skal benyttes av EUs medlemsstater.
- 1.03. Et lands økonomi er summen av de aktivitetene som gjennomføres av et svært stort antall enheter som utfører en lang rekke forskjellige transaksjoner med sikte på produksjon, finansiering, forsikring, fordeling og konsum. De enhetene og gruppene av enheter som behandles innenfor rammen av et nasjonalregnskapssystem, må defineres etter de økonomiske modellene som skal undersøkes. ENS 95 kjennetegnes ved at det benyttes tre typer enheter og to forskjellige måter å dele opp den nasjonale økonomien på.
- 1.04. For å kunne analysere strømmer som gjelder inntekt, kapital, finanstransaksjoner og eiendeler, er det viktig å velge enheter som gjør det mulig å studere samspillet mellom de økonomiske aktørene (institusjonelle enheter). For å kunne analysere produksjonsprosessen er det av avgjørende betydning å velge enheter som belyser forhold av teknisk-økonomisk art (dvs. lokale bransjeenheter og homogene produksjonsenheter).
- 1.05. Dette medfører at økonomien kan deles opp på to forskjellige måter:
  - i) i institusjonelle sektorer og undersektorer, som består av grupper av institusjonelle enheter,
  - ii) i næringer, som består av grupper av lokale bransjeenheter (næring) eller homogene produksjonsenheter (homogen bransje).
- 1.06. Hovedformålet med EAA er å analysere produksjonsprosessen og den primære inntekten den genererer. Derfor utarbeides regnskapene på grunnlag av begrepet næring.
- 1.07. EAA er et satelittregnskap som gir ytterligere opplysninger, og der de begrepene som benyttes, er tilpasset de særskilte forholdene i landbruksnæringen. Selv om strukturen til disse regnskapene for en stor del tilsvarende nasjonalregnskapets sentrale struktur, skal det fastsettes egne regler og metoder for å utarbeide dem.
- 1.08. Det er nødvendig å skille mellom inntekten skapt av landbrukets produksjon og landbrukshusholdningenes inntekt, som i tillegg til inntekt fra landbruksaktivitet, også omfatter inntekt som landbrukshusholdningene kan ha fra andre kilder (formuesinntekt, sosiale overføringer osv.). Begge disse to inntektstypene (inntekt

<sup>(1)</sup> De europeiske fellesskaps statistiske kontor, Det europeiske nasjonalregnskapssystem – ENS 1995, Luxembourg 1996.

<sup>(2)</sup> System of National Accounts, 1993. Utgitt i fellesskap av De forente nasjoner, Det internasjonale valutafondet, Kommissjonen for De europeiske fellesskap, OECD og Verdensbanken.

skapt av landbrukets produksjon og landbrukshusholdningenes inntekt) måles for to vidt forskjellige formål, noe som medfører at det kreves to helt forskjellige metoder for å dele opp økonomien. Den første, som gjelder EAA, bygger på produksjonsenheter som defineres ut fra en næring, mens den andre bygger på husholdninger (dvs. institusjonelle enheter) hvis hovedinntektskilde er selvstendig landbruksvirksomhet<sup>(1)</sup>.

## B. GRUNNETHETEN OG LANDBRUKSNÆRINGEN

### 1. Grunnetheten

- 1.09. For å kunne analysere strømmene som opptrer i produksjonsprosessen og i bruken av varer og tjenester, er det nødvendig å velge enheter som vektlegger forhold av teknisk-økonomisk art. Dette kravet innebærer at institusjonelle enheter som regel må deles opp i mindre og mer homogene enheter ut fra produksjonstype. Lokale bransjeenheter er ment å skulle oppfylle dette kravet som en første, praktisk tilnærming (ENS 95, 2.105)<sup>(2)</sup>.
- 1.10. Den lokale bransjeenheten er definert som den delen av en bransjeenhet som svarer til en lokal enhet. Bransjeenheten omfatter alle delene av en institusjonell enhet i dens egenskap av produsent, som bidrar til å utføre en aktivitet på næringsgruppenivå (fire sifre) i NACE Rev. 1 (referansenomenklaturen for næringsgruppering, jf. 1.55), og svarer til én eller flere funksjonelle undergrupper av den institusjonelle enheten. Den institusjonelle enhetens informasjonssystem må minst være i stand til å angi eller beregne verdien av produksjon, produktinnsats, lønnskostnader, driftsresultat og sysselsetting og bruttoinvestering i fast realkapital for hver lokale bransjeenhet (ENS 95, 2.106).
- 1.11. Selv om en lokal bransjeenhet kan svare til en institusjonell enhet eller del av en institusjonell enhet i dens egenskap av produsent, kan den aldri tilhøre to forskjellige institusjonelle enheter. Siden de fleste institusjonelle enheter som produserer varer og tjenester, i praksis driver med en rekke forskjellige aktiviteter samtidig (en hovedaktivitet og én eller flere sekundære aktiviteter), kan de deles opp i samme antall lokale bransjeenheter. Derimot kan ikke hjelpeaktiviteter (innkjøp, salg, markedsføring, regnskap, transport, lagring, vedlikehold osv., jf. 1.27) føre til at det opprettes en lokal bransjeenhet.
- 1.12. I prinsippet skal det registreres like mange lokale bransjeenheter som det finnes sekundære aktiviteter, men det kan hende at det ikke er tilstrekkelig med statistiske opplysninger (regnskapsopplysninger) til å skille den lokale bransjeenhets sekundære aktiviteter eller deler av disse aktivitetene fra dens hovedaktiviteter. Dermed kan en lokal bransjeenhet utføre én eller flere sekundære aktiviteter parallelt med sin hovedaktivitet (ENS 95, 2.107).
- 1.13. En aktivitet kan sies å finne sted når tilgang som utstyr, arbeidskraft, produksjonsteknikker, informasjonsnett eller produkter settes sammen, slik at det skapes bestemte varer eller tjenester. En aktivitet kjennetegnes ved en innsats av produkter (varer og tjenester), en produksjonsprosess og ferdige produkter som produksjon (ENS 95, 2.103). Hovedaktiviteten til en lokal bransjeenhet er den aktiviteten som bidrar til størst bruttoprodukt blant de aktivitetene som samme enhet utfører. Hovedaktiviteten klassifiseres i samsvar med NACE Rev. 1, først på høyeste klassifikasjonsnivå og deretter på mer detaljerte nivåer (ENS 95, 3.10).

<sup>(1)</sup> FAO erkjenner at analytikerne har forskjellige behov, og har derfor anbefalt at det benyttes tre typer enheter som grunnetheter for å beskrive de økonomiske regnskapene for næringsmiddelproduksjon og landbruk, dvs. institusjonelle enheter (herunder husholdninger), foretak (som tilsvarende de lokale bransjeenheterne i ENS) og produkter som anbefalt i SNA 1993 – (jf. FAO (1996) System of Economic Accounts for Food and Agriculture, FN, Roma).

<sup>(2)</sup> Vær oppmerksom på at selv om ENS først og fremst behandler de lokale bransjeenheterne, er det den homogene produksjonsenheten som egner seg best til en analyse av produksjonsprosessen. Denne enheten benyttes til kryssløpsanalyser, siden den svarer nøyaktig til en aktivitetstype. De institusjonelle enhetene deles derfor opp i like mange homogene produksjonsenheter som det er aktiviteter (uten å ta hensyn til hjelpeaktiviteter). Ved å gruppere disse homogene produksjonsenheterne kan økonomien deles opp i «rene» (homogene) bransjer. En homogen produksjonsenhet kan som regel ikke observeres direkte. Derfor kan ikke regnskapene til homogene bransjer utarbeides ved å gruppere homogene produksjonsenheter. I ENS er det beskrevet en metode for å utarbeide disse regnskapene. Den går ut på at sekundær produksjon og bransjenes tilsvarende kostnader registreres under de relevante homogene bransjene (ENS, 9.53-9.61).

## 2. Næringen landbruk

- 1.14. Ved å gruppere alle lokale bransjeenheter som utøver samme type aktivitet, får man en næring. Dermed kan økonomien deles opp etter næring. Disse næringene klassifiseres etter hovedaktiviteten til de enhetene som grupperes sammen på denne måten. På det mest detaljerte klassifiseringsnivået består en næring av alle lokale bransjeenheter som inngår i samme næringsgruppe (fire sifre) i NACE Rev. 1, og som dermed utøver samme aktivitet som den som er definert i NACE Rev. 1.
- 1.15. Selv om landbruksnæringen tidligere ble definert som en gruppe av homogene produksjonsenheter for landbruk, er den lokale bransjeenheden valgt som grunnenhet for beskrivelsen i EAA, for å i) tilnærme EAA mer til landbrukets økonomiske virkelighet, dvs. for å ta fullt hensyn til visse sekundære ikke-landbruksaktiviteter som ikke kan skilles ut fra landbruksenhedenes samlede produksjonsaktiviteter, og ii) for at EAA skulle være i samsvar med nasjonalregnskapets sentrale struktur. Dette innebærer en overgang fra en analytisk innfallsvinkel basert på begrepene homogen produksjonsenhet og homogen bransje, til en statistisk innfallsvinkel basert på begrepene lokal bransjeenhet og næring.
- 1.16. Ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter er aktiviteter hvis kostnader ikke kan skilles fra kostnadene ved den egentlige landbruksaktiviteten. Eksempler på dette er bearbeiding av landbruksvarer på gården, skogbruk, avvirking, turisme. Landbruksnæringens produksjon stammer dermed fra to typer aktiviteter:
- i) landbruksaktiviteter (hovedaktiviteter eller sekundære aktiviteter) utført av landbruksenheter,
  - ii) sekundære ikke-landbruksaktiviteter utført av landbruksenheter.
- 1.17. Driftsenheten i landbruket, som er den enheten som for øyeblikket benyttes ved statistiske undersøkelser av landbruket (telling, undersøkelser av strukturen til driftsenheter i landbruket), er den lokale bransjeenheden som egner seg best til landbruksnæringen (selv om den også bør omfatte visse andre enheter, som vin- eller olivenoljesamvirker, eller enheter som utfører kontraktsarbeid osv.). Det bør imidlertid framheves at de mange forskjellige landbruksaktivitetene som kan utføres på driftsenheter i landbruket, gjør dem til en særskilt type lokale bransjeenheter. Faktisk burde en streng anvendelse av ENS-regelen om enheter og deres gruppering føre til at driftsenheten i landbruket ble delt opp i flere atskilte lokale bransjeenheter i de tilfellene der det utføres flere aktiviteter på næringsgruppenivå (fire sifre) i NACE Rev. 1 på samme driftsenhet. Valget av driftsenheten i landbruket som lokal bransjeenhet i landbruksnæringen både i nasjonalregnskapet og i EAA er basert på en statistisk innfallsvinkel.
- 1.18. Kontoene for landbruksnæringen er derfor nesten identiske med kontoene for driftsenheter i landbruket (produksjonskonto og konto for inntektsopptjening). For å unngå eventuelle misforståelser bør det imidlertid understrekes at landbrukets kontoer ikke svarer til kontoene for de foretakene som har landbruk som hovedaktivitet. For det første omfatter de ikke alle disse driftsenhetenes ikke-landbruksaktiviteter (aktiviteter som kan skilles fra landbruksaktiviteter er ikke medregnet). For det andre omfatter de landbruksaktiviteter som utføres av foretak hvis hovedaktivitet er noe annet enn landbruk. Derfor vil ikke valget av driftsenheten i landbruket som grunnenhet for EAA, endre det faktum at landbruksregnskapene er regnskaper for næringen landbruk.
- 1.19. Siden en næring består av en gruppe enheter som utfører samme eller nesten samme type aktivitet, er EAAs definisjon av landbruksnæringen et resultat av de aktivitetene og enhetene som er fastsatt å være karakteristiske for denne næringen. Valget av aktiviteter og enheter som er karakteristiske for landbruket, kan føre til visse forskjeller mellom kontoene for landbruksnæringen i EAA og i nasjonalregnskapet (jf. 1.93).
- 1.20. Landbruksnæringen behandles som en gruppering av alle lokale bransjeenheter som utfører følgende økonomiske aktiviteter (jf. 1.60-1.66 for en mer nøyaktig definisjon av næringen landbruk):
- dyrking av jordbruks- og hagebruksvekster (herunder produksjon av vin og olivenolje fra druer og oliven av egen avling),
  - husdyrhold,

- planteproduksjon kombinert med husdyrhold,
  - kontraktsarbeid i landbruket,
  - jakt, viltstell og tjenester tilknyttet jakt og viltstell.
- 1.21. I tillegg til driftsenheter i landbruket kan følgende enheter anses å være karakteristiske for landbruksnæringen: produsentgrupper (f.eks. samvirker) som produserer vin og olivenolje, samt spesialiserte enheter som leverer maskiner, materiell og arbeidskraft til kontraktsarbeid i landbruket.
- 1.22. Spesialiserte enheter som leverer maskiner, utstyr og arbeidskraft til kontraktsarbeid i produksjonsleddet i landbruket (forretningsforetak som utøver kontraktsarbeid eller gårdbrukere som leverer tjenester som kontraktsarbeid), anses som del av landbruksnæringen. En snevrere tolkning er at disse enhetene skal oppfylle følgende kriterier for å regnes som del av landbruksnæringen: de skal utføre arbeid som a) inngår i landbrukets produksjonsprosess, b) er knyttet til produksjonen av landbruksvarer, c) vanligvis utføres av driftsenheter i landbruket og d) faktisk i sin helhet utføres av de spesialiserte enhetene som leverer maskiner, materiell og arbeidskraft.
- 1.23. Dersom arbeidet beskrevet ovenfor ikke i sin helhet utføres av spesialiserte enheter (f.eks. dersom gårdbrukeren leier maskiner, men benytter egen arbeidskraft), skal denne aktiviteten registreres under næring 71 i NACE Rev. 1 («Utleie av maskiner og utstyr uten personell»); i så fall skal de beløpene som gårdbrukerne betaler til slike foretak på grunnlag av en kontrakt, registreres som «Andre varer og tjenester» under rubrikken «Produktinnsats» (jf. 2.108).
- 1.24. Siden formålet med EAA er å måle, beskrive og analysere den inntektsdannelsen som oppstår ved økonomisk aktivitet i landbruket (som i EUs medlemsstater nesten utelukkende er en markedsrettet aktivitet), ble det besluttet å ikke ta med enheter der landbruksaktiviteten bare er en fritidsaktivitet. Derimot er enheter som driver med naturallusholdsjordbruk tatt med i EAA. Det bør framheves at driftsenhetene i landbrukets produksjon til eget konsum skal registreres i EAA.
3. **Ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter**
- 1.25. Bruken av den lokale bransjeenheten som grunnenhet for landbruksnæringen medfører at sekundære ikke-landbruksaktiviteter registreres når de ikke kan skilles fra den landbruksmessige hovedaktiviteten.
- 1.26. Ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter som utføres av lokale bransjeenheter i landbruket, defineres som aktiviteter som er nært knyttet til landbruksproduksjonen, men der opplysningene om produksjon, produktinnsats, lønnskostnader, arbeidskraftinnsats eller bruttoinvestering i fast realkapital ikke kan skilles ut fra opplysningene om den landbruksmessige hovedaktiviteten i det tidsrommet da den statistiske observasjonen foretas.
- 1.27. Hovedtrekkene ved slike ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter er følgende:
- Produksjonen fra disse aktivitetene skal være beregnet på salg eller byttehandel (i løpet av regnskapsperioden eller senere etter lagring), på produsentens eget bruk eller som betaling i naturalier (herunder lønn i naturalier til lønnstakere).
  - Det må ikke dreie seg om hjelpeaktiviteter. Hjelpeaktiviteter er støtteaktiviteter (f.eks. salg, markedsføring, lagring, transport for eget bruk osv.) (jf. ENS 95, 3.12 og 3.13, og SNA 93, 5.9-5.16) som utføres innen foretaket for å skape de nødvendige forutsetningene for å kunne utføre hovedaktivitetene eller de sekundære aktivitetene. Hjelpeaktiviteter karakteriseres ved at de skaper produkter som vanligvis gjenfinnes som innsats i de forskjellige formene for produksjonsaktiviteter.
  - Ved konvensjon kan de ikke omfatte aktiviteter som gjelder bruttoinvestering i fast realkapital i form av ikke-landbruksvarer (som bygninger eller maskiner) for eget bruk. Denne produksjonen til eget konsum antas å være en utskillbar aktivitet og skal registreres som produksjonen til en bestemt lokal bransjeenhet. Overnattingstjenester som ytes til lønnstakere som lønn i naturalier, må behandles på tilsvarende måte (de registreres som lønn i naturalier på kontoen for inntektsopptjening).



- De skal være karakteristiske for driftsenheter i landbruket, dvs. at deres økonomiske betydning skal være signifikant for et betydelig antall driftsenheter.
  - «Kontraksarbeid» i landbruket utgjør ikke en ikke-landbruksaktivitet siden det er en aktivitet (landbruks tjenester) som er karakteristisk for landsbruksnæringen.
- 1.28. Det er bare den delen av en bestemt sekundær ikke-landbruksaktivitet som ikke kan skilles ut, som skal tas med. Derfor vil den samme ikke-landbruksaktiviteten bli tatt med i landbruksnæringen dersom det er umulig å skille den fra den hovedlandbruksaktiviteten som utføres av en lokal bransjeenhet, men den vil ikke bli tatt med dersom den kan skilles fra hovedlandbruksaktiviteten; de sekundære aktivitetene gir i så fall opphav til en lokal bransjeenhet utenfor landbruket. Kriteriet for å velge ut de ikke-utskilbare sekundære ikke-landbruksaktivitetene er mer aktivitetstypen enn produktets art<sup>(1)</sup>. For eksempel skal turisttjenester som ytes av en driftsenhet i landbruket, tas med bare dersom de ikke kan skilles ut fra landbruksaktivitetene. Dette vil antakelig ikke lenger være tilfelle når disse aktivitetene blir mer omfattende. Dermed kan de ikke-landbruksvarene som tas med i landbruksnæringens produksjon, variere etter tid og sted.
- 1.29. Ikke-utskilbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter kan deles opp i to hovedkategorier:
- Aktiviteter som utgjør en forlengelse av selve landbruksaktiviteten, og som benytter seg av landbruksvarer. Denne typen aktivitet forekommer i de fleste av EUs medlemsstater. En typisk aktivitet i denne gruppen er bearbeiding av landbruksvarer:

Bearbeiding av landbruksvarer

    - bearbeiding av melk til smør, fløte, ost, yoghurt og andre meieriprodukter,
    - bearbeiding av frukt og grønnsaker til fruktjuice, konserver, syltetøy, alkoholholdige drikker og andre produkter,
    - bearbeiding av druer, most og vin til alkoholholdige produkter (f.eks. musserende vin som champagne, og brennevin som konjakk),
    - spinning/fletting av vegetabilsk materiale/tekstiler/ull,
    - produksjon av pateer, gåseleverpostei og andre bearbeidede kjøttprodukter,
    - bearbeiding av andre landbruksvarer,

Sortering og emballering av landbruksvarer, f.eks. egg og poteter.
  - Aktiviteter der driftsenheten og dens produksjonsmidler (utstyr, anlegg, bygninger, arbeidskraft) benyttes. Disse aktivitetene omfatter bl.a. følgende:
    - gårdsturisme – camping, serverings- og hotellvirksomhet og annen overnattingsvirksomhet osv.,
    - gårdsbutikker – detaljhandel med produkter som ikke kommer fra driftsenheten. Direktesalg av ubearbeidede eller bearbeidede landbruksvarer registreres under produksjonen av disse varene,
    - sport og fritidsaktiviteter på landet – utnyttelse/bruk av landbruksarealet til aktiviteter som golf, ridning, jakt, fiske osv.,
    - tjenester til tredjemann – f.eks. utleie og reparasjon av landbruksmaskiner, vanningsprosjekter, landbruksrådgivning, lagring av produkter, vedlikehold av driftsbygninger, handelstjenester som gjelder landbruksvarer, transport av landbruksvarer osv. Disse tjenestene skal registreres som sekundære aktiviteter bare dersom de utføres for en tredjemann. Når de utføres for eget bruk, anses de som hjelpeaktiviteter, som ikke registreres i regnskapene (jf. 1.27),

<sup>(1)</sup> Visse sekundære aktiviteter kan imidlertid alltid skilles ut fra landbruksaktiviteten, som utleie av bygninger og boliger.

- landskapspleie – slåing av gress, klipping av hekker, snørydding, samt anlegging, planting og vedlikehold av grøntarealer osv.,
  - fiskeoppdrett,
  - andre aktiviteter der landbruksarealet og produksjonsmidlene benyttes.
- 1.30. Listen over sekundære ikke-landbruksaktiviteter (jf. 1.29) er imidlertid bare veiledende og kan ikke benyttes i alle land. Hvert land skal i stedet utarbeide sin egen liste over ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter på grunnlag av landbrukets særtrekk i de enkelte landene. Listen skal utarbeides i samarbeid med de myndigheter som har ansvar for nasjonalregnskapet, for å sikre at EAA samsvarer med kontoene for landbruksnæringen og kontoene for disse ikke-landbruksaktivitetene som er utarbeidet for nasjonalregnskapet (dvs. for å sikre at ingen aktiviteter utelates eller registreres to ganger).
- 1.31. De sekundære landbruksaktivitetene som utføres av ikke-landbruksenheter, kan anses å være nærmest ubetydelige og registreres ved konvensjon som null. Faktisk anses landbruksproduksjon som utføres av en ikke-landbruksenhet, alltid å kunne skilles ut som regnskapsdata, på grunn av produktene og produksjonsmidlenes egenart, samt de datakildene og metodene som benyttes til å utarbeide det endelige EAA (jf. del E i kapittel I og del B og C i kapittel II). For at EAA skal kunne baseres på næringsbegrepet, må produksjonen av alle landbruksvarer, med unntak av de produktene som produseres som sekundær aktivitet i lokale bransjeenheter utenfor landbruket, måles. Da disse ved konvensjon anses å være null, registreres hele landbruksproduksjonen (med unntak av produksjonen fra enheter der landbruksaktiviteten bare er en fritidsaktivitet, jf. 1.24).
- 1.32. Ikke-landbruksvarer og -tjenester som leveres av driftsenheter i landbruket, skal tas med i EAA bare dersom de er et resultat av ikke-utskillbare sekundære aktiviteter. Dersom enheter for eksempel omfatter flere vertikalt integrerte produksjonsprosesser (f.eks. foretak som slakter, renser, klargjør og vakuumpakker fjørfe, foretak som sorterer, vasker og emballerer poteter eller andre grønnsaker, foretak som sorterer, behandler og selger frø, samvirker som stiller lagerplass til rådigheit og står for salg av produktene osv.), omfatter landbruksnæringen bare den delen av deres aktivitet som gjelder landbruksproduksjon som definert i 1.62 og 1.63, og ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter.

#### C. MÅLING AV PRODUKSJONEN

- 1.33. I henhold til ENS 95 utgjør næringens produksjon verdien av alle produktene som produseres av samtlige enheter i næringen i løpet av den aktuelle regnskapsperioden, med unntak av de varene og tjenestene som produseres og konsumeres av samme enhet i løpet av den samme regnskapsperioden. Målingen av landbruksproduksjonen er basert<sup>(1)</sup> på en tilpasning av denne ENS-regelen, siden en del av den produksjonen som landbruksenheterne selv konsumerer, tas med i landbruksproduksjonen (jf. 2.032-2.036). Derfor vil landbruksproduksjonen i EAA utgjøre summen av alle enhetenes produksjon i næringen (med unntak av den produksjonen som konsumeres internt i samme enhet), pluss den produksjonen som brukes som produktinnsats av samme enhet, forutsatt at denne produksjonen gjelder to forskjellige basisaktiviteter (som f.eks. vegetabiliske produkter beregnet til fôr), og at den oppfyller visse kriterier (oppført i 2.055).
- 1.34. ENS-regelen er blitt tilpasset på grunn av landbruksnæringens egenart:
- den andelen av landbruksproduksjonen som brukes som produktinnsats i samme enhet, er større i landbruket enn i andre økonomiske sektorer,
  - en driftsenhet i landbruket omfatter en lang rekke forskjellige landbruksaktiviteter som er nær knyttet til hverandre (én aktivitet kan være en forutsetning for eller en forlengelse av en annen aktivitet, som produksjon av korn og fôr som er beregnet på fôring av dyr, men det er også en nær kopling når det

<sup>(1)</sup> Målingen av produksjonen var tidligere basert på begrepet «det nasjonale gårdsbruket», én enkelt fiktiv driftsenhet i landbruket som står for den samlede landbruksproduksjonen i en nasjonal økonomi, der produksjonen fra landbruksnæringen utgjør summen av alle produkter som forlater det nasjonale gårdsbruket. Man gikk bort fra dette begrepet da man ville forbedre i) den økonomiske analysen av landbruksregnskapene (tekniske koeffisienter og bruttoproduktrater), ii) samstemmigheten mellom produksjonskontoene og kontoene for inntektsopptjening, iii) muligheten til å sammenligne tekniske koeffisienter og bruttoproduktrater mellom delnæringer og medlemsstater, og iv) samstemmigheten med ENS og prinsippene der.

gjelder bruken av produksjonsfaktorer som utstyr og maskiner). Uten på noen måte å sette spørsmålstegn ved om en driftsenhet i landbruket skal karakteriseres som en lokal bransjeenhet, gjør driftsenhetens uensartede innhold den til et svært spesielt tilfelle sammenlignet med lokale bransjeenheter i andre deler av økonomien (jf. 1.17). Formålet med å dele økonomien opp i forskjellige næringer, er blant annet at regnskapene skal gi et bilde av strømmene i produksjonsprosessen: opprettelse og omdanning av, handel med og overføring av økonomisk verdi. Dersom det var bare den produksjonen som forlot driftsenheten, som ble målt, ville det ikke bli tatt nok hensyn til de forskjellige aktivitetene som utføres på en driftsenhet.

1.35. Denne tilpasningen av ENS-regelen innebærer at visse produkter må behandles på en særskilt måte, f.eks. landbruksvarer som er beregnet på å brukes til fôr på driftsenheten, druer og oliven brukt til produksjon av vin og olivenolje, og landbruksvarer som er beregnet på å brukes til produktinnsats i forbindelse med ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter.

1.36. Driftsenhetenes innbyrdes handel med levende dyr samt import av levende dyr krever også særbehandling, siden de anses som produkter under arbeid (jf. kapittel II).

#### D. KONTOSYSTEM

##### 1. **Kontosystem fastsatt i ENS 95**

1.37. Landbruksregnskapene bygger på et system av kontoer som er innbyrdes forbundet med hverandre. I ENS 95 består det fullstendige kontosystemet av løpende kontoer, akkumuleringskontoer og balansekontoer. Ved hjelp av disse forskjellige kontoene er det mulig å registrere transaksjoner og andre strømmer som er knyttet til visse aspekter av den økonomisk syklusen (for eksempel produksjon) i et ordnet system. Disse transaksjonene strekker seg fra opptjeningen av inntekten via akkumuleringen av den i form av eiendeler til den fordeles og omfordeles. De resulterende saldpostene kan deretter benyttes som aggregater for å måle økonomiske resultater.

1.38. De løpende kontoene vedrører produksjon, fordeling og omfordeling av inntekter og hvordan de brukes i form av konsum; de gjør det mulig å beregne «sparing», som er en avgjørende faktor ved akkumulering. Akkumuleringskontoene analyserer de forskjellige bestanddelene i endringene i eiendeler og gjeld for enhetene og gjør det mulig å registrere endringer i nettoformuen (forskjellen mellom eiendeler og gjeld). Balansekontoene viser samlede eiendeler og gjeld for de forskjellige enhetene ved begynnelsen og slutten av regnskapsperioden, samt deres nettoformue. Strømmene for hver eiendels- og gjeldspost som er registrert i akkumuleringskontoene, ses igjen i kontoen for «balanseendringer» (ENS 95, 8.04).

1.39. Det fullstendige kontosystemet nevnt ovenfor, gjelder bare for institusjonelle enheter, sektorer og undersektorer. I følge ENS 95 har det ingen hensikt å utarbeide et fullstendig kontosystem for en lokal bransjeenhet og en næring, fordi slike enheter vanligvis ikke kan eie varer eller eiendeler i eget navn eller motta eller fordele inntekt.

##### 2. **Kontosystemet i EAA**

1.40. Siden EAA er basert på begrepet næring, må kontosystemet i ENS 95 begrenses til å omfatte de første løpende kontoene:

- produksjonskontoen og
- kontoen for inntektsopptjening

hvis saldposter er henholdsvis bruttoprodukt og driftsresultat (jf. tabell 1 og 2 nedenfor).

1.41. Med tanke på landbrukets egenart anses det imidlertid å være mulig å utarbeide andre kontoer – i det minste delvis – dersom strømmene som gjelder dem, klart kan tilskrives dem. Kontoene det gjelder (jf. tabell 3 og 4 nedenfor), er følgende:

- kontoen for næringsinntekt (én av de løpende kontoene)
- kapitalkontoen (én av akkumuleringskontoene).

1.42. For øyeblikket blir det vurdert hvorvidt dette kontosystemet bør utvides til å omfatte visse poster (strømmer) i kontoen «andre endringer i balansene» under akkumuleringskontoene (dvs. visse posisjoner i kontoen «andre volumendringer i balansene» og kontoen for omvurdering) og balansekontoene.

1.43. På grunnlag av tabellene og regnskapsstrukturen i ENS 95, kan kontosystemet i EAA framstilles som vist i tabell 1-4.

## A. Løpende kontoer

Tabell 1: Produksjonskonto

Anvendelse			Tilgang		
P.2	Produktinnsats	50	P.1	Produksjon	100
B.1b	<b>Bruttoprodukt</b>	50			
K.1	Kapitalslit	10			
B.1n	<b>Nettoprodukt</b>	40			

Tabell 2: Konto for inntektsopptjening

Anvendelse			Tilgang		
D.1	Lønnskostnader	10	B.1n	Nettoprodukt	40
D.29	Næringskatter	5			
D.39	Nærings subsidier	-10			
B.2n/B.3n	<b>Netto driftsresultat/netto blandet inntekt</b>	35			

Tabell 3: Konto for næringsinntekt

Anvendelse			Tilgang		
D.4	Formuesinntekt	10	B.2n/B.3n	Netto driftsresultat/netto blandet inntekt	35
D.41	Rente	5			
D.45	Grunnrente mv.	5	D.4	Formuesinntekt	1
			D.41	Rente	1
			D.42	Selskapsinntekt til fordeling	
			D.43	Reinvestert fortjeneste av direkte investeringer	
			D.44	Formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere	
			D.45	Grunnrente og leie for grunnforekomster	
B.4n	<b>Næringsinntekt, netto</b>	26			

## B. Akkumuleringskontoer

Tabell 4: Kapitalkonto

Endringer i eiendeler		Endringer i gjeld og nettoformue	
B.10.1	Endringer i nettoformue på grunn av sparing og kapitaloverføringer	B.8n	Sparing, netto
		D.9	Kapitaloverføringer, mottatte
		D.92	Investeringsstilskudd
		D.99	Andre kapitaloverføringer
		D.9	Kapitaloverføringer, betalte
		D.91	Kapitalkatter
		D.99	Andre kapitaloverføringer

<i>Endringer i eiendeler</i>			<i>Endringer i gjeld og nettoformue</i>		
P.51	Bruttoinvestering i fast realkapital (GFCF)	100	B.10.1	<i>Endringer i nettoformue på grunn av sparing og kapitaloverføringer</i>	
P.511	Anskaffelser minus avhendelse av faste materielle eiendeler	85			
P.511a	Bruttoinvestering i fast realkapital, i beplantninger	10			
P.511b	Bruttoinvestering i fast realkapital, i dyr	15			
P.511c	Bruttoinvestering i fast realkapital, i maskiner og utstyr	20			
P.511d	Bruttoinvestering i fast realkapital, i transportmidler	20			
P.511e	Bruttoinvestering i fast realkapital, i driftsbygninger	20			
P.511f	Bruttoinvestering i fast realkapital, i andre anlegg med unntak av utbedringer av grunn (andre bygninger, anlegg osv.)				
P.512	Anskaffelser minus avhendelse av immaterielle eiendeler (programvare osv.)	10			
P.513	Økning i verdien av ikke-finansiell ikke-produsert kapital	5			
P.513a	Større utbedringer av grunn	4			
P.513b	Kostnader ved overføring av eiendomsrett til grunn og produksjonsrettigheter	1			
K.1	Kapitalslit	10			
P.52	Lagerendringer	5			
P.53	<i>Anskaffelser minus avhendelse av verdigjenstander</i>				
K.2	<i>Anskaffelser minus avhendelse av ikke-finansiell ikke-produsert kapital</i>				
K.21	<i>Anskaffelser minus avhendelse av grunn og annen naturkapital</i>				
K.22	<i>Anskaffelser minus avhendelse av immaterielle ikke-produserte eiendeler (produksjonsrettigheter osv.)</i>				
B.9	<i>Nettofinansinvestering (+/-)</i>				

1.44. Transaksjonene og beholdningene som er oppført i kursiv i tabell 3 og 4, er poster som:

- ikke er relevante for EAA fordi næringsbegrepet blir benyttet og kontosystemet er ufullstendig. Det dreier seg om følgende poster: D.42 Selskapsinntekt til fordeling, D.43 Reinvestert fortjeneste av direkte investeringer, D.44 Formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere og D.45 Grunnrente mv. på tilgangssiden i tabell 3 og B.8n Sparing, netto, B.10.1 Endringer i nettoformue på grunn av sparing og kapitaloverføringer og B.9 Nettofinansinvestering (+/-) i tabell 4
- ikke registreres, enten fordi pålitelige opplysninger mangler, eller fordi de for øyeblikket er av begrenset interesse for EAA. Det dreier seg om følgende poster: D.9 Kapitaloverføringer, betalte, D.91 Kapitalskatter og D.99 Andre kapitaloverføringer, P.53 Anskaffelser minus avhendelse av verdigjenstander, K.2 Anskaffelser minus avhendelse av ikke-finansiell ikke-produsert kapital, K.21 Anskaffelser minus avhendelse av grunn og annen naturkapital og K.22 Anskaffelser minus avhendelse av immaterielle ikke-produserte eiendeler (produksjonsrettigheter osv.) i tabell 4. Noen av disse (f.eks. D.91, K.2, K.21 og K.22) vil i framtiden kunne bli registrert i EAA.

- 1.45. Produksjonskontoen viser de transaksjonene som gjelder produksjonsprosessen. Den har produksjon på tilgangssiden, og produktinnsats på anvendessiden. Bruttoproduktet, dvs. saldposten, kan beregnes før eller etter kapitalstilt (brutto- eller nettoprodukt). Siden produksjonen verdisettes til basispris og produktinnsatsen til kjøperpris, omfatter bruttoproduktet produktsubsidier minus produktskatter.
- 1.46. Kontoen for inntektsopptjening gjelder inntektsopptjening som er et direkte resultat av produksjonsprosessen og fordelingen av denne inntekten på produksjonsfaktoren «arbeid» og offentlig forvaltning (i form av skatter og subsidier). Driftsresultatet, dvs. saldposten, svarer til den inntekten som enhetene skaper ved bruk av egne produksjonsanlegg. Når det gjelder personlige foretak i husholdningssektoren, inneholder saldposten på denne kontoen implisitt en komponent som svarer til godtgjøring for arbeid utført av eieren eller medlemmer av hans familie, som ikke kan skilles fra hans fortjeneste som virksomhetseier. Dette kalles «blandet inntekt» (ENS 95, 8.19).
- 1.47. Hensikten med kontoen for næringsinntekt er å fastsette en inntekt som svarer til begrepet løpende overskudd før fordeling og inntektsskatt, som vanligvis brukes i foretaksregnskap.
- 1.48. Kapitalkontoen gjør det mulig å bestemme i hvor stort omfang anskaffelser minus avhendelse av ikke-finansiell kapital er finansiert av sparing og av kapitaloverføringer. Den viser finansinvestering. Det lar seg ikke gjøre å utarbeide en fullstendig kapitalkonto for landbruket, for selv om visse strømmer klart kan knyttes til denne næringen, er det andre poster (f.eks. netto sparing, saldposten i systemet av løpende kontoer) som ikke kan beregnes for en næring. Men ved å registrere så mye som mulig av endringene i verdien av næringens ikke-finansielle kapital (som følge av anskaffelser, avhendelser og kapitalstilt) og kapitaloverføringer mottatt av næringen, er det mulig å få verdifulle opplysninger om næringens økonomiske situasjon og formuessituasjon (samt opplysninger om den inntekten som skapes gjennom produksjonsprosessen).

#### E. DATAKILDER OG BEREGNINGSMETODER FOR Å UTARBEIDE EAA

- 1.49. Et av hovedtrekkene i EAA er at man har valgt å benytte formelen «mengde x pris» for å måle verdien av produksjonen av de fleste produktene. Dette valget skyldes for en stor del at det er vanskelig å utarbeide landbruksregnskaper på grunnlag av representative stikkprøver av foretaksregnskaper.
- 1.50. Verdisettingen av produksjonen av avlinger kan vanligvis foretas på grunnlag av tilgangen, dvs. ved å gjøre et overslag over de mengdene som produseres (høstes) på grunnlag av overslag over dyrket areal og avling, eller på grunnlag av anvendelsen, dvs. ved overslag over de innkjøpene som foretas av de bransjene som bruker landbruksvarene, og over eksporten minus importen, der det skal legges til visse mengder som brukes internt i landbruksnæringen, endringer i produsentbeholdninger og anvendelse for eget bruk (som for en stor del er eget konsum). Den sistnevnte metoden kan vise seg å være velegnet når det er lett å identifisere kjøperne av disse landbruksvarene, og når de fire andre postene på anvendessiden er begrenset (for eksempel produkter som må gjennomgå en første bearbeiding før de kan brukes, som sukkerbete, tobakk osv.). For å kunne kontrollere hvorvidt dataene er konsistente og pålitelige er det imidlertid nødvendig å foreta et fysisk oppgjør.
- 1.51. Statistikk over slakt, eksport/import av levende dyr og størrelsen på besetningene er de viktigste datakildene for å måle produksjonen av dyr. Produksjonen av animalske produkter (hovedsakelig melk) beregnes vanligvis på grunnlag av salget til brukerbransjene (meierier, emballeringsbedrifter) siden disse produktene vanligvis har svært spesifikke bruksområder.
- 1.52. Kapittel II inneholder en mer inngående beskrivelse av beregningsmetodene.
- 1.53. De fleste varene som benyttes som produktinnsats, kan som regel bare benyttes i landbruket (frø og formeringsmateriale, gjødsel, plantevernmidler osv.). I dette tilfellet beregnes landbrukets innkjøp på grunnlag av salget i de bransjene som leverer slike varer som benyttes som produktinnsats (etter at det er tatt hensyn til utenrikshandelen).

- 1.54. Det er imidlertid en viss risiko forbundet med å benytte denne regelen. Produsentenes salg av varer som hovedsakelig benyttes som innsats i landbruket, behøver ikke nødvendigvis svare til landbrukssektorens innkjøp av slike varer, fordi gjødsel, plantevernmidler osv. også kan kjøpes til andre formål (handelsenheters beholdninger, konsum i andre enheter som offentlige parker, husholdninger osv.).

F. NOMENKLATUR

1. **Allment**

- 1.55. Siden EAA er helt integrert i det europeiske nasjonalregnskapssystemet, blir Eurostats standard for næringsgruppering, NACE Rev. 1, benyttet når disse regnskapene skal utarbeides. NACE Rev. 1 er en næringsgruppering med fire nivåer som ble utarbeidet i 1990. Den er egentlig en revisjon av NACE (standard for næringsgruppering innen De europeiske fellesskap) som Eurostat offentliggjorde første gang i 1970.

- 1.56. NACE Rev. 1 er en mer detaljert utgave av ISIC Rev. 3<sup>(1)</sup>, særskilt tilpasset europeiske forhold. NACE Rev. 1 er også direkte knyttet til Det europeiske økonomiske fellesskaps statistiske produktgruppering etter næring (CPA), som igjen er basert på De forente nasjoners sentrale produktgruppering (CPC).

- 1.57. NACE Rev. 1 er en næringsgruppering som i nasjonalregnskapene benyttes til å klassifisere næringer. Den er oppbygd etter et kodesystem som består av følgende fire nivåer:

- et første nivå der posisjonene er angitt med en bokstavkode, «næringshovedområder»,
- et mellomnivå der posisjonene er angitt med en dobbel bokstavkode, «næringsområder»,
- et andre nivå der posisjonene er angitt med en tosifret tallkode, «næringer»,
- et tredje nivå der posisjonene er angitt med en tresifret tallkode, «næringshovedgrupper»,
- et fjerde nivå der posisjonene er angitt med en firesifret tallkode, «næringsgrupper».

- 1.58. Hvert av nivåene i en næringsgruppering kan vanligvis defineres ved de varene og tjenestene som denne næringen produserer. CPA brukes derfor for å gi en detaljert gruppering av de forskjellige økonomiske aktivitetene i landbruksnæringen, og den inndeles her videre med ytterligere to sifre slik at posisjonene defineres mer inngående.

- 1.59. En næring består av en gruppe av lokale bransjeenheter som utøver samme eller nesten samme økonomiske aktivitet. På det mest detaljerte klassifiseringsnivået består en næring av alle lokale bransjeenheter som inngår i samme næringsgruppe (fire sifre) i NACE Rev. og som dermed utøver samme aktivitet som den som er definert i denne nomenklaturen (ENS 95, 2.108). For å kunne avgrense det området som landbruksnæringen dekker, er det nødvendig med en nøyaktig definisjon av:

- karakteristiske aktiviteter,
- karakteristiske enheter i EAA.

2. **Definisjon av aktiviteter som er karakteristiske for landbruket**

- 1.60. Landbruksnæringen, slik den er definert i EAA, svarer til næring 01 i NACE Rev. 1.

- 1.61. EAA er et satellitregnskap i nasjonalregnskapet, og regnskapets grunnleggende begreper, prinsipper og regler er basert på ENS 95. Siden ENS bare gir en allmenn ramme for økonomien som helhet, må

<sup>(1)</sup> ISIC Rev. 3: De forente nasjoners internasjonale standard for næringsgruppering for alle økonomiske områder.

den imidlertid tilpasses landbrukets behov. For EAA gjelder særskilte behov som hovedsakelig skyldes regnskapenes spesifikke formål, datakildenes tilgjengelighet og de særtrekk som preger landbruksenhetene og deres økonomiske aktiviteter. Siden disse satellittregnskapene har slike særtrekk, er det nødvendig å utarbeide en liste over de aktivitetene som er karakteristiske for landbruket, som selvfølgelig skal være basert på NACE Rev. 1.

1.62. I forbindelse med nasjonalregnskapet defineres landbruksnæringen som den gruppen av enheter som utelukkende eller i kombinasjon med andre sekundære aktiviteter, utøver aktiviteter som hører inn under næring 01 i NACE Rev. 1 «Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk. Jakt og viltstell». Næring 01 omfatter<sup>(1)</sup>:

- Næringshovedgruppe 01.1: Dyrking av jordbruks- og hagebruksvekster
- Næringshovedgruppe 01.2: Husdyrhold
- Næringshovedgruppe 01.3: Kombinert husdyrhold og planteproduksjon (blandet drift)
- Næringshovedgruppe 01.4: Tjenester tilknyttet jordbruk
- Næringshovedgruppe 01.5: Jakt, viltstell og tjenester tilknyttet jakt og viltstell.

1.63. Listen over de aktivitetene som er karakteristiske for landbruket, i EAA svarer til disse fem aktivitetsgruppene (01.1-01.5), med følgende unntak:

- listen omfatter aktiviteter som produksjon av vin og olivenolje (utelukkende fra druer og oliven av egen avling), dyrking av vegetabilsk materiale til fletting, juletrær, frukttrær, vinstokker og prydrær på planteskoler (som hører inn under næring 02, Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk),
- listen omfatter ikke aktiviteter knyttet til behandling av frø før eller etter oppformering og visse aktiviteter som i NACE Rev. 1 anses som tjenester i landbruket (dvs. drift av vanningsanlegg, anlegging, planting og vedlikehold av hageanlegg, parker og grøntarealer til sportsformål og liknende, beskjæring av trær og klipping av hekker; bare kontraktsarbeid i landbruket tas med her).

### 3. **Definisjon av enheter som er karakteristiske for landbruket**

1.64. Alle enheter som utfører aktiviteter som er karakteristiske for landbruksnæringen i EAA, skal tas med her. Disse enhetene utfører aktiviteter som hører inn under følgende næringshovedgrupper i NACE Rev. 1:

- Næringshovedgruppe 01.1: Dyrking av jordbruks- og hagebruksvekster
  - produksjon av frø: bare de enhetene som driver med oppformering av frø,
  - produksjon av vin (olivenolje): bare de enhetene som driver slik produksjon med druer (oliven) som er dyrket av samme enhet og produsentgrupper (f.eks. samvirker)<sup>(2)</sup>,
- Næringshovedgruppe 01.2: Husdyrhold
- Næringshovedgruppe 01.3: Kombinert husdyrhold og planteproduksjon (blandet drift)
- Næringshovedgruppe 01.4: Tjenester tilknyttet jordbruk
  - omfatter ikke enheter som utfører andre tjenester i landbruket enn kontraktsarbeid (dvs. enheter som driver vanningsanlegg eller utfører tjenester knyttet til anlegging, planting og vedlikehold av hageanlegg, parker og grøntarealer til sportsformål og liknende, og beskjæring av trær og klipping av hekker),
- Næringshovedgruppe 01.5: Jakt, viltstell og tjenester tilknyttet jakt og viltstell.

<sup>(1)</sup> Se også kapittel 4 «Forklarende merknader» i Eurostat: NACE Rev. 1, statistisk klassifisering av økonomisk virksomhet innen De europeiske fellesskap, emne 2, serie E, Luxembourg, 1996.

<sup>(2)</sup> Det skiller derfor mellom tre typer vinproduserende enheter: næringsmiddelforetak, produsentgrupper innen landbruket og driftsenheter i landbruket.



- 1.65. Til listen i 1.64 skal det tilføyes enheter som produserer juletrær, frukttrær, vinstokker og prydrær i planteskoler, og enheter som produserer vegetabilsk materiale til fletting.
- 1.66. Av denne listen framgår det at i tillegg til driftsenhetene i landbruket, er også følgende enheter karakteristiske for landbruket: produsentgrupper som produserer vin og olivenolje og spesialiserte enheter som utfører kontraktsarbeid i landbruket (jf. 1.20 og 1.21). Vær imidlertid klar over at enheter der landbruksaktiviteten bare er en fritidsaktivitet, ikke hører inn under de enhetene som er karakteristiske for landbruket (jf. 1.24).
4. **Merknader til forskjellige poster**
- a) Næringshovedgruppe 01.1: Dyrking av jordbruks- og hagebruksvekster
- 1.67. Næringshovedgruppe 01.1 «jordbruksvekster» inneholder en systematisk oppdeling av alle aktiviteter som forekommer i EUs medlemsstater i forbindelse med planteproduksjon samt innhøstingsaktiviteter (planter og ville frukter).
- 1.68. For at produksjonen av förvekster skal kunne registreres, må den foregå i forbindelse med en økonomisk aktivitet.
- 1.69. I motsetning til NACE Rev. 1, der produksjonen av plantemateriale i planteskoler grupperes under skogbruk, blir denne aktiviteten regnet som en landbruksaktivitet dersom den gjelder produksjon av formeringsmateriale til frukttrær, fruktbusker, vinstokker og prydbusker. Produksjonen av formeringsmateriale i skogbruket anses derimot som en skogbruksaktivitet dersom dette formeringsmateriale er beregnet på produksjon av skogstrær<sup>(1)</sup>. Produksjonen av juletrær anses også som en landbruksaktivitet dersom trærne dyrkes i planteskoler for å benyttes til prydførmål. Dersom imidlertid juletrærne er et resultat av topphogst eller tynningshogst av fullvokste trær i skogen, regnes dette som skogbruksproduksjon.
- 1.70. I EAA grupperes frø som benyttes i landbruket, under «frø», med unntak av frø til korn (herunder ris), oljeholdige frø, proteinvekster og poteter, som registreres under de forskjellige sortene av korn og oljeholdige frø, proteinvekster og poteter<sup>(2)</sup>. Produksjonen av frø og formeringsmateriale omfatter faktisk flere typer produksjonsaktiviteter: forskning (dvs. produksjon av frøprototyper av første generasjon), oppformering (utført av driftsenheter i landbruket på kontraktsbasis) og klassifisering (dvs. sortering og emballering foretatt av spesialiserte produksjonsenheter). Det er bare oppformering av frø som er en karakteristisk aktivitet i landbruket, siden forsknings- og klassifiseringsaktiviteter utføres av forsknings- og produksjonsorganer som tradisjonelt sett ikke anses å høre til landbruket (dvs. utnyttning av naturressurser til produksjon av planter og dyr). Produksjon av frø i EAA vedrører derfor bare produksjon av oppformerte frø. Konsumet av frø og formeringsmateriale i produksjonen er i) frø av første generasjon kjøpt med henblikk på oppformering og ii) sertifiserte frø kjøpt av produsenter av landbruksvarer med henblikk på planteproduksjon.
- 1.71. Produksjon av druemost, vin og olivenolje: i CPA behandles vin og olivenolje som næringsmidler. I NACE Rev. 1 grupperes produksjonen av vin og olivenolje under næringsområde DA «Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk» (næringsgruppe 15.93 «Produksjon av vin» og 15.41 «Produksjon av uraffinerte oljer og fett»). Det er bare produksjon av vindruer og oliven som hører inn under landbruk (næringsgruppe 01.13 «Dyrking av frukt, bær og krydderurter»). Når vin (olivenolje) produseres av druer (oliven) dyrket av samme produksjonsenhet, hører den imidlertid i følge den konvensjonen som benyttes i NACE Rev. 1, inn under landbruk (næringsgruppe 01.13). Ved denne konvensjonen er det ikke nødvendig å skille mellom den enheten som dyrker druene, og den enheten som produserer vinen. Dette medfører at vin (olivenolje) som produseres av druer (oliven) fra samme driftsenhet, regnes som karakteristiske aktiviteter i landbruket.

(1) Det forekommer en del forskjeller mellom de forskjellige språkene når det gjelder NACE-definisjonene. I den tyske og den engelske NACE-versjonen er det bare drift av skogplanteskoler som inngår i NACE 02.01 (skogbruk). Det å la planteskoler som produserer frukttrær, vinstokker og prydbusker inngå i landbruksnæringen skulle derfor ikke innebære noe avvik fra NACE.

(2) Årsaken til dette unntaket fra den generelle regelen er at i disse særlige tilfellene kommer en betydelig del av frøene fra den normale produksjonen av korn, oljeholdige frø, proteinvekster og poteter, mens de i andre tilfeller kommer fra spesialiserte foretak.

- 1.72. Produksjon av vin som foretas av enheter som er nært knyttet til driftsenheter i landbruket, behandles også som karakteristiske aktiviteter i landbruket i EAA. Disse enhetene omfatter blant annet produsentgrupper (f.eks. vindyrkersamvirker). At de regnes til landbruksnæringen skyldes deres karakter: historisk sett har de utgjort en «forlengelse» av driftsenheter i landbruket (som følge av felles produksjon og markedsføring), og de eies også vanligvis av disse. Næringsmiddelforetakenes produksjon av vin (olivenolje) tas derimot ikke med i EAA (da denne produksjonen så tydelig er av industriell art).
- 1.73. På listen over karakteristiske aktiviteter behandles produksjonen av druemost side om side med produksjonen av vin, siden druemost kan selges eller eksporteres direkte eller regnes som beholdning før den selges eller eksporteres til konsum eller for å omdannes til vin i en senere referanseperiode.
- 1.74. Siden vin, olivenolje og druemost (sistnevnte bare når den ikke framstilles til vin i referanseperioden) hører inn under landbrukets produksjon når de er framstilt fra druer eller oliven som er produsert av samme enhet, skal verken druer beregnet på framstilling av druemost og vin eller oliven beregnet på framstilling av olivenolje (dvs. basisproduktene) regnes som produksjon. De anses som konsum innen enheten som ikke skal tas med i næringens produksjon (jf. 2.052). Druemost som ikke blir framstilt til vin i referanseperiode, skal tas i med i produksjonen for denne perioden. I den perioden da druemosten framstilles til vin, skal den registreres som produktinnsats (konsum innen næringen) som motpostering til en tilsvarende reduksjon i beholdningen. Som et produkt som framkommer ved bearbeiding av mosten, skal vin registreres som en komponent av produksjonen.
- 1.75. Beplantninger (f.eks. vingårder og frukthager) er faste realkapitalvarer, og anlegging av slike skal registreres som produksjon. Anlegging av beplantninger for eget bruk regnes som «produksjon for eget bruk av faste realkapitalvarer». Når beplantningene anlegges av spesialiserte enheter på kontraktbasis, anses verdien av dette som «salg».

b) Næringshovedgruppe 01.2: Husdyrhold

- 1.76. Som for aktivitetene knyttet til planteproduksjon (jf. 1.67), inneholder denne næringshovedgruppen en systematisk oppdeling av alle husdyr og animalske produkter som produseres i EUs medlemsstater.
- 1.77. I CPA grupperes rugeegg sammen med egg i samme underkategori. I EAA behandles de imidlertid ved konvensjon som halvferdige produkter fra fjørfeproduksjonen<sup>(1)</sup>.
- 1.78. Hesteoppdrett regnes i EAA som en karakteristisk aktivitet uansett hva dyret senere skal benyttes til (oppdrett, kjøttproduksjon eller tjenester). Vær imidlertid oppmerksom på at drift av veddeløpsstaller og rideskoler ikke er en karakteristisk enhet i landbruket (det hører inn under fritidsvirksomhet, kulturell tjenesteyting og sport: næring 92) (jf. 2.210). Derfor skal gårdbrukernes inntekt fra slike aktiviteter ikke tas med i EAA. Hold av veddeløpshester eller ridehester som ikke benyttes i landbruksproduksjonen, skal heller ikke tas med i EAA. Også tyrer beregnet på tyrefekting, behandles på samme måte.
- 1.79. I nasjonalregnskapet registreres ikke biprodukter<sup>(2)</sup> som oppstår automatisk ved produksjon av visse landbruksvarer, under samme post som det faktiske produktet. De registreres i stedet for seg i slutten av hver gruppe av produksjonsaktiviteter, oppdelt etter art. Det kan for eksempel i planteproduksjonen dreie seg om halm, bete- og kålblader, erte- og bønnebelger osv., i framstillingen av vin om berme og vinstein, i framstillingen av olivenolje om avfall som oljekakemel, og i dyreproduksjonen om huder, dyrehår og pels fra slaktet vilt, samt voks, husdyrgjødsel og flytende husdyrgjødsel. Disse produktene er vanligvis ikke hovedformålet med produksjonen, og derfor er det ytterst sjelden at de statistiske opplysningene

<sup>(1)</sup> Årsaken til dette unntaket er at det i praksis er svært stor forskjell mellom produksjonen av rugeegg og egg til konsum, og det er ikke en bestemt produksjon av «egg» der bruksformålet kan bestemmes etter at de er produsert. Fra produksjonsprosessen starter rugeegg bestemt til produksjon av fjørfe. Derfor behandles de i EAA på samme måte som smågriser som anses som halvferdige produkter fra svineproduksjonen.

<sup>(2)</sup> Et biprodukt er et produkt som teknisk sett er knyttet til produksjonen av andre produkter. Det kan være særlige biprodukter som utelukkende er knyttet til andre produkter i samme gruppe, men der produksjonen foregår bare i denne gruppen, mens vanlige biprodukter er knyttet til produksjonen av andre produkter som kan høre til flere forskjellige produksjonsgrupper.

om dem er pålitelige. Innen selve landbruket brukes disse produktene hovedsakelig som fôr eller jordforbedringsmiddel. Det forekommer imidlertid at disse biproduktene selges til økonomiske sektorer utenfor landbruket, og i så fall skal produksjonsverdien framkomme i EAA.

c) Næringshovedgruppe 01.4: Tjenester tilknyttet jordbruk

1.80. Aktivitetene i næringshovedgruppe 01.4 kan inndeles i to kategorier:

- landbruketstjenester i form av kontraksarbeid i produksjonsleddet (dvs. kontraksarbeid i landbruket),
- «andre» landbruketstjenester (drift av vanningsanlegg, anlegging, planting og vedlikehold av hageanlegg, parker og grøntarealer til sportsformål og liknende, beskjæring av trær, klipping av hekker osv.).

1.81. Aktivitetene i forbindelse med landbruketstjenester i den andre kategorien behandles ikke som karakteristiske aktiviteter i EAA (selv om de registreres i nasjonalregnskapets landbruksregnskap), siden de ikke er tradisjonelle eller typiske landbruksaktiviteter. De kan imidlertid registreres som ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter (i henhold til EAA). Den tradisjonelle innfallsvinkelen, der landbruket beskrives som dyrking av jorda, vil dersom den utvides, omfatte alle aktiviteter som har til hensikt å bruke og utnytte naturressursene til produksjon av planter og dyr for å dekke menneskets behov. Til tross for at disse aktivitetene får stadig større økonomisk betydning, var man av den oppfatning at man ville fjerne seg for mye fra den tradisjonelle innfallsvinkelen nevnt ovenfor, dersom man også skulle ta hensyn til tjenester knyttet til miljøet.

Kontraksarbeid i landbruket

1.82. Som et ledd i spesialiseringen av økonomien, har driftsenheter og husholdninger i landbruket for lenge siden sluttet med å utføre visse funksjoner, som i stedet er overtatt av et voksende antall spesialiserte yrker med egne produksjonsenheter. Denne oppdelingen av funksjoner har til å begynne med dreid seg om bearbeiding av landbruksvarer (slakting og bearbeiding av kjøtt, maling av korn, framstilling av brød, smør og ost og behandling av frø er overtatt av nye sektorer), og senere også visse markedsføringstransaksjoner. Dette er særlig tilfelle i forbindelse med de store strukturendringene i landbruket, ledsaget av økende bruk av store maskiner, og at landbruksaktiviteter som direkte bidrar til produksjonen av planteprodukter og husdyrhold, i økende grad er blitt overlatt til spesialiserte enheter.

1.83. Til disse aktivitetene hører spredning av gjødsel og kalk, pløying, såing, ugress- og skadedyrbekjempelse, plantevern, innhøsting av høy, tresking og saueklipping.

1.84. Et karakteristisk trekk ved alle disse aktivitetene er at de vanligvis er nødvendige i forbindelse med produksjonen av landbruksvarer, og at de er knyttet til denne produksjonen.

1.85. Aktiviteter som ikke er direkte knyttet til produksjonen av landbruksvarer, dvs. som ikke foregår i produksjonsleddet (transport for tredjemanns regning og levering av melk til meierier er eksempler på ikke-landbruksaktiviteter som hører inn under en annen næring), skal ikke registreres i EAA (med mindre de er aktiviteter som ikke kan skilles fra den landbruksmessige hovedaktiviteten, jf. 1.12).

1.86. Vær oppmerksom på at denne klassifiseringen gjelder bare dersom de aktuelle aktivitetene i sin helhet utføres av de spesialiserte enhetene. Dersom imidlertid gårdbrukeren leier maskiner uten betjeningspersonale eller med bare en del av det nødvendige personalet, slik at den egentlige aktiviteten utføres av gårdbrukeren ved hjelp av disse maskinene, hører denne aktiviteten inn under næring 71 i NACE Rev. 1. Dette er først og fremst tilfelle i forbindelse med enkle maskiner som krever relativt få reparasjoner, og når det skjer hovedsakelig i høysesongen når det er størst etterspørsel etter disse maskinene (jf. 1.23).

1.87. Kontraksarbeid som utføres i produksjonsleddet, omfatter ofte bruk av dyre maskiner og dyrt utstyr. Slikt arbeid kan utføres av:

- a) spesialiserte lønnsarbeidsforetak som har disse aktivitetene som hovedaktivitet (lønnsarbeidsforetak i egentlig forstand),

## b) driftsenheter i landbruket

I dette tilfellet består kontraksarbeidet vanligvis av:

- som tilleggsinntekt for gårdbrukeren, i sin mest fleksible form som hjelp til naboer en gang i mellom. Denne kategorien omfatter også førverter for husdyr og, særlig når det gjelder svin og fjørfe, husdyrhold mot betaling (særlig oppføring). Det kan være snakk om å være førvert for dyr som eies av en annen gårdbruker, eller dyrene kan tilhøre et industriforetak, vanligvis en leverandør (f.eks. som produserer/handler med førvekster) eller en kjøper (f.eks. et slakteri),
  - i form av et mer eller mindre selvstendig maskinfellesskap som en systematisk form for gjensidig hjelp naboer imellom. På grunn av de høye utgiftene til maskiner og den lave utnyttelsesgraden på den enkelte driftsenheten, slår driftsenheter som eier slike maskiner, seg sammen og oppretter maskinfellesskap, der maskinene sammen med nødvendig personale stilles til rådighet for andre driftsenheter. Gårdbrukere som henter sin hovedinntekt fra landbruket, utfører i økende grad kontraksarbeid for personer som har landbruk bare som en sekundær aktivitet, og som i enkelte tilfeller bare eier jorden,
  - landbruksmaskinsamvirker<sup>(1)</sup>. Dette er store samvirker med lønnet personale. De minner om spesialiserte lønnsarbeidsforetak,
- c) foretak i et senere produksjonsledd, som foretar innhøsting av frukt eller grønnsaker og deretter bearbeider dem selv (f.eks. konserverfabrikker i forbindelse med dyrking av erter på kontrakt),
- d) foretak i et tidligere produksjonsledd. Disse omfatter landbruksmaskinforhandlere som utfører kontraksarbeid. Selv om det i EAA-sammenheng er lite sannsynlig med andre tilfeller, er det teoretisk mulig at en produsent av plantevernmidler kan påta seg å spre produktet selv. Dersom dette skjer ved hjelp av helt nye metoder, er det imidlertid ikke nødvendigvis kontraksarbeid i produksjonsleddet, og særlig ikke dersom det ikke vanligvis er gårdbrukeren som utfører arbeidet (f.eks. bruk av fly til skadedyrbekjempelse).

1.88. I de tilfellene der det må avgjøres om en aktivitet skal anses som kontraksarbeid (dvs. arbeid som inngår i landbrukets produksjonsprosess og som vanligvis ville bli utført av driftsenhetene selv), er det ikke bare aktivitetens art som er avgjørende, men også den bestemte sammenhengen den utføres i, dvs. «i landbruksproduksjonsprosessen».

1.89. Husdyrhold mot godtgjøring (førvert) hører inn under kontraksarbeid i landbruket siden det er et ledd i produksjonen av landbruksvarer. Denne posten omfatter imidlertid ikke oppdrett og stell av private ridehester, siden disse aktivitetene ikke utgjør en produksjon av varer, men er en egentlig tjeneste i henhold til ENS 95 (næringshovedområde O i NACE Rev. 1). På samme måte skal arbeid knyttet til anlegging og vedlikehold av parker, hageanlegg, golfbaner og beplantning langs veien, ikke behandles som en landbrukproduksjonsprosess.

1.90. Det er uten betydning hvilken type godtgjøring som utbetales til de personene som utfører kontraksarbeid. Det behøver ikke å foreligge noen avtale om fast godtgjøring (dvs. lønn i egentlig forstand), godtgjøringen kan utmerket godt være i form av en andel av fortjenesten eller en kombinasjon av forskjellige former (for eksempel mottar en gårdbruker som driver med oppføring av kalver mot godtgjøring, vanligvis et fast beløp for hvert dyr pluss en andel av nettofortjenesten). Godtgjøring kan også være i form av en bestemt andel av produksjonen.

1.91. Det må imidlertid alltid dreie seg om arbeid som utføres av selvstendige foretak. Arbeid utført av driftsenhetens lønnede lønnstakere, hører ikke inn under denne kategorien. Godtgjøring for slikt arbeid (for eksempel arbeid utført av lønnet melkepersonale) utgjør lønnskostnader for driftsenheten og hører inn under posten «lønnskostnader». Derimot skal det arbeidet som utføres av et foretak som driver med melking på kontraktbasis for andre driftsenheter i landbruket, registreres i EAA både som produksjon (foretakets salg av tjenester) og som produktinnsats (driftsenhetens kjøp av tjenester).

<sup>(1)</sup> Til forskjell fra maskinfellesskap der maskinene og utstyret vanligvis eies av de enkelte driftsenhetene, tilhører de her samvirket.

d) Næringshovedgruppe 01.5: Jakt, viltstell og tjenester tilknyttet jakt og viltstell.

- 1.92. Denne gruppen med aktiviteter omfatter følgende aktiviteter: i) jakt på og fangst av dyr med henblikk på produksjon av næringsmidler, pelsverk eller skinn, til forskningsformål, til zoologiske hager eller som kjæledyr, ii) produksjon av pelsverk, skinn av krypdyr eller fugler som stammer fra jakt eller fangst, iii) gjeninnsetting av vilt, iv) tjenester for å fremme jakt og fangst for kommersielle formål. Vær oppmerksom på at produksjon av skinn og huder fra slakterier og jakt utført som sports- eller fritidsaktivitet, ikke hører inn under aktiviteter som er karakteristiske for landbruket. Dessuten hører ikke oppdrett av vilt på driftsenheter inn under næringshovedgruppen «jakt», men hører inn under næringsgruppen «Husdyrhold ellers».

5. **Forskjeller mellom landbruksnæringen i EAA og landbruksbransjen i nasjonalregnskapets sentrale struktur**

- 1.93. Landbruksnæringen i EAA, som definert i del 1.62-1.66, avviker til en viss grad fra bransjen slik den er definert i nasjonalregnskapet. Forskjellene gjelder definisjonen både av de karakteristiske aktivitetene og av enhetene. De kan oppsummeres slik:

Landbruksnæringen i EAA = Landbruksbransjen i nasjonalregnskapet

- + Enheter som produserer vin og olivenolje (produsentgrupper, samvirker osv.)
- + Enheter som produserer materialer til fletting
- + Enheter som produserer juletrær, frukttrær, plantemateriale til vinstokker og prydrær i planteskoler
- Enheter som produserer frø (til forskning eller til klassifisering)
- Enheter som utfører andre landbrukstjenester enn kontraktsarbeid i landbruket (dvs. driver vanningsanlegg, anlegger, beplanter og vedlikeholder hageanlegg, parker og grøntarealer til sportsformål og liknende, beskærer trær og klipper hekker)
- Enheter der landbruksaktiviteten bare er en fritidsaktivitet

II. **PRODUKTTRANSAKSJONER**

- 2.001. Produkttransaksjoner gir en oversikt over produktenes opprinnelse og anvendelse. Produkter er alle varer og tjenester som skapes innenfor produksjonsavgrensningen. Hovedkategoriene av produkttransaksjoner som er definert i ENS 95, er: produksjon, produktinnsats, konsum, sluttkonsum, bruttoinvestering, eksport av varer og tjenester samt import av varer og tjenester.

- 2.002. Som nevnt i 1.40 og 1.41, er det bare produksjon, produktinnsats og bruttoinvestering som er tatt med i EAA. På produksjonskontoen registreres produksjon som tilgang, mens produktinnsats registreres som anvendelse. Bruttoinvestering registreres som anvendelse (en endring i eiendeler) på kapitalkontoen.

A. **ALLMENNE REGLER**

1. **Referanseperiode**

- 2.003. Referanseperioden for EAA er kalenderåret.

2. **Enheter**
- a) Mengder
- 2.004. Mengder skal vanligvis vises i 1 000 t (i 10 000 hl for druemost og vin) med ett desimal. For dyr benyttes levendevekt.
- b) Priser
- 2.005. I EAA skal prisene vises per tonn (per 10 hl for vin og druemost).
- 2.006. I EAA skal prisene registreres enten avrundet til nærmeste hele tall eller med ett eller to desimaler, avhengig av den statistiske påliteligheten til de tilgjengelige prisopplysningene.
- c) Verdier:
- 2.007. Verdier skal vises i millioner enheter i nasjonale valutaer.
3. **Registreringstidspunkt**
- 2.008. I ENS 95 (1.57) registreres strømmer (særlig produkttransaksjoner og fordelingstransaksjoner) når de påløper, med andre ord på det tidspunktet når den økonomiske verdien skapes, omformes eller slettes, eller når krav og forpliktelser oppstår, omformes eller kanselleres eller opphører å eksistere, og ikke på det tidspunktet når betalingen faktisk finner sted.
- a) Produksjon
- 2.009. Produksjon skal verdisettes og registreres på det tidspunktet når den finner sted. Den skal derfor registreres når den produseres, og ikke når den betales av en kjøper.
- 2.010. I ENS 95 behandles produksjon som en kontinuerlig prosess der varer og tjenester omdannes til andre varer og tjenester. Denne prosessen kan finne sted i forskjellige tidsrom avhengig av produktene, og tidsrommene kan overskride en regnskapsperiode. Denne måten å oppfatte produksjon på, kombinert med tidsavgrensningsprinsippet, fører derfor til at produksjon registreres som en form for produkter under arbeid. I henhold til ENS 95 (3.58) skal derfor produksjonen av landbruksvarer registreres som kontinuerlig produksjon over hele produksjonsperioden (og ikke bare når avlingene høstes eller dyrene slaktes). Voksende bestand og bestander av fisk eller dyr som oppdrettes med sikte på konsum, skal behandles som beholdninger av produkter under arbeid i produksjonsprosessen, og omdannes til beholdninger av ferdige produkter når prosessen er ferdig.
- 2.011. Det å registrere produksjon som produkter under arbeid er både ønskelig og nødvendig for den økonomiske analysen når produksjonsprosessen strekker seg over et tidsrom som overskrider regnskapsperioden. Dermed oppnås det konsistens mellom registreringen av kostnader og produksjon, noe som gjør det mulig å få signifikante opplysninger om bruttoprodukt. Ettersom EAA er basert på kalenderåret, kan registreringen av produkter under arbeid antas bare å gjelde produkter der produksjonsprosessen ikke er fullført ved utgangen av kalenderåret (men også i tilfeller der det generelle prisnivået gjennomgår svært raske endringer i regnskapsperioden)<sup>(1)</sup>.
- 2.012. Imidlertid vil det for landbruksvarer som har en produksjonssyklus som er kortere enn regnskapsperioden, være nødvendig å registrere produksjon som produkter under arbeid. Registreringen av produksjon som ferdige produkter, dvs. ved innhøstingen (for planteproduksjon), muliggjør faktisk en tilstrekkelig grad av konsistens mellom den og produksjonskostnadene. Dette gjelder for storparten av landbruksproduksjonen som har en produksjonssyklus som varer under ett år. Det er heller ikke nødvendig å registrere planteproduksjon med kort produksjonssyklus der produksjonsprosessen strekker seg over to kalenderår, som produkter under arbeid (jf. 2.172.). I disse tilfellene regnes ikke voksende bestand som beholdninger av produkter under arbeid.

<sup>(1)</sup> Jf. 6.72–6.79 og 6.94–6.100 i SNA.

- 2.013. I praksis er det bare når det gjelder produkter med lang produksjonssyklus, at det er relevant å registrere dem som produkter under arbeid. Slike produkter er særlig husdyrbestand, planteprodukter som vin (der modningen er en integrert del av produksjonsprosessen) og beplantninger. Ettersom den normale prisutviklingen i Den europeiske union vanligvis er langsom, gjør den det ikke nødvendig å registrere visse produkter som produkter under arbeid (selv om det kan forekomme i ekstraordinære tilfeller, jf. 2.172).
- 2.014. Når produkter med lang produksjonssyklus som er registrert som produkter under arbeid, høstes (planteproduksjon) eller slaktes (dyr), er produksjonsprosessen avsluttet, og produkter under arbeid omdannes til beholdninger av ferdige produkter som er klare til å bli solgt eller brukt til andre formål. Under produksjonsprosessen kan verdien som skal registreres hvert år som produksjon fra produkter under arbeid, beregnes ved å fordele verdien av ferdige produkter proporsjonalt på kostnadene som påløper i hver periode (SNA 93, 6.96).
- 2.015. Dyr: Husdyrproduksjon krever vanligvis en viss tid, som kan strekke seg over flere regnskapsperioder, før prosessen er fullført. Etter fødselen er det mulig og også hensiktsmessig å registrere en post for hver produksjonsfase, dvs. for hver aldersgruppe av dyr (den delen av produksjonsprosessen som går forut for fødselen, kan imidlertid ikke registreres ettersom den ikke kan skilles fra tjenestene som er konsumert ved oppretting av mordyret).
- 2.016. Produksjonsprosessen for trekkdyr avsluttes formelt ved fødselen; fra dette tidspunktet registreres de som fast realkapital. Dyrene kan naturligvis ennå ikke brukes til det de er beregnet på, men de individuelle variasjonene er så store at valget av en fast alder for alle dyr ville være helt vilkårlig. Fødselstidspunktet er valgt av praktiske grunner, særlig ettersom det allerede da er bestemt hva dyrene skal anvendes til.
- 2.017. Dette er ikke alltid tilfellet for storfe, svin, sauer og andre husdyrbestander som kan oppdrettes med henblikk på avl eller slakt. Når det er mulig å skille mellom unge dyr i henhold til deres framtidige bruk, skal dyr beregnet på å brukes som en produksjonsfaktor, registreres som bruttoinvestering i fast realkapital helt fra fødselen av (det er snakk om bruttoinvestering i fast realkapital for eget bruk, dvs. at dyrene oppfattes som produkter under arbeid og deres vekst registreres som produksjon, jf. ENS 95, 3.112). Ellers tas dyrene med i beholdninger som produkter under arbeid helt til de blir voksne og selv brukes som produksjonsfaktorer (f.eks. som melkekyr, til avl eller andre produktive formål som ullproduksjon). De registreres da under fast realkapital. Dyr som er blitt tatt ut av avlsdyrbesetninger før slakting, skal også registreres som beholdninger, og ikke som fast realkapital.
- 2.018. Kyllingproduksjon særbehandles dersom den strekker seg over to referanseperioder. Egg som klekkes i klekkeskap mot slutten av perioden, behandles som produksjon av kyllinger, og registreres i EAA under fjørfeproduksjon (i form av produkter under arbeid) (jf. 2.048).
- 2.019. Vin: Produksjonen skal registreres som produkter under arbeid ettersom modningen utgjør en del av produksjonsprosessen og kan vare over flere regnskapsperioder. Tilsvarende skal druemost i gjæring, som selv om den ikke lenger er frisk most, fortsatt ikke er vin, mot slutten av en regnskapsperiode behandles på samme måte som egg som klekkes i klekkeskap. Den registreres i EAA som vin i form av produkter under arbeid.
- 2.020. Eiendeler dyrket i form av beplantninger: Varer beregnet på bruttoinvestering i fast realkapital for eget bruk (bortsett fra husdyrbestand) slik som beplantninger som gir gjentatte avlinger, skal registreres som bruttoinvestering i fast realkapital på det tidspunktet når de aktuelle eiendelene produseres.
- b) Produktinnsats
- 2.021. Varer og tjenester skal registreres på det tidspunktet når de går inn i produksjonsprosessen, dvs. når de faktisk konsumeres, og ikke når de kjøpes eller innlagres.
- 2.022. Konsumet av varer i en gitt referanseperiode tilsvarende i praksis innkjøp eller anskaffelser av varer samt startlager minus sluttlager<sup>(1)</sup>.

<sup>(1)</sup> Jf. 2.029-2.031 for tidspunktet når beholdningene registreres.

- 2.023. Tjenester skal registreres på kjøpstidspunktet. Ettersom tjenester ikke kan lagres, er kjøpstidspunktet også konsumtidspunktet.
- 2.024. Følgende tjenester er et unntak fra denne regelen:
- tjenester knyttet til kjøp av varer, som handels- og transporttjenester, registreres som produktinnsats på det tidspunktet når de aktuelle varene konsumeres (jf. 2.111),
  - tjenester som anses som permanente, som forsikringstjenester. Disse registreres på et prorata-grunnlag på slutten av referanseperioden i henhold til den delen av betalingene som forfaller til betaling i det innværende året eller delen av året. Dermed er ikke nødvendigvis de registrerte beløpene i samsvar med forsikringspremiene som er betalt i den aktuelle perioden.
- c) Bruttoinvestering i fast realkapital
- 2.025. Bruttoinvestering i fast realkapital registreres når eiendomsretten til den aktuelle faste realkapitalen overføres til en enhet som har tenkt å bruke dem til produksjonsformål. Det finnes imidlertid to unntak fra dette prinsippet: For det første, at eiendeler ervervet gjennom finansiell leasing skal registreres som om brukeren blir eier når vedkommende tar i bruk varene (jf. 2.122). For det andre, at bruttoinvestering i fast realkapital for eget bruk skal registreres på det tidspunktet når de aktuelle eiendelene produseres (unntatt storfe, svin, sauer og annen husdyrbestand, hvis framtidige bruk ikke kan defineres klart ettersom disse dyrene er tatt med i beholdninger som produkter under arbeid, jf. 2.017).
- 2.026. Når det gjelder planting av frukttrær og vingårder (faste realkapitalvarer produsert for eget bruk), dersom ikke alt nødvendig arbeid er fullført ved utgangen av regnskapsperioden, skal verdien av materialene som er brukt og tjenestene som er levert i referanseåret, registreres som bruttoinvestering i fast realkapital ved utgangen av perioden.
- 2.027. Kjøp og salg av grunn samt tilknyttede kostnader skal registreres på det tidspunktet når eiendomsretten overføres. Imidlertid skal ikke nettoinnkjøp av grunn tas med i bruttoinvestering i fast realkapital, ettersom grunn er ikke-produsert kapital. Nettoinnkjøp av grunn (og annen naturkapital) skal registreres på kapitalkontoen (anskaffelser av ikke-finansiell kapital).
- d) Lagerendringer
- 2.028. Lagerendringer tilsvarer forskjellen mellom lagertilgang og lageravgang i løpet av referanseperioden.
- 2.029. Lagertilgangen er enten varer beregnet på konsum senere i produksjonsprosessen (innsatslager), og i slike tilfeller registreres de på det tidspunktet når eiendomsretten overføres, eller næringens egne varer som er beregnet på senere bruk, f.eks. gjennom salg eller ved overføring til den faste realkapitalen (utgangslager), og i slike tilfeller registreres de som beholdninger når de er ferdigprodusert.
- 2.030. Når det gjelder uferdige produkter fra næringen (registrert som produkter under arbeid), registreres verdien av de anvendte materialene og tjenestene i løpet av en referanseperiode også som beholdninger ved utgangen av denne perioden (bortsett fra for planteproduksjon med kort syklus, jf. 2.012; som følge av dette vil deler av anvendte materialer og tjenester i løpet av en referanseperiode være brukt uten at det nødvendigvis motsvares av en økning i lagerets verdi).
- 2.031. Lageravgangen utgjør når det gjelder innsatslager, varer som går inn i produksjonsprosessen, eller når det gjelder utgangslager, varer som tas ut av næringen for å selges eller for å tjene et annet formål. I det første tilfellet trekkes varene fra næringens beholdninger på tidspunktet for deres faktiske produktinnsats i produksjonsprosessen, i det andre tilfellet trekkes de fra beholdningene på det tidspunktet de selges eller får en annen anvendelse.



**B. PRODUKSJON**

(jf. ENS 95, 3.07–3.58)

**1. Generelt om produksjonsbegrepet i ENS 95 og EAA**

- 2.032. I den engelske utgaven av ENS 95 står termen «production» for prosessen og termen «output» for de varer og tjenester som er en følge av denne prosessen. Det er viktig å ha dette skillet klart for seg. I henhold til ENS 95 (3.14) omfatter produksjon («output») alle de produktene som framstilles i regnskapsperioden.
- 2.033. I henhold til ENS 95 omfatter produksjon også i) varer og tjenester som leveres av en lokal bransjeenhet til en annen som tilhører samme institusjonelle enhet, ii) varer produsert av en lokal bransjeenhet som fortsatt er på lager ved utgangen av den regnskapsperioden de ble produsert i, uansett hva de er beregnet brukt til i framtiden. Imidlertid skal ikke varer eller tjenester som produseres og konsumeres i samme regnskapsperiode av samme lokale bransjeenhet, registreres separat. De registreres derfor verken som produksjon eller som produktinnsats for denne enheten.
- 2.034. Begrepet produksjon som brukes i EAA, som er knyttet til begrepet «samlet produksjon», bygger på en tilpasning av ENS 95, ettersom enkelte landbruksvarer og -tjenester som er produsert og konsumert i samme regnskapsperiode innenfor samme landbruksenhet, registreres som produksjon ved landbruksaktivitet. Kriteriene for å identifisere disse varene og tjenestene for å ta dem med i landbruksnæringsens produksjon, er fastsatt i 2.055. Forskjellen mellom metoden i ENS 95 og metoden som brukes i EAA, består av disse elementene av konsum innenfor driftsenheten, hvis verdi er medregnet både i produksjon og produktinnsats. Bruttoproduktet er dermed identisk, uansett hvilken metode som brukes.
- 2.035. Som nevnt i 1.34, er denne endringen av ENS-regelen begrunnet i særtrekkene for landbruksaktiviteten og for driftsenheter i landbruket (som lokale bransjeenheter). Samtidig gjør den det mulig å:
- forbedre den økonomiske analysen av landbruksregnskaper, særlig definisjonen av tekniske koeffisienter og satsene for bruttoprodukt (forholdet mellom produksjon og produktinnsats),
  - forbedre sammenligningen av tekniske koeffisienter og satser for bruttoprodukt mellom delbransjer med økonomisk aktivitet og land. Den produksjonen som faktisk konsumeres innenfor en og samme enhet, er i hovedsak begrenset til noen få særlige produkter (som korn, protein- og oljeholdige produkter, fôrvekster og melk som skal brukes til fôr), og graden av konsum innenfor driftsenhetene varierer i stor grad alt etter økonomisk bransje og land.
  - forbedre sammenhengen mellom produksjons-, inntektsopptjenings- og næringsinntektskontoene: den nødvendige sammenhengen mellom produkttransaksjoner (produksjon, produktinnsats osv.) og fordelingsstransaksjoner (lønnkostnader, subsidier, skatter, grunnrente, rente osv.) er blitt forbedret siden reformen i den felles landbrukspolitikken i 1992, idet subsidiene (som i enkelte tilfeller berører produkter som konsumeres internt) for tiden spiller en viktig rolle i dannelsen og utviklingen av landbruksinntekten.
- 2.036. Selv om den ikke er foreslått i ENS 95, er regelen som anvendes i EAA, fastsatt i SNA (jf. SNA 93, vedlegg I, 15) på grunn av særtrekkene ved landbruket, og i FAOs metodologiske håndbok<sup>(1)</sup>. Dessuten gjør den det også mulig å redusere de avvikene som kan oppstå ved måling av produksjon som følge av valget av grunnenhet (lokal bransjeenhet eller homogen produksjonsenhet) i betydelig grad.

<sup>(1)</sup> FAO (1996) System of economic accounts for food and agriculture, De forente nasjoner, Roma.

2 **Produksjon ved landbruksaktivitet: mengder**

2.037. I oppstillingen av EAA analyseres produksjon trinnvis etter mengder.

Skjematisk framstilling av tilgang og bruk av landbruksvarer

Bruttoproduksjon (1q)						
Tap (2q)	Anvendelig produksjon (3q)					Startlager (Stl) (4q)
Samlet disponibel tilgang (5q)						
Konsum innenfor driftsenheten (6q)	Bearbeiding utført av produsentene (7q)	Eget konsum (8q)	Salg i alt (9q)	S (*) (10q)	Sluttlager (Sll) (11q)	
					Sll-Stl (**)	(12q)

(\*) S = Faste realkapitalvarer produsert for eget bruk.

(\*\*) Sll-Stl = Lagerendringer. I diagrammet over forutsettes sluttlageret å være større enn startlageret.

2.038. Utgangspunktet for denne trinnvise beregningen er enten:

— bruttoproduksjon (1q), eller

— anvendelig produksjon (3q),

avhengig av om referansetallene for innhøsting omfatter tap på markene, tap på innhøstingen og tap på driftsenheten eller ikke.

a) Bruttoproduksjon

Bruttoproduksjon: (1q)

2.039. Dette er utgangspunktet for land med offisielle statistikker for innhøsting som omfatter tap. I samsvar med bransjebegrepet må alle produkter som er en følge av landbruksaktiviteter i landbruksenheter i næringen (som nevnt i 1.62 og 1.63), måles. I tråd med konvensjonen fastsatt i 1.31 (om at produksjonen av sekundære landbruksaktiviteter i ikke-landbruksenheter er ikke-eksisterende ettersom alle landbruksaktiviteter antas å være utskillbare og derfor utgjør hovedaktiviteten i deres egen lokale bransjeenhet i landbruket), skal all landbruksproduksjon registreres med unntak av det som er produsert av enheter der landbruksaktiviteten utelukkende utgjør en fritidsaktivitet (jf. 1.24).

b) Tap

Tap: (2q)

2.040. Denne posten viser løpende tap av varer fra lagerbeholdninger (jf. 2.041). Den omfatter tap på markene, tap på innhøstingen og tap på driftsenhetene (på grunn av produktenes lett bederlige karakter, klimatiske forhold som frost, tørke osv.). Tap som oppstår på forskjellige markedsføringsstadier, dvs. under transport fra driftsenheten, under lagring hos forhandlere og under bearbeiding eller behandling i bearbeidingsindustrien, skal ikke tas med her. Derimot skal produkter som tilbys for salg av produsenter, men som ikke blir solgt og derfor blir ødelagt (særlig frukt og grønnsaker), også tas med her.

Former for tap

2.041. Ifølge ENS 95 finnes det tre former for tap som produsenter kan utsettes for: løpende tap på lagerbeholdninger (ENS 95, 3.117 og 3.118), ekstraordinære tap på lagerbeholdninger (ENS 95, 6.25.e) og tap ved katastrofer (ENS 95, 6.22 og 6.23.b).

## Registrering av de tre formene for tap

- 2.042. For å registrere tap av varer i lagerbeholdninger, må det skilles mellom løpende tap på den ene siden, og ekstraordinære tap og tap ved katastrofer på den andre siden. Registreringen av tap er imidlertid også avhengig av metoden for beregning av produksjon og typen grunnleggende statistisk materiale for hvert land.
- 2.043. Når produksjon beregnes ut fra data om startlager og sluttlager, salg og muligens andre bruksområder (som faste realkapitalvarer produsert for eget bruk), er løpende tap allerede fratrukket lagerendringene, og dersom de registreres enda en gang under posten «tap», vil det medføre dobbelttelling. Dersom beregningen av produksjon derimot ikke er basert på beholdningsdata, men i stedet på en beregning som for eksempel faktiske fødselstall, skal løpende tap under produksjonen i den aktuelle referanseperioden registreres i tillegg til tap av dyr som er innført for oppdrett og oppføring, eller som er født i tidligere perioder.
- 2.044. Ekstraordinære tap og tap ved katastrofer av varer på lagerbeholdninger skal registreres på akkumuleringskontoene, dvs. under kontoen «andre volumendringer i balansene». Produksjon omfatter derfor hele verdien av disse tapene.
- 2.045. Tap (enten det er løpende tap, ekstraordinære tap eller tap ved katastrofer) av fast realkapital (som melkekyr, avlsdyr osv.) skal registreres på kontoen «andre volumendringer i balansene». De har ingen innvirkning på verdien av produksjonen. Det bør vektlegges at tap som påvirker beplantninger som allerede er under produksjon, skal registreres enten som «kapitalslit» eller som «andre volumendringer i balansene», alt etter hvilken form for tap det gjelder.

## c) Anvendelig produksjon

Anvendelig produksjon:  $(3q) = (1q) \text{ minus } (2q) = \text{bruttoproduksjon minus tap (under produksjonen)}$

- 2.046. Dette er den første posten som legges inn av land der referansetallene for innhøsting ikke omfatter tap. Den utgjør den disponible produksjonen i referanseperioden som enten vil bli markedsført, brukt som et produksjonsmiddel, bearbeidet av produsenten selv, konsumert i vedkommendes husholdning, satt på lager, eller muligens brukt som faste realkapitalvarer produsert for eget bruk.

## d) Startlager

Startlager:  $(4q)$

- 2.047. Dette omfatter de ferdigvarelagrene av ferdige produkter eller produkter under arbeid som finnes i driftsenheter i landbruket (dvs. hos produsentene) ved begynnelsen av referanseåret. Beholdninger på de forskjellige markedsføringsstadiene og intervensjonslagre skal derfor ikke registreres her (jf. 2.201 og senere når det gjelder registreringen av husdyrbestand).
- 2.048. Startlagrene av «fjørfe» skal også omfatte egg som klekkes i klekkeskap ved begynnelsen av referanseperioden, ettersom de anses som fjørfeprodukter under arbeid (jf. 2.018).

## e) Samlet disponibel tilgang

Samlet disponibel tilgang:  $(5q) = \text{anvendelig produksjon pluss startlager (3q pluss 4q)}$

## f) Konsum innenfor driftsenheten

Konsum innenfor driftsenheten:  $(6q)$

- 2.049. Under overskriften konsum innenfor driftsenheten registreres produkter som er produsert i landbruksenheten (en lokal bransjeenhet) og brukes av enheten som innsats i produksjonsprosessen i samme regnskapsperiode.
- 2.050. Alle landbruksvarer (bortsett fra husdyrbestand, jf. 2.067 og 2.208) som selges av en landbruksenhet til andre produserende landbruksenheter, må registreres som salg og deretter som produktinnsats. Dette omfatter varer som behandles og bearbeides, og deres biprodukter (f.eks. retur av skummetmelk, kli, oljekake og betepulp og -topper, samt retur av frø etter behandling).

## Klassifisering av konsum innenfor driftsenheten

- 2.051. Konsum innenfor driftsenheten kan spesifiseres i henhold til bruken av produktene som brukes innen enheten:
- 2.052. Produkter som konsumeres innenfor næringen av den samme landbruksaktiviteten (dvs. samme næringsgruppe på firesifret nivå i NACE Rev. 1):
- frø (til korn, grønnsaker, blomster osv.): brukes på nytt for samme avling,
  - vindruer og druemost: brukes til vinproduksjon,
  - oliven: brukes til olivenoljeproduksjon,
  - melk: brukes til fôr.
- 2.053. Produkter som konsumeres innenfor næringen av en annen landbruksaktivitet (dvs. en annen næringsgruppe på firesifret nivå i NACE Rev. 1).

Dette er i hovedsak planteprodukter brukt i fôr, men også animalske biprodukter som brukes i produksjonsprosessen i en annen aktivitet (husdyrgjødsel og bløtgjødsel som brukes til gjødsling i planteproduksjon). Planteprodukter brukt i fôr, kan klassifiseres i henhold til deres salgbarhet (noe som vanligvis anslås etter skjønn):

- fôrvarer som vanligvis er salgbare: korn (hvete, rug, bygg, havre, mais, sorghum, ris og annet korn), proteinvekster, poteter, oljeholdige frø (rapsfrø, solsikkefrø, soyabønner og andre oljeholdige frø),
- fôrvarer som vanligvis ikke er salgbare:
  - ettårige fôrvekster: rotvekster (sukkerbete, fôrbete, kålrot, fôrnepe, fôrgulrot, fôrkål/grønnkål og andre rotvekster), fôrmais og annet grønnfôr (ferskt, tørt eller konservert),
  - flerårige fôrvekster: permanente og midlertidige fôrvekster som stammer fra en økonomisk aktivitet (ferske, tørkede eller konserverte),
  - biprodukter som brukes som fôr (halm, agner, blader og stilker og andre fôrbiprodukter).

## Definisjon av konsum innenfor driftsenheten som skal tas med i næringens produksjon

- 2.054. Landbruksvarer som brukes innen driftsenheten, skal bare registreres i næringens produksjon dersom de oppfyller visse kriterier. Fastsettelsen av restriktive kriterier for å registrere konsum innenfor driftsenheten oppfyller to krav: for det første, et metodologisk krav, ettersom det gjelder et avvik fra den faste regelen i ENS, og det ble et behov for å følge «ånden» i denne (noe som søkes oppnådd ved å anvende to forskjellige aktiviteter); for det andre, et praktisk krav, ettersom kriteriene som skulle utarbeides, skulle utgjøre en nøyaktig og sammenlignbar ramme for det konsumet innenfor driftsenheten som skal registreres, slik at det blir mulig å bruke denne metoden for å måle produksjon.
- 2.055. Disse kriteriene er som følger:
1. De to aktivitetene som utøves, skal gjelde forskjellige firesifrede nivåer av NACE Rev. 1 (næring 01: «Landbruk, jakt og tilknyttede tjenester»). Anvendelsen av dette kriteriet innebærer dermed for eksempel at melk som brukes til fôr og frø som produseres og brukes på samme driftsenhet for planteproduksjon (i samme regnskapsperiode), ikke skal verdisettes.
  2. Landbruksvarer skal ha en betydelig økonomisk verdi for et betydelig antall gårdbrukere.
  3. Opplysninger om priser og mengder må være tilgjengelige uten for store vanskeligheter. Dette kriteriet er vanskelig å oppfylle for enkelte produkter som ikke er salgbare.

- 2.056. I tråd med definisjonen av utvelgingskriteriene for at produkter som brukes innen driftsenheten, skal tas med i målingen av produksjon (jf. 2.055), skal bare planteprodukter som brukes til fôr (uansett om de er salgbare eller ikke), registreres i næringens landbruksproduksjon.
- 2.057. Når disse produktene registreres i næringens produksjon, må de også registreres som produktinnsats, i samsvar med prinsippet om at den samlede mengden som er produsert, og som deretter brukes til en annen produksjonsaktivitet i referanseåret, skal tas med i betraktningen (jf. 2.055). Når overgangen fra produksjon til produktinnsats tar lengre tid enn det aktuelle referanseåret, skal de tilsvarende produksjonsmengdene registreres som «sluttlager» for det aktuelle produktet i referanseåret.
- 2.058. Animalske biprodukter er unntatt fra konsum innenfor driftsenheten som følge av de praktiske vanskelighetene med å skaffe opplysninger om mengder og særlig priser.
- g) Bearbeiding utført av produsentene
- Bearbeiding utført av produsentene: (7q)
- 2.059. Under posten for bearbeiding utført av produsentene skal det registreres hvilke mengder som er produsert for ytterligere bearbeiding av produsenter av landbruksvarer (f.eks. melk som er bearbeidet til smør eller ost, epler som er bearbeidet til eplemost eller eplesider), men bare innenfor rammen av bearbeidingsaktiviteter som kan skilles fra den viktigste landbruksaktiviteten (på grunnlag av regnskapsdokumenter, jf. 1.26). Det er bare de ubearbeidede produktene (f.eks. rå melk, epler) som skal registreres, og ikke de bearbeidede produktene som er framstilt av dem (f.eks. smør, eplemost og eplesider). Med andre ord er det her ikke tatt hensyn til det arbeidet som ligger i bearbeidingen av landbruksvarer. Produkter som er et resultat av bearbeiding utført av produsenten, registreres naturligvis i produksjonen for undersektoren «landbruk» i nasjonalregnskapet (jf. 1.04 og 1.05).
- 2.060. Når disse bearbeidingsaktivitetene er ikke-utskillbare ikke-landbruksaktiviteter, registreres produktet av disse bearbeidingsaktivitetene i verdien av landbruksnæringens produksjon (jf. 1.25). Landbruksbasisvarer som brukes som produktinnsats i disse bearbeidingsaktivitetene, registreres verken som produksjon eller produktinnsats. Denne regelen skyldes det faktum at de to aktivitetene (produksjonen av landbruksvarer og bearbeidingen av disse produktene) ikke kan skilles på grunnlag av regnskapsdokumentene. Dermed registreres kostnadene for disse to formene for aktivitet sammen, og deres produksjon verdisettes som produksjon av bearbeidede produkter.
- h) Eget konsum
- Eget konsum: (8q)
- 2.061. Dette omfatter:
- i) produkter som konsumeres i landbrukshusholdningene som produserte dem,
- ii) produkter fra landbruksenheten (driftsenheten) og som brukes til betaling i naturalier i form av godtgjøring betalt til arbeidstakere ved driftsenheten, eller som byttes i andre varer.
- 2.062. Landbruksvarer som er bearbeidet av landbruksenheten på en måte som kan skilles ut (dvs. slik at de gir opphav til en lokal ikke-landbruksmessig bransjeenhet), og som konsumeres av landbrukshusholdningene, registreres som konsum under produksjonen i de næringene som hører under «Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk» (næringsområde DA i NACE Rev. 1). Landbrukshusholdningers bruk av landbruksvarer som er bearbeidet på en måte som ikke er utskillbar (dvs. produksjonen av ikke-utskillbare ikke-landbruksmessige bearbeidingsaktiviteter), registreres som eget konsum under disse aktivitetene (jf. 2.080) og tas med i landbruksnæringens produksjon.
- 2.063. Den beregnede leieverdien av en selveierbolig registreres ikke her, men under bransjen «Utleie av egen fast eiendom» (næringsgruppe 70.20 i NACE Rev. 1). Utleie av bolig er en ikke-landbruksaktivitet som alltid anses som utskillbar fra landbruksaktiviteten.

## i) Salg

## Salg: (9q)

- 2.064. Denne posten omfatter landbruksenhetenes salg av landbruksvarer til andre enheter (landbruksenheter eller enheter i andre bransjer), herunder salg til intervensjonslagre og andre lagre, med unntak av avhendelse av fast realkapital. Posten er satt sammen av innenlandsk salg utenfor næringen, innenlandsk salg til andre landbruksenheter og salg til utlandet.
- 2.065. For en bestemt enhet vil dermed salget svare til omsetningen fra markedsføringen av enhetens produksjon. Det bør bemerkes at salg av dyr som er klassifisert som fast realkapital, og som er tatt ut av produksjonsbesetningen (for eksport eller slakting), ikke skal registreres. Dyr som klassifiseres som fast realkapital og er tatt ut av produksjonsbesetningen, overføres til beholdninger før de selges, men salget av disse dyrene (for slakting eller eksport) registreres i regnskapene som utlagring, noe som utelukkende vises på kapitalkontoen. Den tilsvarende produksjonen er allerede beregnet som en del av faste realkapitalvarer produsert for eget bruk<sup>(1)</sup>, og deretter registrert på produksjonskontoen.
- 2.066. Husdyrbestand som anses som beholdninger: Overføringen av husdyr som anses som beholdninger, til en annen driftsenhet, utgjør et salg i samsvar med definisjonen i 2.064. Dette salget kan oppveies av en lageravgang dersom husdyrbestanden var registrert som beholdning ved begynnelsen av referanseperioden (ellers er det bare salget som registreres).
- 2.067. Anskaffelse av husdyrbestand er en lagertilgang dersom produktene ikke videreselges i referanseperioden. Anskaffet husdyrbestand kan imidlertid ikke behandles som produktinnsats, ettersom varer som brukes som produktinnsats, per definisjon skal forsvinne (eller i det minste gjennomgå en betydelig omdanning) under produksjonsprosessen. Disse dyrene anses som produkter under arbeid, ettersom produksjonsprosessen for denne husdyrbestanden ikke er avsluttet (produksjonsprosessen er fullført på tidspunktet for slaktingen). Anskaffelser registreres derfor som lagertilgang av produkter under arbeid, og registreres dermed som «negativt» salg, og ikke som produktinnsats. Når det gjelder handel mellom hjemmehørende driftsenheter, oppveier salg og de tilsvarende innkjøpene hverandre (bortsett fra kostnadene ved å overføre eiendomsretten)<sup>(2)</sup>. På grunn av den særlige behandlingen av handel med levende dyr mellom landbruksenheter, finnes det ingen produktinnsats under «husdyrbestand og animalske produkter»<sup>(3)</sup>.
- 2.068. Husdyrbestand som er klassifisert som fast realkapital: Handel med husdyrbestand som er fast realkapital, mellom landbruksenheter, registreres ikke som salg som definert over, men som handel med eiendeler (registrert på kapitalkontoen som bruttoinvestering i fast realkapital i landbruket). Når det gjelder handel mellom hjemmehørende driftsenheter, oppveier salg og tilsvarende innkjøp hverandre (bortsett fra kostnadene ved eierskifte).
- 2.069. Registrering av import av levende dyr (som ikke er beregnet på umiddelbar slakting): På samme måte som når det gjelder handel mellom hjemmehørende driftsenheter, skal husdyrbestand som behandles som beholdninger (bortsett fra dyr beregnet på umiddelbar slakting), og som er importert i referanseperioden av landbruksenheter, registreres som lagertilgang av produkter under arbeid, og skal derfor trekkes fra salget. På den andre siden skal husdyrbestand som er klassifisert som fast realkapital (slik som avlsdyr), og som importeres som dette, ikke trekkes fra salget.
- 2.070. Ettersom det i praksis ofte er vanskelig å opprettholde klare skiller mellom de forskjellige kategoriene av dyr på grunnlag av tilgjengelige EU-datakilder (mellom dyr som klassifiseres som fast realkapital, og de som klassifiseres som beholdninger), anses all import å være av dyr beregnet på å bygge opp beholdninger, og verdien av alle importerte dyr (bortsett fra dem som er beregnet på umiddelbar slakting) trekkes fra verdien av salget. Denne registreringsmetoden sikrer at utenrikshandelen med levende dyr behandles på tilsvarende måte som ved beregningen av den innenlandske bruttoproduksjonen i statistikken over husdyrproduksjon.

<sup>(1)</sup> Produksjonen for disse dyrene beregnes ved å legge sammen faste realkapitalvarer produsert for eget bruk (= tilgang minus avgang av eiendeler) og salg (= avhendelser).

<sup>(2)</sup> Ved verdisetning av handel, er kostnadene i tilknytning til overføring av eiendomsrett (handelsavanse og transportkostnader) medregnet i verdien av anskaffelsen. Når det gjelder handel mellom hjemmehørende driftsenheter, oppveier salg og innkjøp hverandre, bortsett fra kostnadene ved eierskifte, som ved beregningen av produksjonsverdien anses som «negativt salg».

<sup>(3)</sup> Samme behandling gjelder for andre landbruksvarer som har karakter av beholdning.

## j) Faste realkapitalvarer produsert for eget bruk

Faste realkapitalvarer produsert for eget bruk:(10q)

2.071. Denne posten omfatter utelukkende:

- arbeid utført av landbruksenheter (f.eks. bruk av arbeidskraft, maskiner og andre produksjonsmidler, herunder formeringsmateriale) i den hensikt å anlegge beplantninger for eget bruk av frukthager, vingårder, bærplantasjer og humlegårder. Som regel utgjør arbeid for eget bruk med å beplante frukthager og vingårder osv. en lang rekke enkeltstående arbeidsoppgaver som ikke kan legges sammen kvantitativt,
- dyr som produseres i landbruksenheter og overføres til deres faste realkapital (jf. 2.161). Dette dreier seg om dyr som er oppdrettet med tanke på den produksjonen som de regelmessig leverer (i hovedsak avlsdyr, melkekyr, trekkdyr, sauer og andre dyr som oppdrettes for ullens skyld, jf. 2.202).

## k) Sluttlager

Sluttlager: (11q)

2.072. Dette er beholdninger av ferdige produkter eller produkter under arbeid som finnes i driftsenheter i næringen (dvs. hos produsentene) ved utgangen av referanseåret. Beholdninger på forskjellige markedsføringsstadier (særlig reserver hos forhandlere og bearbeidingsbedrifter) samt intervensjonslagre skal ikke oppføres her.

2.073. Produkter som bare lagres midlertidig, og som konsumeres på et senere tidspunkt innenfor næringen (f.eks. korn til fôr, frø og formeringsmateriale osv.), skal også registreres her, ettersom den endelige bruken av produktet ikke er kjent på det tidspunktet de går inn i beholdningen.

## (l) Anvendelse i alt

Anvendelse i alt: (12q) (omfatter ikke konsum innenfor driftsenheten) = (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (11q) = bearbeiding utført av produsentene pluss eget konsum pluss salg pluss faste realkapitalvarer produsert for eget bruk pluss sluttlager.

2.074. Denne posten er summen av kolonne 7q-11q.

## m) Lagerendringer

Lagerendringer: (12q) = (11q) minus (4q) = lagertilgang (T) minus lageravgang (A)

2.075. Lagerendringene i næringen (unntatt beholdninger på forskjellige markedsføringsstadier) i løpet av referanseåret måles ved å beregne forskjellen mellom lagertilgang og lageravgang, eller forskjellen mellom sluttlager og startlager. I sistnevnte tilfelle skal de andre endringene i volum og kapitalgevinst (minus tap) trekkes fra ved beregningen av verdier (jf. 2.179 og senere).

## n) Produksjon ved landbruksaktiviteter

Produksjon ved landbruksaktiviteter = (6q, fôrvarer) + (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (12q)

2.076. I samsvar med produksjonsbegrepet og reglene for registrering av konsum innenfor driftsenheten (jf. 2.049 og senere), bearbeiding av landbruksvarer (jf. 2.059 og 2.060) og eget konsum (jf. 2.061, 2.062 og 2.063), kan produksjonen ved landbruksaktiviteter beskrives som følger:

Tilgang	Anvendelse	Landbruksnæringens landbruksproduksjon
Bruttoproduksjon	Salg (i alt, unntatt handel med dyr mellom driftsenheter i landbruket)	X
	Lagerendringer (innen produksjonen)	X
– Tap	Faste realkapitalvarer produsert for eget bruk (beplantninger som gir gjentatte avlinger, produksjonsdyr)	X
	Eget konsum (av landbruksvarer)	X
= Anvendelig produksjon	Bearbeiding utført av produsenter (av landbruksvarer, utskillbare aktiviteter)	X
	Konsum innenfor driftsenheten: – for samme aktivitet: (frø, melk som skal brukes til fôr, vindruer, oliven til olivenolje, rugeegg)	
	– for en annen aktivitet: planteprodukter brukt i fôr (korn, oljeholdige frø, fôrvekster som er salgbare eller ikke, osv.)	X
	animalske biprodukter brukt til planteproduksjon (husdyrgjødsel, bløtgjødsel)	

2.077. Sammenlignet med det produksjonsbegrepet som EAA tidligere var basert på, «sluttproduksjon», omfatter det nye begrepet for å måle produksjonen ved landbruksaktivitet også handel med landbruksvarer og -tjenester mellom landbruksenheter samt konsum innenfor driftsenheten av fôrprodukter (enten de er salgbare eller ikke).

### 3. **Produksjon av ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter**

2.078. Det skilles mellom to typer «ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter» (jf. 1.29):

— «bearbeiding av landbruksvarer»: denne næringshovedgruppen omfatter aktiviteter som er en forlengelse av landbruksaktivitetene og der det benyttes landbruksvarer. En typisk aktivitet i denne første gruppen er bearbeiding av landbruksvarer.

— «andre ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter»: denne næringshovedgruppen omfatter aktiviteter der man benytter en driftsenhet i landbruket og dens produksjonsmidler. Den er mindre ensartet enn den første næringshovedgruppen.

2.079. Som regel omfatter disse aktivitetene en lang rekke produkter (varer og tjenester) som ikke kan legges sammen kvantitativt.

2.080. Produktet av disse aktivitetene er enten beregnet på salg, byttemhandel, betaling i naturalier, eget konsum (jf. 2.062) eller lagring.

### 4. **Landbruksnæringens produksjon**

2.081. I samsvar med definisjonen på landbruksnæringens produksjon (jf. 1.16), består landbruksnæringens produksjon av summen av produksjonen av landbruksvarer (jf. 2.076–2.077) og varene og tjenestene som er produsert i ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter (jf. 2.078–2.080).



**5. Verdisetting av produksjon**

- 2.082. Produksjonen skal verdisettes til basisprisen. Basisprisen er den prisen som produsentene oppnår hos kjøperne for hver produserte vare- eller tjenesteenhet, minus eventuell skatt på produksjon eller salg av enheten (dvs. produktskatter), pluss eventuelle subsidier for produksjon eller salg av enheten (dvs. produktsubsidier). Basisprisen omfatter ikke eventuelle transportkostnader som faktureres separat av produsenten. Den omfatter derimot eventuelle transportavanser som belastes den samme fakturaen, selv om de er spesifisert separat på fakturaen (jf. ENS 95, 3.48).
- 2.083. Produksjonens forskjellige bestanddeler som salg, betaling i naturalier, lagertilgang og produkter konsumert innenfor enheten, skal verdisettes til basisprisen. På samme måte skal produksjon for eget bruk (dvs. faste realkapitalvarer produsert for eget bruk og eget konsum) verdisettes til basisprisen for tilsvarende produkter som selges på markedet. Lagertilgang (eller lagerøkning) av produkter under arbeid skal verdisettes i forhold til den løpende basisprisen for det ferdige produktet. Dersom verdien av denne økningen må beregnes på forhånd, skal beregningen baseres på de faktiske kostnadene som påløper, pluss et beløp som tilsvarer det anslåtte driftsresultatet eller en anslått blandet inntekt.
- 2.084. For at EAA skal kunne opprettes etter nettoregistreringssystemet (jf. 3.033 og 3.035-3.043), medregnes ikke merverdiavgiften som faktureres av produsenten, når basisprisen fastsettes.
- 2.085. Den prisen som produsenten får, tilsvarer produsentprisen (uten fakturert merverdiavgift) som definert i SNA 93 (dvs. pris fra gården). Basisprisen kan beregnes ut fra produsentprisen ved å legge til subsidier og trekke fra skatter (bortsett fra merverdiavgift) på produkter. Dersom det er vanskelig å beregne basisprisen på grunn av problemer med å tilordne en produktskatt eller en produktsubsidie til et bestemt produkt, kan produksjonen verdisettes direkte ved hjelp av basisprisen. I dette tilfellet beregnes den direkte fra verdien av produsentprisen (uten fakturert merverdiavgift), minus verdien av produktskatter (bortsett fra merverdiavgift) og pluss verdien av produktsubsidier.
- 2.086. Verdisettingen av produksjon etter basisprisen gjør det nødvendig å skille mellom på den ene siden produktskatter (bortsett fra merverdiavgift) og produktsubsidier (jf. 3.027 og 3.053), og på den andre siden næringskatter og næringsubsidier (jf. 3.044 og 3.058). Skatter og subsidier på produkter registreres ikke på næringsens konto for inntektsopptjening (denne kontoen omfatter bare næringskatter og næringsubsidier, jf. 3.055).
- 2.087. Den prisen produsentene får for et bestemt produkt, er ikke nødvendigvis alltid den samme; den kan bl.a. variere etter leveransens art. Varer som eksporteres direkte av produsenten, kan for eksempel ha en annen kvalitet enn varer som er beregnet til nasjonalt konsum eller til innenlandsk salg til andre landbruksenheter. Disse varene vil derfor ha en annen pris. Det bør bemerkes at når en produksjonsenhet eksporterer sin produksjon direkte, skal inntektene eller betalingen av monetære utjevningsbeløp for eksporten tas med i EAA.
- 2.088. Disse generelle verdsettingsprinsippene krever en særlig bruk for visse produkter, slik som sesongprodukter og vin. Disse beskrives i nærmere detalj under næringshovedområdet om verdisetting av lagerendringer (jf. 2.185–2.200).

**C. PRODUKTINNSATS**

(jf. ENS 95, 3.69–3.73)

**1. Definisjon**

- 2.089. Produktinnsats omfatter verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsprosessen, bortsett fra fast realkapital, hvis konsum registreres som kapitalslit. Disse varene og tjenestene kan enten bearbeides eller brukes opp i produksjonsprosessen (jf. ENS 95, 3.69). I en detaljert spesifisering over de forskjellige kategoriene av produktinnsats, vises det gjensidige avhengighetsforholdet mellom innsatsfaktorer i landbruket med andre økonomiske sektorer. Produktinnsats brukes også i beregningen av faktorintensiteten (dvs. forholdet mellom to produksjonsfaktorer, for eksempel produktinnsats og arbeidskraftinnsats).
- 2.090. Produktinnsats omfatter ikke anskaffelse av ny eller eksisterende fast realkapital som er produsert i økonomien eller er importert; disse skal registreres som bruttoinvestering i fast realkapital (jf. 2.109 c)–f)). Dette gjelder både ikke-landbruksmessig fast realkapital, som bygninger og andre anlegg, maskiner

og utstyr, samt landbruksmessig fast realkapital som beplantninger og produksjonsdyr. Anskaffelsen av ikke-produsert kapital som grunn, er heller ikke en del av produktinnsatsen. Verktøy og andre varige varer (sager, hammere, skrutrekkere osv.) registreres som produktinnsats når deres innkjøpsverdi ikke overstiger terskelen på 500 EUR (i 1995-priser) per artikkel (eller for innkjøp i alt når de kjøpes i større mengder). Ut over denne terskelen registreres innkjøp av disse varige kapitalvarene som bruttoinvestering i fast realkapital (jf. ENS 95, 3.70).

- 2.091. Produktinnsats omfatter varer og tjenester som konsumeres i forbindelse med hjelpeaktiviteter (f.eks. innkjøp og salg, markedsføring, regnskap, transport, lagring, vedlikehold osv.). Konsumet av disse varene og tjenestene skal ikke skilles fra varer og tjenester som konsumeres i forbindelse med en lokal bransjeenhets hovedaktivitet (eller sekundære aktivitet).
- 2.092. Produktinnsats omfatter også alle utgifter til varer og tjenester som, selv om de er til gode for lønnstakere, i hovedsak er til fordel for arbeidsgiveren<sup>(1)</sup> (f.eks. refusjon av lønnstakeres reiseutgifter, utestasjonering, flytting og representasjon i forbindelse med utøvelsen av deres oppgaver, samt kostnader til utsmykning og innredning på arbeidsplassen).
- 2.093. Ettersom næringen og den lokale bransjeenheten er valgt som grunnenhet i EAA, omfatter næringens produktinnsats varer og tjenester som leveres av en lokal bransjeenhets til en annen lokal bransjeenhets (for produksjonsformål), selv om disse enhetene tilhører samme institusjonelle enhet.
- 2.094. Handel med husdyrbestand som har karakter av beholdninger av produkter under arbeid (som for eksempel smågriser og rugeegg, jf. 1.77), mellom landbruksenheter, og import av husdyrbestand, skal ikke registreres som produktinnsats (eller som noen type produksjon) (jf. 2.066–2.070).
- 2.095. Varer og tjenester som produseres og konsumeres innenfor samme landbruksenhet (dvs. produseres og brukes i samme referanseperiode til landbruksproduksjonsformål), skal ikke registreres som produktinnsats med mindre de også registreres i næringens produksjon (dvs. planteprodukter som brukes til fôr, jf. 2.049–2.057 og 2.060).
- 2.096. Det bør bemerkes at i henhold til den midlertidige konvensjonen i ENS 95 skal alle indirekte målte finansformidlingstjenester (FISIM) som leveres av hjemmehørende produsenter, registreres som produktinnsats for den samlede økonomien. I tilfelle det i ENS 95 besluttes å foreta en inndeling av indirekte målte finansformidlingstjenester etter brukersektor og brukernæring, skal de indirekte målte finansformidlingstjenestene som brukes av landbruksnæringen, registreres som produktinnsats i landbruksnæringen (jf. ENS 95, vedlegg I).

## 2. Elementer i produktinnsats

### a) Frø og formeringsmateriale

- 2.097. Her registreres totalkonsumet av innenlandsk eller importert frø og formeringsmateriale som er innkjøpt til løpende produksjon og til å vedlikeholde eksisterende vingårder, frukthager og juletrebeplantninger. Posten omfatter også direkte innkjøp av frø og formeringsmateriale fra andre gårdbrukere. Frø som produseres og brukes innenfor samme enhet i samme referanseperiode, skal derimot ikke registreres under denne posten (jf. 2.052).
- 2.098. Det bør bemerkes at produktinnsatsen av frø til frilandsavlinger og grønnsaker i hovedsak tilsvarer i) første generasjon av frø kjøpt av produsenter til formering, og ii) sertifiserte frø kjøpt av landbruksenheter til planteproduksjon.

### b) Energi, smøremidler

- 2.099. Her registreres elektrisitet, gass og alle andre faste og flytende brensler og drivstoff. Det bør bemerkes at det bare er energikonsumet i driftsenhetene i landbruket som registreres, og ikke konsumet i gårdbrukerens husholdning.

<sup>(1)</sup> Dette er vanligvis tilfellet når arbeidsgiverens utgift har den virkning at den stimulerer eller til og med muliggjør produksjonen.

- c) Gjødelse og jordforbedringsmidler
- 2.100. Jordforbedringsmidler omfatter for eksempel kalk, torv, halm, sand og syntetisk skum.
- d) Plantevernmidler
- 2.101. Disse omfatter ugressmidler, soppdrepende midler, plantevernmidler og andre lignende uorganiske og organiske stoffer (f.eks. forgiftet lokkestoff).
- e) Veterinærutgifter
- 2.102. Veterinærmedisin som faktureres separat fra veterinærhonorarene, skal registreres her (veterinærmedisin som gis direkte av veterinæren, registreres sammen med vedkommendes honorar), samt veterinærhonorarene.
- f) Fôr
- 2.103. Her registreres alt innkjøp av innenlandsk eller importert fôr, bearbeidet eller ubearbeidet, herunder det som er kjøpt direkte fra andre gårdbrukere. Planteprodukter som brukes til fôr som produseres og brukes i samme referanseperiode, på samme driftsenhet i landbruket, registreres også og oppføres under underavsnittet «fôr» som konsum innenfor driftsenheten (jf. 2.057). Det registreres også under produksjon.
- 2.104. Kostnadene til tilberedning og konservering av fôr (f.eks. energikostnader og kostnader til kjemiske konserveringsmidler osv.), skal spesifiseres etter type kostnader og ikke oppføres sammen med fôret.
- g) Vedlikehold av materialer
- 2.105. Denne posten omfatter:
- innkjøp av varer og tjenester til vedlikehold (dvs. regelmessig utskifting av skadede eller ødelagte deler) og nødvendige reparasjoner for å holde kapitalvarer i god stand (jf. 2.127–2.129),
  - innkjøp av produkter beregnet på å beskytte planter (unntatt plantevernmidler og midler til skadedyrbekjempelse, jf. 2.101), som knallskudd, haglbeskyttelse, frostvern osv.
- h) Vedlikehold av bygninger
- 2.106. Denne posten omfatter innkjøp av materialer (sement, murstein osv.), arbeidskraftkostnader eller totale kostnader som gårdbrukere har til vedlikehold av landbruksbygninger eller andre anlegg (bortsett fra bygninger som brukes til boligformål) (jf. 2.127–2.129).
- i) Landbrukstjenester
- 2.107. Disse landbrukstjenestene (som består av leie av maskiner og utstyr med tilhørende personell) er en integrert del av landbruket (jf. 1.82–1.91), og skal registreres som produktinnsats og også oppføres under «produksjon».
- j) Andre varer og tjenester
- 2.108. Disse andre varene og tjenestene omfatter:
- a) leie som betales enten direkte eller som en del av forpaktning, for bruk av bygninger som ikke brukes til boligformål, og annen fast realkapital (materiell eller immateriell), slik som leie av maskiner og utstyr uten personell (jf. 1.23) eller programvare. Dersom det likevel ikke er mulig å skille mellom leie av bygninger som ikke brukes til boligformål av en lokal bransjeenhet i landbruket og leie av grunn, skal hele beløpet registreres som leie av grunn på foretakets inntektskonto (jf. 3.082),
  - b) honorarer for legeundersøkelser av lønnstakere,

- c) honorarer til landbrukskonsulenter, landmålere, revisorer, skatterådgivere, advokater osv.,
- d) innkjøp av tjenester i form av vitenskapelig forskning, markedsundersøkelser og reklame, utgifter til opplæring av personell og lignende tjenester,
- e) utgifter til transporttjenester: dette omfatter refusjon av lønnstakeres reiseutgifter, utestasjonering og flytting i forbindelse med utøvelsen av deres oppgaver, i hovedsak til fordel for arbeidsgiveren, og beløp som betales av arbeidsgiveren til uavhengige foretak som transporterer lønnstakere (med unntak av transport mellom hjemmet og arbeidsstedet, jf. 2.092, 2.109 b) og 3.016) samt transport av varer til messer og utstillinger. Om transporten derimot foretas av personellet ved hjelp av arbeidsgiverens transportmiddel, skal kostnadene registreres under de relevante postene.

Ettersom varekjøp skal verdisettes til kjøperprisen og salg til basisprisen (jf. 2.110 og 2.111, 2.082), skal kostnadene til varetransport vanligvis ikke registreres separat. Transportkostnader som er inkludert i salg, skal anses som om de faktureres separat. Dersom produsenten lar en tredjemann transportere varene til kjøperen, skal transportkostnadene registreres verken som produktinnsats eller som produksjon i EAA. Dersom produsenten transporterer varene selv, skal dette anses som en ikke-landbruksaktivitet, og kostnadene for dette skal registreres under de relevante postene, dersom aktiviteten er ikke-utskillbar. Til slutt omfatter denne posten utgifter til sekundære ikke-landbruksaktiviteter i form av transport, handel og lagring for tredjemann,

- f) post- og telekommunikasjonskostnader,
- g) godtgjøring for tjenester som ligger i bruttopremien for forsikring som er tatt for å gi foretaket risikodekning mot for eksempel tap av storfe, skader på grunn av hagl, frost, brann og storm osv. Resten, dvs. nettopremien, er den del av den betalte bruttopremien som forsikringsselskapet disponerer for erstatningsoppgjør.

En oppdeling av bruttopremien i de to bestanddelene kan bare foretas med en viss nøyaktighet for den nasjonale økonomien som et hele, slik det gjøres for nasjonalregnskapet. Fordelingen av tjenstedelen mellom næringene gjøres vanligvis ved hjelp av egnede fordelingsnøkler, i forbindelse med utarbeidingen av kryssløpstabeller. Det bør derfor foretas en harmonisering med nasjonalregnskapet når denne posten fylles ut i EAA (for registrering av subsidier knyttet til forsikringstjenester, se 3.063, fotnote 48),

- h) springpenger,
- i) fakturerte bankomkostninger (men ikke rente på banklån) i alle tilfeller, og indirekte målte finansformidlingstjenester bare dersom disse er inndelt etter brukersektor/brukernæring (jf. 2.096, 3.079),
- j) medlemskontingenter og bidrag til yrkessammenslutninger, slik som landbruksorganisasjoner, handelskamre osv.,
- k) bidrag til landbrukssamvirker,
- l) utgifter til melkekontroll, utstillinger og oppføring i stambøker,
- m) utgifter til kunstig sædooverføring og kastrering,
- n) betaling for bruken av ikke-produserte immaterielle eiendeler som patenter, varemerker, opphavsretter, melkekvoter eller andre produksjonsrettigheter osv. Innkjøp av slike ikke-produserte immaterielle eiendeler er derimot registrert på kapitalkontoen,
- o) betaling til offentlige organer for det formål å få lisenser eller tillatelser til å utføre forretnings- eller yrkesvirksomhet, dersom godkjenningen er knyttet til en grundig kontrollfunksjon (med mindre beløpene ikke står i forhold til kostnadene ved de aktuelle tjenestene, jf. 3.048 e), og ENS 95, 4.80 d)),
- p) innkjøp av mindre verktøy, arbeidsklær, reservedeler og varig materiell av lav verdi (under 500 EUR i 1995-priser) eller med en normal levetid på under ett år (jf. 2.125),

q) innkjøp av verktøy, materiell og arbeidsklær av lønnstakere som mottar en særlig godtgjørelse for dette formålet eller betales ved fratrukk i lønnen i henhold til en standardavtale.

k) Poster som ikke er medregnet i produktinnsats

2.109. Produktinnsats omfatter ikke:

a) varer og markedsrettede tjenester som produksjonsenhetene leverer til lønnstakerne gratis eller til nedsatt pris, forutsatt at disse utgiftene klart og utvetydig er til fordel for lønnstakerne. Verdien av disse varene og tjenestene utgjør en del av lønnskostnadene (jf. 3.018),

b) transportgodtgjørelser som arbeidsgiveren betaler kontant til lønnstakerne; disse godtgjørelsene anses som en del av lønnskostnadene (lønnstakeren bruker deretter selv disse pengene til å betale for transport mellom hjemmet og arbeidsplassen) (jf. 3.018 c)). Betalinger som foretas av arbeidsgiveren direkte til et transportforetak for kollektiv transport av arbeidstakere (for transport mellom hjemmet og arbeidsplassen), anses også som lønnskostnader. Disse tjenestene, som transport mellom hjem og arbeidsplass eller parkeringsanlegg, har noen av kjennetegnene til produktinnsats. Arbeidsgiverne anses imidlertid å ha behov for denne type tjenester for å tiltrekke seg og holde på sine lønnstakere (som de likevel måtte ha betalt for selv), og ikke av hensyn til selve produksjonsprosessen (jf. SNA 93, 7.41),

c) innkjøp av driftsbygninger og løsøre (dvs. kapitalvarer hvis normale levetid er på over ett år); disse anskaffelsene anses som bruttoinvestering i fast realkapital (jf. 2.162),

d) betalinger for finansiell leasing for bruk av fast realkapital innen landbruk utgjør ikke innkjøp av tjenester, men transaksjoner som skal registreres til dels som rente (på næringsinntektskontoen) og til dels som tilbakebetaling av kapitalen (på kontoen for finanstransaksjoner) (jf. 2.122),

e) utgifter til restaurering (for vedlikehold, jf. 2.105 og 2.106) av faste realkapitalvarer (utbedring av tak, takrenner, elektriske anlegg og varmeanlegg i driftsbygninger) og utgifter til forbedring og reparasjon av kapitalvarer, som er beregnet på å forlenge deres normale levetid eller øke deres produktivitet; disse utgiftene anses som bruttoinvestering i fast realkapital ettersom de ligger langt utenfor rammene av det som er nødvendig for å holde den faste realkapitalen i god stand (jf. 2.127–2.129),

f) innkjøp av tjenester knyttet til anskaffelse av grunn, bygninger og andre eksisterende faste realkapitalvarer, som honorarer til meglere, advokater, landmålere, ingeniører osv. samt kostnader til registrering i matrikkelen (jf. ENS 95, 3.111). Disse utgiftene anses å utgjøre en del av bruttoinvestering i fast realkapital (jf. 2.132 og 2.133),

g) varer og tjenester som produseres og konsumeres i samme enhet i samme regnskapsperiode (bortsett fra for visse produkter, jf. 2.056, 2.103 og 2.107). Disse varene og tjenestene registreres heller ikke som produksjon,

h) grunnrente som betales for bruken av grunn oppført under posten «grunnrente mv.» (jf. 3.080),

i) boligkostnader; disse anses som konsum (konto for husholdninger) og vises ikke i EAA,

j) slit på kapitalvarer, som registreres under kapital slit (jf. 3.099),

k) nettoforsikringspremier (jf. 2.108 g)),

l) forsikringspremier for personskade samt avgifter for syketrygd og ulykkesforsikring i tjeneste; disse er til dels fordelingstransaksjoner og dels konsum (konto for husholdninger),

m) vannavgifter som betales utelukkende som en fast skatt uavhengig av vannkonsumet,

n) innkjøp av tjenester fra offentlige organer i visse tilfeller (jf. 3.048 e)).

**3. Verdisetting av produktinnsats**

- 2.110. Produkter som brukes som produktinnsats, skal verdisettes til kjøperprisen for tilsvarende varer og tjenester, som gjelder på det tidspunktet de inngår i produksjonsprosessen.
- 2.111. Kjøperprisen er den prisen kjøperen faktisk betaler for produktene på kjøpstidspunktet. Den omfatter skatter minus produktsubsidier (men eksklusive fradragsberettigede skatter på produktene, som merverdiavgift). Kjøperprisen omfatter også eventuelle transportkostnader som betales separat av kjøperen for levering til bestilt tid og sted; etter fradrag for eventuelle kvantums- eller sesongrabatter på standardpriser eller -sats; eksklusive renter eller tjenesteandeler som legges til i henhold til kredittordninger; eksklusive alle tilleggsgebyrer som følge av manglende betaling innen fristen som ble angitt på kjøpstidspunktet (ENS 95, 3.06).
- 2.112. I motsetning til i andre næringer, er subsidier knyttet til produktinnsats, viktige for landbruket. De har som formål å redusere kostnadene for produktinnsats. Når disse subsidiene klassifiseres som (ikke-landbruksmessige) produktsubsidier, reduserer de verdien av produktinnsatsen, som registreres til kjøperpris (enten den betales til leverandører av produktinnsats eller til produsenter av landbruksvarer).
- 2.113. Dersom varer eller tjenester importeres direkte av produksjonsenheter, skal kjøperprisen som brukes, omfatte alle importavgifter, ikke-fradragsberettiget merverdiavgift og monetære utjevningsbeløp (mottatte eller betalte).
- 2.114. Produktinnsats verdisettes eksklusive fradragsberettiget merverdiavgift. Fradragsberettiget merverdiavgift beregnes for alle innkjøp foretatt av landbruksenheter, uansett om disse er merverdiavgiftspliktige i henhold til standarden eller fastsatsordningen. Forskjellen mellom den fradragsberettigede merverdiavgiften som landbruksenheter som omfattes av fastsatsordningen kunne ha trukket fra dersom de hadde vært omfattet av den normale merverdiavgiftsordningen, og det normale fradragsbeløpet, utgjør en for høy eller for lav godtgjøring av merverdiavgift. Dette skal registreres under henholdsvis næringsubsidier eller næringskatter (jf. 3.041 og 3.042).

**D. BRUTTOINVESTERING**

(jf. ENS 95 3.100–3.116)

- 2.115. Bruttoinvestering omfatter:
- bruttoinvestering i fast realkapital,
  - lagerendringer,
  - anskaffelser minus avhendelser av verdigjenstander.
- 2.116. Eitersom EAA er kontoer som er utarbeidet for å vise strømmene som enhetene skaper i forbindelse med deres produksjon, er det bare bruttoinvestering i fast realkapital og lagerendringer som beskrives nedenfor.
- 2.117. Bruttoinvestering betyr at det ikke gjøres fradrag for kapitalslit. Nettoinvesteringer fås ved å trekke kapitalslit fra bruttoinvesteringene. Kapitalslit er verdien av avskrivning av faste realkapitalvarer som følge av vanlig slitasje under produksjonsprosessen (jf. 3.099).

**1. Bruttoinvestering i fast realkapital****a) Definisjon**

- 2.118. Bruttoinvestering i fast realkapital består av hjemmehørende produsenters anskaffelser minus avhendelser av fast realkapital i løpet av et bestemt tidsrom pluss visse tillegg til verdien av ikke-produserte eiendeler som er et resultat av den produktive aktiviteten til produsenter eller institusjonelle enheter. Fast realkapital er materielle eller immaterielle eiendeler som er resultatet av produksjonsprosesser, og som selv brukes gjentatte ganger eller kontinuerlig i andre produksjonsprosesser i mer enn ett år (jf. ENS 95, 3.102).

## b) Betraktninger for den nasjonale økonomien som helhet

- 2.119. Innenfor den nasjonale økonomien som helhet forstås bruttoinvestering i fast realkapital som den delen av bruttonasjonalproduktet (BNP) som produseres i referanseåret med henblikk på å brukes i et tidsrom på mer enn ett år som produksjonsmiddel i produksjonsprosessen. Den skilles dermed fra private eller offentlige husholdningers konsum, samt fra eksport og lagerendringer. Den nasjonale økonomiens bruttoinvestering i fast realkapital omfatter dermed ikke varer som får en annen anvendelse i referanseperioden, selv om de er produsert på et visst tidspunkt tidligere og derfor er inkludert i nasjonalproduktet. En endring i bruken eller eiendomsretten innebærer ikke at slike varer igjen blir en del av nasjonalproduktet, og medfører heller ingen endringer av den samlede mengden av fast realkapital i den nasjonale økonomien som helhet. Disse transaksjonene er likevel av interesse ved en analyse av næring og sektor.
- 2.120. Dersom et eierskifte fører til at varene får en annen anvendelse (dvs. ikke lenger som fast realkapital), reduseres den faste realkapitalen i den nasjonale økonomien. De vanligste tilfellene er brukte motorvogner som husholdninger kjøper fra produksjonsenheter, brukte skip som selges til andre land, samt kapitalvarer som skrotes for å bli brukt i produksjonen. Ettersom den nye anvendelsen i disse tilfellene utgjør en del av nasjonalproduktet (konsum, eksport eller eventuell annen anvendelse avhengig av hvilken type varer som produseres av jernskrotet), skal bruttoinvestering i fast realkapital reduseres tilsvarende. Dette er grunnen til at ENS 95 bruker begrepet nettoinnkjøp av eksisterende produserte varer for å beregne bruttoinvestering i fast realkapital, idet det dermed kan tas hensyn til kapitalavgang, dvs. reduksjon av den faste realkapitalen.
- 2.121. Nettoinnkjøpene av eksisterende varer kan være positive, de kan med andre ord utgjøre økninger i den faste realkapitalen i den nasjonale økonomien. Dette gjelder for eksempel når brukte motorvogner som allerede er registrert som konsum i nasjonalproduktet, kjøpes for å bli brukt som fast realkapital. Ettersom salg av eksisterende investeringsvarer overskrider innkjøp, er nettoinnkjøpene negative for den nasjonale økonomien som helhet. Dersom bruttoinvestering i fast realkapital innedeles etter brukerbransje, kan nettoinnkjøpene være positive for noen bransjer.

## c) Kriterium for overføring av eiendomsrett

- 2.122. Fastsettelsen av bruttoinvestering i fast realkapital for sektorer eller bransjer i økonomien er basert på kriteriet for overføring av eiendomsrett (anskaffelse, avhendelse) og ikke på bruken av varene. Det bør bemerkes at fast realkapital som er skaffet gjennom finansiell leasing (men ikke gjennom vanlig leie), behandles som eiendeler hos leieren (dersom vedkommende er produsent), og ikke hos utleieren, som har en finansiell fordring tilsvarende en nominell fordring (jf. 2.109 d) og vedlegg II i ENS 95 om skillet mellom forskjellige former for leie av varige varer)<sup>(1)</sup>.
- 2.123. Hvordan kriteriet for overføring av eiendomsrett anvendes, avhenger av det statistiske systemet som bruttoinvestering i fast realkapital beregnes ut fra. Dersom det er opplysninger fra kjøperne, vil det i teorien ikke være noen problemer (bortsett fra de praktiske problemene med å registrere alle investorer). Særlig innenfor landbruket forekommer det imidlertid ofte at opplysningene fra produsentene av kapitalvarer om deres produksjon eller salg, brukes som grunnlag for beregningene. Ut over disse tilfellene der det ikke er klart om et produkt hører under kapitalvarer eller ikke, er det også vanskelig å fastslå den faktiske kjøperen, ettersom kapitalvarer bare gir en antydning av hvem brukeren er. Innenfor landbruket er det derfor en risiko for at det også vil bli registrert kapitalvarer som ikke er kjøpt av driftsenheter i landbruket, men av forretningsforetak som har til hensikt å leie dem ut uten driftspersonell.

## d) Anskaffelser

- 2.124. Anskaffelser av fast realkapital består av ny eller eksisterende fast realkapital som er blitt anskaffet (innkjøpt, anskaffet gjennom byttehandel, mottatt som kapitaloverføringer i naturalia eller anskaffet

<sup>(1)</sup> Finansiell leasing skiller seg fra operasjonell leasing ved at de risikoene og fordelene som er knyttet til eiendomsretten, overføres faktisk, men ikke juridisk fra utleieren til leieren (brukeren av eiendelen). Ved registreringen i ENS tas det hensyn til den økonomiske situasjonen bak finansiell leasing, noe som innebærer at utleieren skaffer leieren et lån som gjør det mulig for leieren å kjøpe en varig vare og å bli dens faktiske eier. Finansiell leasing anses derfor som en særlig form for finansiering av investeringer.

som finansiell leasing), fast realkapital som er produsert og beholdes til produsentens eget bruk, større forbedringer av fast realkapital og av naturkapital, naturlig vekst i landbrukseiendeler (husdyrbestand og beplantninger) og kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett til ikke-produsert kapital (jf. ENS 95, 3.103 a)).

- 2.125. Det bør bemerkes at for at de anskaffede varige varene skal kunne registreres som bruttoinvestering i fast realkapital, må enhetsverdien (eller den samlede verdien dersom de anskaffes i store mengder) være over 500 EUR i 1995-priser (jf. 2.090).
- 2.126. Det samme gjelder for kjøp eller produksjon for eget bruk av en rekke varige varer som behøves til en nyetablering. Beholdningen av flasker hos et bryggeri eller et vinforetak (bortsett fra engangsflasker), utgjør for eksempel en mengde varer som skal registreres som eiendeler, selv om verdien av hver flaske er ubetydelig. Det samme gjelder for stoler og bord, service og bestikk i restauranter og verktøy i et foretak. Nyetableringen av disse varene utgjør investering i fast realkapital, men det beregnes likevel ikke noe kapitalslit i disse tilfellene ettersom det anses at så snart denne etableringen er gjort, vil den alltid beholde samme verdi som følge av løpende innkjøp av deler for å erstatte dem som er mistet eller er blitt ubrukelige. Løpende innkjøp av erstatningsvarer registreres som produktinnsats. Denne regelen, som i teorien er klar, er iblant vanskelig å anvende i praksis, ettersom statistiske data om produksjon eller salg ikke alltid viser nøyaktig om de aktuelle varene er blitt innkjøpt til en nyetablering eller som erstatning for eksisterende deler.
- 2.127. Varer og tjenester som innlemmes i eksisterende faste realkapitalvarer for å forbedre, ombygge eller gjenoppbygge dem, eller for å forlenge deres levetid eller øke deres produktivitet, skal registreres sammen med de kapitalvarene de er innlemmet i. Dette arbeidet anses som anskaffelse av ny fast realkapital. I prinsippet omfatter dette alle varer og tjenester som innlemmes i faste realkapitalvarer, og som strekker seg langt utover løpende vedlikeholds- og reparasjonsarbeid. Løpende vedlikehold anses å bety alle tjenester som sammenlignet med den normale levetiden til kapitalvarer, må utføres gjentatte ganger med relativt korte intervaller for å holde varene i god stand. Det gjelder for eksempel utskifting av kapitalvarer som slites raskt, utvendig og innvendig maling osv.
- 2.128. Størrelsen på beløpene som brukes til vedlikehold, er ikke et kriterium for å avgjøre om det dreier seg om en investering eller løpende vedlikehold, ettersom selv løpende vedlikehold kan være svært kostbart når det gjelder verdifulle faste realkapitalvarer (jf. 2.109 e)). Strengt tatt fastslås klassifiseringen av tjenester som utføres på eksisterende faste realkapitalvarer, enten som «løpende vedlikehold» eller «bruttoinvestering i fast realkapital» ut fra det tidsintervallet som går før tjenesten må gjentas, f.eks. betraktes utskifting av deler som vanligvis slites ut i løpet av ett år, slik som dekkene på en lastebil, som løpende vedlikehold, mens utskiftingen av en motor utgjør investering i fast realkapital, ikke fordi verdien er høyere, men fordi motoren normalt ikke må skiftes årlig, men først etter flere år. Når en tjeneste av denne typen registreres som en eiendel (dvs. behandles som investering i fast realkapital, og ikke som løpende vedlikehold), er det mulig gjennom kapitalslit å fordele verdien jevnt over hele perioden.
- 2.129. I SNA 93 fastslås det at man kan avgjøre om det dreier seg om forbedringer av fast realkapital enten gjennom omfanget av endringer i egenskapene til den faste realkapitalen — dvs. ved vesentlige endringer i størrelse, form, effektivitet, kapasitet eller levetid — eller gjennom det faktum at disse forbedringene ikke er den typen endringer som utføres regelmessig i annen fast realkapital av samme type, i forbindelse med løpende vedlikehold og reparasjon (jf. SNA 93, 10.49).

e) Avhendelser

- 2.130. Avhendelse av fast realkapital omfatter eksisterende fast realkapital som selges, rives, opphogges eller destrueres av eieren, eller som avhendes i en byttehandel eller som kapitaloverføringer i naturalier (jf. ENS 95, 3.103 b) og 3.104). Disse avhendelsene skal normalt føre til en endring i eiendomsretten og har en direkte økonomisk anvendelse (derfor er ikke fast realkapital som rives, opphogges eller destrueres av eieren slik at de ikke får noen annen økonomisk anvendelse, tatt med i disse avhendelsene) (jf. SNA 93, 10.35 og 10.39). Imidlertid kan noen avhendelser finne sted innenfor samme institusjonelle enhet, som f.eks. dyr som slaktes av en gårdbruker og konsumeres av vedkommendes familie.



## f) Verdisetting av bruttoinvestering i fast realkapital

- 2.131. Bruttoinvestering i fast realkapital verdisettes til kjøperpriser (herunder kostnader til overføring av eiendomsrett, installeringskostnader og andre kostnader ved eierskifte) eller til basispris for lignende fast realkapital, når bruttoinvestering i fast realkapital produseres for eget bruk (basisprisen består av summen av de påløpte kostnadene). Avhendelser skal registreres til salgspris, som skal svare til kjøperprisen minus kostnader til overføring av eiendomsrett til eiendelene, installeringskostnader og kostnader ved eierskifte (jf. 2.130).

## g) Kostnader i forbindelse med overføring av eiendomsrett

- 2.132. Kostnader i forbindelse med overføring av eiendomsrett til eiendelene utgjør kjøperens bruttoinvestering i fast realkapital, selv om noen av kostnadene betales av selgeren. De omfatter utgifter i forbindelse med å ta eiendelene i besittelse (installering og transportkostnader osv.), honorarer og provisjoner til mellommenn (advokater, sakkyndige osv.) og skatter som skal betales for formidlingstjenester i forbindelse med overføring av eiendomsretten til eiendelene.

- 2.133. Bruttoinvestering i fast realkapital består av verdien av de anskaffede varene (eksklusive kostnader ved eierskifte) pluss samlede kostnader ved eierskifte i forbindelse med anskaffelsen. Selgerens bruttoinvestering i fast realkapital omfatter derimot bare verdien av de solgte varene (eksklusive kostnader ved eierskifte)<sup>(1)</sup>. Når det gjelder ikke-produsert kapital (som grunn, eller patenterte eiendeler som f.eks. produksjonsrettigheter) som ikke er tatt med i bruttoinvestering i fast realkapital, må disse kostnadene skilles fra anskaffelsen/avhendelsen av disse eiendelene, og registreres under en egen post som bruttoinvestering i fast realkapital hos kjøperen.

## h) Bruttoinvestering i fast realkapital og endring i verdien av eiendeler

- 2.134. Balansekontoen, som utgjør en spesifisert liste over verdiene av eiendeler som innehas og forpliktelser som er inngått, gir opplysninger om de forskjellige bestanddelene av endring i verdien av eiendeler. Som definert i balansekontoen (jf. ENS 95, 7.08) kan endringer i verdien av en eiendel mellom begynnelsen og utgangen av en regnskapsperiode beskrives som følger:

Verdien av eiendeler ved utgangen av regnskapsperioden

- Verdien av eiendeler ved begynnelsen av regnskapsperioden =

bruttoinvestering i fast realkapital

– Kapitalslit

+ Andre volumendringer

+ Nominelle kapitalgevinster (minus tap)

- 2.135. Nominelle kapitalgevinster (minus tap) svarer til de kapitalgevinstene (minus tap) som har oppstått i den gjeldende perioden, og som er en følge av en endring i prisene på kapitalen hvis økonomiske og fysiske (kvantitative og kvalitative) egenskaper forblir uendrede i den gjeldende perioden. Disse endringene registreres på kontoen for omvurdering.

- 2.136. De andre volumendringene i balansene er strømmer som gjør det mulig å registrere oppdagelsen, uttømmingen eller forringelsen av naturkapital samt konsekvensene av ekstraordinære hendelser som kan påvirke de fordelene som denne naturkapitalen kan gi. Når det gjelder eiendeler i landbruksnæringen, kan volumendringer inndeles i tre hovedkategorier:

— ekstraordinære tap eller tap ved katastrofer (jordskjelv, krig, tørke, epidemier osv.),

— forskjellen mellom den forventede avskrivningen av eiendeler (målt som kapitalslit) og avskrivningen som faktisk er fastslått (som følge av uforutsett foreldelse, skader, forringelse og uhell som fører til en høyere avskrivning enn forventet),

<sup>(1)</sup> Denne metoden innebærer at kostnader i forbindelse med handel med husdyrbestander, som er klassifisert som fast realkapital, mellom enheter, skal registreres som kjøperens bruttoinvestering i fast realkapital.

- endringer i den faste realkapitalens klassifisering eller struktur: f.eks. endringer i det økonomiske bruksformålet for jord, melkekyr beregnet på kjøttproduksjon (jf. 2.149, fotnote 1) eller landbruksbygninger som er blitt omgjort til privat bruk eller annen økonomisk bruk.
- 2.137. Bruttoinvestering i fast realkapital og kapitalslit (jf. 3.098-3.106) er derfor ikke de eneste elementene det skal tas hensyn til når man analyserer endringene i verdien av eiendelene.
- i) Elementer som inngår i bruttoinvestering i fast realkapital
- 2.138. I ENS 95 skilles det mellom fire typer elementer som skal registreres som bruttoinvestering i fast realkapital (jf. ENS 95, 3.105):
- anskaffelser minus avhendelser av nye eller eksisterende faste materielle eiendeler (boliger, andre bygninger og anlegg, maskiner og utstyr, livdyr- og frukttrebestand),
  - anskaffelser minus avhendelser av nye eller eksisterende immaterielle eiendeler (leting etter mineraler, programvare, kunstneriske verk og annet),
  - større forbedringer av naturkapital, herunder grunn,
  - kostnader ved eierskifte i forbindelse med ikke-produserte eiendeler, f.eks. grunn og patentbeskyttede eiendeler.
- 2.139. Innenfor EAA skilles det mellom fem former for bruttoinvestering i fast realkapital:
- beplantninger som gir gjentatte avlinger,
  - husdyrbestand,
  - materielle og immaterielle faste eiendeler:
    - maskiner og andre kapitalvarer,
    - transportmidler,
    - driftsbygninger (bygninger som ikke brukes til boligformål),
    - andre byggverk med unntak av grunnforbedring (andre bygninger og anlegg osv.),
    - annet (programvare osv.),
  - grunnforbedring,
  - kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett til ikke-produsert kapital som grunn og produksjonsrettigheter.
- 2.140. Bruttoinvestering i fast realkapital i landbrukseiendeler omfatter to typer eiendeler (beplantninger og dyr) som brukes gjentatte ganger og fortløpende til produksjon av produkter som frukt, gummi, melk osv.: beplantninger med frukttrær, vinstokker, humle, bær og asparges. Juletrebeplantninger (som bare gir et ferdig produkt én gang) er ikke fast realkapital, og heller ikke korn og grønnsaker. Dyr som anses som fast realkapital, omfatter for eksempel avlsdyr, melkekyr, sauer som oppdrettes for ullens skyld, og trekkdyr (dyr beregnet på slaktning, herunder fjørfe, er ikke fast realkapital).
- j) Beplantninger
- 2.141. I ENS 95 (3.103) defineres bruttoinvestering i fast realkapital i beplantninger som verdien av anskaffelser minus avhendelse av naturkapital som gir gjentatte avlinger (f.eks. frukttrær) når den er ferdigutviklet, samt den naturlige veksten i slik naturkapital fram til den er ferdigutviklet (dvs. frambringer et produkt), i gjeldende regnskapsperiode.

- 2.142. Denne definisjonen av bruttoinvestering i fast realkapital svarer til:
- utgifter til nye beplantninger (nye eller fornyede) i regnskapsperioden, herunder beløp som er brukt til å vedlikeholde unge beplantninger i regnskapsperioden (i de første tre årene),
  - økningen i beplantningenes egenverdi inntil de er ferdigutviklede,
  - kostnadene knyttet til overføring av eiendomsrett ved handel mellom landbruksenheter med beplantninger som er ferdigutviklede.
- 2.143. De første to elementene av bruttoinvestering i fast realkapital i beplantninger utgjør en landbruksmessig produksjon av bruttoinvestering i fast realkapital for eget bruk.
- 2.144. Avhendelse av beplantninger (registrert som negativ bruttoinvestering i fast realkapital) kan ha to former. De kan være salg av beplantninger på rot til andre (landbruks)enheter, og i så fall er det bare kostnader knyttet til overføringen av eiendomsrett som registreres i EAA. Den andre muligheten er at beplantningene er blitt avvirket før utløpet av deres normale levetid. I samsvar med den generelle definisjonen av avhendelser skal i så fall avvirkede beplantninger ha en direkte økonomisk anvendelse, dvs. at det kreves en motpost i form av en anvendelse av varer og tjenester (slik som salg til et foretak som har spesialisert seg på salg av tømmer<sup>(28)</sup>). I sistnevnte tilfelle skal avhendelse av beplantninger som registreres som negativ bruttoinvestering i fast realkapital, utgjøre et beskjedent beløp.
- 2.145. I størstedelen av tilfellene (dvs. unntatt i det andre tilfellet i punkt 2.144) skal verdien av ryddinger ikke trekkes fra verdien av investeringer i beplantninger. Investeringer beregnet på å fornye eksisterende beplantning, bør behandles som investeringer, og ikke som utgifter til løpende vedlikehold.
- 2.146. Den regnskapsmessige behandlingen av rydding av beplantninger skal analyseres i forbindelse med beregningen av kapital slit. I henhold til ENS 95 utsettes beplantninger for kapital slit tilsvarende avskrivning for beplantninger når disse er ferdigutviklede. Rydding av beplantninger<sup>(29)</sup> skal derfor fortolkes som følger:
- rydding som er utført etter utløpet av den normale levetiden til beplantninger, tilsvarer beplantninger som er tatt ut av eiendelene. Disse ryddingene tas med i kapital slit gjennom hele det produktive livet til beplantningene,
  - «ekstraordinære» ryddinger er ryddinger som av forskjellige grunner (økonomiske, strategiske osv.) utføres før utgangen av den normale levetiden til beplantninger. De skal fortolkes som forskjellen mellom reell (effektiv) avskrivning og normal avskrivning målt i kapital slit. Denne overskytende avskrivningen skal registreres under kontoen «andre volumendringer i balansene» (akkumuleringskontoer) som ikke er en del av EAA.
- 2.147. Endringen i verdien av beplantninger i løpet av regnskapsperioden består derfor av følgende fire bestanddeler (jf. 2.134):
- bruttoinvestering i fast realkapital, som tilsvarer forskjellen i verdi mellom anskaffelser og avhendelser i referanseperioden, som definert i 2.141–2.145,
  - kapital slit, som er et mål på avskrivningen for beplantninger, som definert i 2.146,
  - andre «volumendringer» som tar hensyn til virkningene av uforutsette hendelser på beplantninger (slik som ekstraordinære ryddinger), og som registreres under kontoen «andre volumendringer i balansene» (jf. definisjonen i 2.136 og 2.146),
  - kapitalgevinster (minus tap), som er et mål på verdiendringer som følge av prisendringer i regnskapsperioden, og som registreres på kontoen for omvurdering under akkumuleringskontoen i ENS 95 (jf. definisjonen i 2.135).

(<sup>1</sup>) Avvirkningen av beplantningen og salget av tømmeret er i så fall en skogbruksaktivitet.

(<sup>2</sup>) Det bør bemerkes at utgifter til rydding, som eventuelt faktureres av et ryddingsforetak, skal registreres som produktinnsats av en tjeneste.

- 2.148. Investeringer i dyrkede vegetabiliske eiendeler, dvs. beplantninger, skal enten registreres som salg utført av foretak som har spesialisert seg på slike typer kontraktsarbeid i landbruket (bearbeiding av jord, levering av maskiner, planter, arbeidskraft osv.), eller som produksjon av faste realkapitalvarer produsert for eget bruk (jf. 1.75).

Når det gjelder produksjon for eget bruk av beplantninger, skal følgende registreres:

- a) For å beregne verdien av produksjon: for faste realkapitalvarer produsert for eget bruk i beplantninger, enten verdien av lignende beplantninger verdisatt til basisprisen og beregnet i forhold til produksjonskostnadene i perioden, eller verdien av materialene som er brukt (herunder planteskoleplanter) og tjenester som er levert i perioden.
- b) Ved beregningen av produktinnsats registreres verdien av forskjellige varer brukt til produktinnsats (herunder planteskoleplanter).
- c) For bruttoinvestering i fast realkapital, under posten «beplantninger», verdien som framkommer ved å legge sammen verdien av faste realkapitalvarer produsert for eget bruk i beplantninger (dvs. det beløpet som er registrert under bokstav a) over) og beplantningens produksjon i de enhetene som har spesialisert seg på denne typen kontraktsarbeid.
- k) Husdyrbestand som er fast realkapital

- 2.149. Bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand tilsvarer følgende elementer:

- husdyrenes naturlige vekst (til de når voksen alder),
- anskaffelse av husdyr (import) minus avhendelse (slakting<sup>(1)</sup> og eksport),
- kostnadene knyttet til overføring av eiendomsrett ved handel mellom landbruksenheter<sup>(2)</sup>.

- 2.150. I samsvar med ENS 95 er bruttoinvestering i fast realkapital når det gjelder husdyrbestand, et mål på forskjellen mellom anskaffelse av husdyr (naturlig vekst og import) i løpet av året, herunder produksjon for eget bruk, og avhendelse av husdyr (til slakting<sup>(3)</sup>, eksport eller enhver annen sluttanvendelse), i tillegg til kostnader ved overføring av eiendomsrett<sup>(4)</sup>. Bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand skjer i hele levetiden til dyret. Til å begynne med består bruttoinvestering i fast realkapital i hovedsak av dyrets naturlige vekst. Når dyret når voksen alder, måles bruttoinvestering i fast realkapital i hovedsak gjennom avhendelser (salg til slakting eller eksport). Import, eksport og kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett, er bestanddel av bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand, som kan forekomme i hele levetiden til dyret. Husdyrenes naturlige vekst (og ikke bruttoinvestering i fast realkapital som helhet) er landbruksproduksjon for eget bruk av fast realkapital i husdyrbestand.

- 2.151. Som vist i 2.134 utgjør bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand bare ett element i endringen av eiendelers verdi. Bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand kan derfor bare måles gjennom endringen i antallet husdyr som er verdisatt til gjennomsnittlig pris for kalenderåret for hver husdyrkategori (den kvantitative metoden), dersom tre vilkår er oppfylt:

- det må ikke forekomme nominelle kapitalgevinster eller -tap (dvs. det skal være en jevn utvikling av priser og antall husdyr i bestanden),

<sup>(1)</sup> Når salg av husdyr til slakting (som utføres av slakteriene eller av oppdretteren selv, herunder alt salg til ikke-landbruksenheter for andre økonomiske anvendelser enn slakting) registreres som avhendelser av fast realkapital, er dette en forenkling av den måten avhendelser av fast realkapital hvis økonomiske anvendelse er blitt endret, registreres på. Husdyrbestand som var fast realkapital, konverteres til beholdninger ved å registrere en strøm med tittelen «andre volumendringer» (jf. 2.136), som registreres på kontoen «andre volumendringer i balansen». Dyrene selges bare i form av beholdninger, og salget utgjør dermed en lageravgang og ikke en avhendelse av eiendeler.

<sup>(2)</sup> Dersom salg og kjøp fant sted i samme regnskapsperiode. I motsatt fall registreres det en avhendelse (for den regnskapsperioden da salget fant sted) og en anskaffelse (for den regnskapsperioden da kjøpet fant sted).

<sup>(3)</sup> Herunder slakting til eget konsum eller betaling i naturalier.

<sup>(4)</sup> Handel med avlsdyr mellom gårdsbrukere registreres ikke i regnskapene. Det samme gjelder om handelen skjer via mellommenn (forutsatt at kjøp og salg finner sted i samme regnskapsperiode). Imidlertid skal kostnadene til overføring av eiendomsrett (formidlingstjenester, handelsavanser, transportkostnader og lignende) tas med i verdien av bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand.

- det må ikke forekomme andre volumendringer (dvs. ingen tap som skyldes naturkatastrofer og ingen endringer i klassifisering osv.),
- det må ikke forekomme kapitalslit (dvs. ingen forekomst av avskrivning i verdien av husdyrbestanden).

En annen beregningsmetode (den direkte metoden) består i å måle strømmene av tilgang og avgang for hver husdyrkategori, i de tilsvarende prisene: bortsett fra anskaffelser og avhendelser tar denne metoden hensyn til tilgang (særlig fødsler) og avgang på driftsenhetene.

- 2.152. Bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand kan derfor generelt ikke måles gjennom differansen mellom husdyrbestandens verdi ved utgangen og begynnelsen av regnskapsperioden. Regelen for beregningen av bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand avhenger direkte av hvilken metode som benyttes til å registrere og måle de tre elementene i endring av husdyrbestandens verdi (bortsett fra bruttoinvestering i fast realkapital), særlig når det gjelder kapitalslit.
- 2.153. Kapitalslit skal i teorien også beregnes for husdyrbestand<sup>(1)</sup>. Kapitalslit for husdyrbestanden tilsvarer faktisk en måling av den forventede nedgangen i husdyrbestandens produktivitet når den brukes til produksjonsformål, en reduksjon som i sin tur gjenspeiles i den oppdaterte verdien av framtidig inntekt av denne husdyrbestanden. Når det gjelder de praktiske problemene med å vurdere kapitalslit (definisjonen av beregningsparametrene er svært komplisert, jf. 3.105 og 3.106), skal det imidlertid ikke beregnes kapitalslit for produksjonsdyr.
- 2.154. Bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand kan måles etter forskjellige metoder. Ved å bruke PIM-årgangsmetoden, kan man verdisette hvert element av bruttoinvestering i fast realkapital som er definert i 2.149 (husdyrenes naturlige vekst, import, salg for slaktning og eksport, kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett), svært nøyaktig. Denne metoden krever imidlertid et stort antall opplysninger (som produksjonsdyrenes pris gjennom hele deres levetid). Det samme gjelder for metoder basert på husdyrbestandens produksjonssyklus. Det er derfor behov for å benytte en enklere metode, selv om den er mindre nøyaktig.
- 2.155. Den anbefalte metoden er basert på en indirekte beregning<sup>(2)</sup>. Den tar utgangspunkt i en beregning av endringene i antall dyr i bestanden og de følgende to antakelsene:
- prisene på husdyrene har en jevn utvikling og kan vanligvis forutses, slik at den gjennomsnittlige årsprisen kan brukes til verdisetting av mengdene, samtidig som man ser bort fra kapitalgevinster og -tap,
  - ekstraordinære tap kan beregnes (i mengder og priser).
- 2.156. Bruttoinvestering i fast realkapital er lik summen av følgende elementer:
- |                                      |   |  |
|--------------------------------------|---|--|
| Bruttoinvestering i fast realkapital | = | Endring i antallet dyr i bestanden mellom utgangen og begynnelsen av regnskapsperioden, verdisatt til den årlige gjennomsnittsprisen P |
|                                      |   | + Fradrag for dyr som tas ut av produksjon   |
|                                      |   | + Andre tap på produksjonsdyr  |
|                                      |   | + Kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett   |
- 2.157. Uttrykket «fradrag for dyr som tas ut av produksjon» viser til differansen ved det tidspunktet produksjonsdyr tas ut, mellom verdien av husdyrbestanden verdisatt som produksjonsdyr (til det som kan kalles en «kapitalpris»), og verdien av samme husdyrbestand verdisatt som dyr beregnet på slaktning (dvs. til slakteriets salgspris).
- 2.158. Uttrykket «andre tap på produksjonsdyr» omfatter to typer tap:
- ekstraordinære tap på produksjonsdyr som har nådd voksen alder,
  - verdien av husdyr som holdes i produksjonsbestanden helt til de dør (en naturlig død).

<sup>(1)</sup> I SNA 93 (6.185) anser man, i motsetning til i ENS 95 (6.03), at kapitalslit skal beregnes for husdyrbestand.

<sup>(2)</sup> Enhver annen metode som gir tilsvarende resultater, kan brukes.

- 2.159. Verdien av de tapene som skal registreres i beregningen av bruttoinvestering i fast realkapital, tilsvarer differansen mellom verdien av husdyrbestanden til den prisen som var gjeldende ved begynnelsen av perioden, og avhendelsesverdien av dyrene. Disse avhendelsene verdisettes til salgsprisen i tilfelle slaktning (dvs. for salg eller eget konsum) eller kan ha en verdi på null dersom de ikke har noen økonomisk verdi (f.eks. dersom de destrueres e.l.).
- 2.160. Uttrykkene «andre tap på produksjonsdyr» og «fradrag for dyr som tas ut av produksjon» tilsvarer strømmer som registreres under kontoen «andre volumendringer i balansene» på balansekontoen. De sikrer en forbindelse mellom de forskjellige bestanddelene av endring i verdien av eiendeler og bruttoinvestering i fast realkapital, og sikrer samsvar med ENS 95. Dersom man ser bort fra dem, ville det føre til at det reelle nivået av bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand ville bli undervurdert.
- 2.161. Beregningen av produksjon for eget bruk av fast realkapital i husdyrbestand, som svarer til dyrenes naturlige vekst, skjer på grunnlag av definisjonen av bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand fastsatt i 2.149, når denne anvendes på dyrekategorier som ennå ikke er fullvoksne:
- Produksjon for eget bruk = bruttoinvestering i fast realkapital + avhendelser (slaktning og eksport) — anskaffelser (import)<sup>(1)</sup> — (kostnader ved overføring av eiendomsrett).
- (l) Materielle og immaterielle faste eiendeler (bortsett fra landbrukseiendeler)
- 2.162. Materielle og immaterielle faste eiendeler bortsett fra landbrukseiendeler (beplantninger og husdyrbestand) omfatter følgende elementer:
- maskiner og andre kapitalvarer,
  - transportmidler,
  - driftsbygninger (bygninger som ikke brukes til boligformål),
  - annet (programvare osv.),
- 2.163. Bruttoinvestering i fast realkapital tilsvarer anskaffelse av disse eiendelene (nye eiendeler som er produsert eller importert i regnskapsperioden, eller eksisterende eiendeler) minus avhendelser av dem til andre enheter (i landbruksnæringen eller andre næringer). Det bør bemerkes at dersom denne transaksjonen vedrører to enheter i landbruksnæringen i samme regnskapsperiode, opphever de to strømmene hverandre, og bare kostnadene knyttet til overføring av eiendomsrett, registreres under posten for den aktuelle faste realkapitalen.
- 2.164. Når det gjelder bygninger og anlegg eller kapitalvarer (beregnet på salg) der produksjonen strekker seg over flere perioder, skal verdien av arbeidet som er utført i produksjonsperioden, registreres under produsentens lagerendringer i form av produkter under arbeid. Disse varene (enten de er løsøre eller fast eiendom) skal ikke registreres som bruttoinvestering i fast realkapital før eiendomsretten er overført. Dersom derimot denne produksjonen er for eget bruk, skal dette arbeidet registreres som bruttoinvestering i fast realkapital i hele produksjonsperioden (jf. 2.025).
- 2.165. De eiendelene som får en annen økonomisk anvendelse uten at eierforholdene endres (f.eks. når en driftsbygning brukes til andre formål enn landbruksproduksjon), skal ikke registreres som avhendelse av eiendeler. Disse endringene registreres på kontoen «andre volumendringer i balansene».
- m) Utbedring av grunn
- 2.166. Større forbedringer av naturkapital består i hovedsak av grunnforbedring (bedre kvalitet og høyere avkastning gjennom vanning, drenering og forebygging av flom osv.) og bør behandles som all annen bruttoinvestering i fast realkapital. Ettersom anskaffelse og avhendelse av grunn ikke registreres som bruttoinvestering i fast realkapital (ettersom det dreier seg om ikke-produsert kapital), skal investeringer i grunnforbedringer oppføres som en separat post under bruttoinvestering i fast realkapital.

<sup>(1)</sup> Dette fradraget tilsvarer det teoretiske tilfellet der import av produksjonsdyr registreres som bruttoinvestering i fast realkapital. I praksis går man ut fra at alle dyr som importeres av landbruksnæringen, skal registreres som lagerendringer (jf. 2.205).

- 2.167. Disse investeringene omfatter utgifter til grunnforbedring og klargjøring av grunn til andre produktive anvendelser, med unntak av utgifter til løpende vedlikehold (jf. 2.127–2.129). Disse utgiftene skal gårdbrukerne stå for, eller så skal resultatene av disse utgiftene bli deres eiendom. Dette gjelder særlig utgifter til infrastrukturarbeid som rydding av nytt land, planering, drenering, vanning og jordskifte (jf. ENS 95, 3.106 og SNA 93, 10.51–10.54).
- n) Kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett til ikke-produsert kapital
- 2.168. Kostnader knyttet til overføring av eiendomsrett til ikke-produsert kapital viser til landbruksenheters anskaffelse av grunn og immaterielle ikke-produserte eiendeler (slik som patenter, produksjonsrettigheter osv.). Disse anskaffelsene registreres ikke som bruttoinvestering i fast realkapital (men under en annen post på kapitalkontoen, fordi de er ikke-produsert kapital), og bare kostnadene knyttet til overføring av eiendomsrett, registreres som bruttoinvestering i fast realkapital (for kjøperen, men ikke for selgeren).
- o) Varer og tjenester som ikke inngår i bruttoinvestering i fast realkapital
- 2.169. Følgende varer og tjenester inngår ikke i bruttoinvestering i fast realkapital:
- a) Mindre verktøy, arbeidsklær, reservedeler og materiell av lav verdi (under 500 EUR i 1995-priser), selv om disse varene har en normal levetid på over ett år (jf. 2.125 og 2.126); ettersom disse varene fornyes regelmessig, anses disse innkjøpene av varer som produktinnsats, i samsvar med praksis for foretaksregnskap (jf. 2.105 og 2.106).
- b) Løpende vedlikeholds- og reparasjonsarbeid (jf. 2.127–2.129) klassifiseres som produktinnsats.
- c) Tjenester i form av vitenskapelig forskning, reklame, markedsføring osv. Innkjøp av slike tjenester er medregnet i produktinnsats (jf. 2.108 d)).
- d) Husholdningers innkjøp av varige varer som skal brukes i husholdningen; ettersom disse varene ikke brukes til produksjonsformål, anses de som konsum.
- e) Dyr som har karakter av beholdninger: oppføringsdyr beregnet på slakting, herunder fjørfe.
- f) Kapitalgevinster og -tap på fast realkapital (som skal registreres på kontoen for omvurdering, jf. 2.135).
- g) Tap av fast realkapital på grunn av katastrofer (epizootier osv.) eller force majeure (flom, storm osv.) (jf. 2.045 og 2.136).
- 2.170. Verdien av faste realkapitalvarer som brukes samtidig til yrkesmessige og private formål (for eksempel motorvogner), registreres i samsvar med de to mulige anvendelsesområdene, til dels som bruttoinvestering i fast realkapital og til dels som konsum.
2. **Lagerendringer**
- a) Definisjon av beholdninger og lagerendringer
- 2.171. Beholdninger omfatter alle varer som ikke er fast realkapital, og som lagerføres av produksjonsenhetene på et gitt tidspunkt. Det skilles mellom to typer beholdninger: innsatslager og utgangslager:
- Innsatslager består av de råvarene og forsyningene som skal brukes som produktinnsats på et senere tidspunkt i produksjonsprosessen. Vanligvis beregnes konsumet av disse produktene ved at innkjøpene (eller andre former for anskaffelser) motregnes mot lagerendringene i løpet av referanseperioden (jf. 2.021).
- Utgangslager består av beholdninger av ferdige produkter og produkter under arbeid hos produsenten. De inngår ved beregningen av produksjonen. Utgangslagre omfatter:

- Ferdige produkter fra næringen: Dette er varer som produsenter ikke har til hensikt å bearbeide ytterligere før de sendes videre til andre økonomiske formål. Når det gjelder landbruk, omfatter de planteprodukter, olivenolje, druemost, animalske produkter og ikke-landbruksvarer som er produsert gjennom ikke-utskillbare sekundære aktiviteter.
  - Produkter under arbeid: Dette er produksjon som ennå ikke er avsluttet. I EAA omfatter dette vin, storfe for slakting, alle kyllinger og annet fjørfe (herunder avlsdyr av fjørfe) og andre dyr unntatt dem som anses som fast realkapital. Det bør bemerkes at voksende bestand (jf. 2.012) ikke anses som beholdninger med produkter under arbeid innenfor rammen av de årlige regnskapene.
- 2.172. Når voksende bestand ikke registreres som produkter under arbeid for europeisk landbruk, skyldes det det faktum at en betydelig del av avlingene har en produksjonssyklus som er kortere enn en regnskapsperiode. Ved å registrere dem på innhøstingstidspunktet anses det også at man oppnår tilstrekkelig samsvar med produksjonskostnadene ved en analyse av virksomhetens inntekter (jf. 2.012). Når innhøstingen, bearbeidingen av jorden og såingen utføres i forskjellige regnskapsperioder, viser regnskapene for perioden når kostnadene påløper, et regnskapsmessig underskudd, og et regnskapsmessig overskudd for perioden når innhøstingen foregår. Denne regnskapsmetoden kan imidlertid aksepteres, for når betingelsene er de samme fra år til år, oppnås det en tilnærmet balanse ved at utgiftene i samme periode kompenseres av fortjenesten fra salget av den foregående innhøstingen. Denne kompenseringen finner sted bare dersom produksjonen endres vesentlig, eller dersom det inntreffer en svært dårlig innhøsting. Under slike omstendigheter vil produksjonen kunne registreres som produkter under arbeid (se også 2.013).
- 2.173. Det bør bemerkes at tjenester ikke inngår i beholdninger, bortsett fra dem som er medregnet i innkjøpsverdien av varer som er lagerført.
- 2.174. I henhold til ENS 95 måles lagerendringer ved å trekke verdien av lageravgang og eventuelle løpende tap på lagrede varer fra verdien av lagertilgangen.
- b) Registreringstidspunkt og verdisetting av lagerendringer
- 2.175. Lagertilgang skal verdisettes på datoen for innlagring, og lageravgang skal verdisettes til den prisen som gjelder på det tidspunktet det skjer. Registreringstidspunktet (og verdisettingen) for lagertilgang og lageravgang bør stemme overens med det som gjelder for andre produkttransaksjoner (produksjon og produktinnsats).
- 2.176. Basisprisen er den prisen som skal brukes til å verdisette lagerendringer (tilgang, avgang eller løpende tap på ferdige produkter eller produkter under arbeid). Når det gjelder produkter under arbeid, skal prisen beregnes ved hjelp av den andelen av den samlede produksjonskostnaden som er påløpt ved utgangen av perioden, i forhold til basisprisen for et tilsvarende ferdig produkt. Alternativt kan verdien av tilgang av produkter under arbeid beregnes ut fra verdien av produksjonskostnaden med tillegg av et beregnet driftsresultat eller (beregnet) blandet inntekt (jf. ENS 95, 3.51 og 3.52).
- 2.177. Metoden som anbefales i ENS 95 for å registrere lagertilgang og lageravgang, er PIM-årgangsmetoden. Denne metoden kan imidlertid ikke anvendes generelt, ettersom det er vanskelig å skaffe opplysninger om tilgang og avgang. I et forsøk på å komme på linje med PIM-årgangsmetoden, anbefaler ENS 95 en «kvantitativ» metode, som går ut på å måle lagerendringer som forskjeller i volum mellom beholdningene ved regnskapsperiodens begynnelse og avslutning, verdisatt til gjeldende gjennomsnittspris i den aktuelle perioden. Denne metoden kan imidlertid bare anvendes dersom prisene er stabile i den aktuelle perioden, eller dersom prisene og de lagrede mengdene vokser eller faller jevnt i regnskapsperioden.
- 2.178. Denne «kvantitative metoden» kan ikke anvendes på planteproduksjon på grunn av svingningene i priser og mengder som følge av produksjonsprosessen og tilbuds- og etterspørselsstrukturen. Dette problemet, som er spesielt for landbruket, erkjennes i ENS 95 (jf. 3.124 c)).



- 2.179. Det må også tas hensyn til at lagerendringer, som definert i 2.174, bare er én av bestanddelene i endringen av lagrenes verdi mellom begynnelsen og utgangen av regnskapsperioden. Det finnes en grunnleggende regnskapsligning som knytter sammen åpningsbalansen og avslutningsbalansen for eiendeler på lager:

Verdien av sluttlageret i prisene  
som gjelder ved utgangen av  
regnskapsperioden

– Verdien av startlageret i prisene  
som gjelder ved begynnelsen av  
regnskapsperioden =

Lagerendringer (tilgang – avgang – løpende tap)

+ nominelle kapitalgevinster (minus tap)

+ andre volumendringer

- 2.180. Disse nominelle kapitalgevinstene og -tapene samt andre volumendringer<sup>(37)</sup> skal ikke tas med i produksjonen, men på kontoen over andre endringer i balansene (henholdsvis på kontoen for omvurdering og kontoen for andre volumendringer i balansene).

- 2.181. I EAA er lagerendringene vanskelig å beregne for planteprodukter. Disse produktene er faktisk sesongprodukter som tas inn på lager først etter innhøstingen, mens uttaket er spredt over flere måneder etter innhøstingen, og ofte fortsetter inn i neste regnskapsår. Prisen kan også variere betraktelig fra et regnskapsår til neste, og også innenfor samme regnskapsår.

c) Lagerendringer for husdyrbestander og animalske produkter

- 2.182. Ved verdisetting av lagerendringer for husdyrbestander, spiller det liten rolle om dyrene ble oppdrettet i landet fra fødselen, eller om de ble importert som ungdyr og deretter ble oppdrettet og oppført i landet. Når de importerte dyrene overtas av driftsenheten som fortsetter oppføringen av dem på nasjonalt territorium, blir dyrene «naturalisert» og anses dermed å inngå i den innenlandske produksjonen.

- 2.183. For å verdisette endringer i bestanden ved utgangen av referanseperioden, er det nødvendig å skille mellom bestander som har karakter av beholdninger, og bestander som har karakter av fast realkapital (jf. 2.140 og 2.202). Verdien av basisprisene for den første kategorien av dyr skal anses å være summen av produksjonskostnadene i hele levetiden for et gjennomsnittlig dyr i forskjellige husdyrklasser opp til og med referanseåret, med tillegg av et beregnet driftsresultat eller en beregnet blandet inntekt (jf. 2.176). Dersom dyret opprinnelig ble importert før dets periode på det nasjonale territoriet, kan kjøperprisen på importtidspunktet anses å utgjøre summen av produksjonskostnadene fram til denne datoen.

- 2.184. På grunn av den vanligvis regelmessige prisutviklingen for dyr, er det mulig å verdisette endringene i beholdningene av dyr gjennom en enkel tilnæringsmetode, der man ser bort fra nominelle kapitalgevinster (minus tap). For hver husdyrkategori multipliseres endringen i volum mellom utgangen og begynnelsen av regnskapsperioden med gjennomsnittsprisen for hele referanseperioden.

d) Lagerendringer for sesongprodukter

- 2.185. Den kvantitative metoden er ingen god tilnærming til PIM-årgangsmetoden når det gjelder sesongprodukter (jf. 2.178 og 2.181), ettersom priser og mengder ofte utvikles uregelmessig. Anvendelsen av den kvantitative metoden kan medføre at nominelle kapitalgevinster eller -tap tas med i lagerendringer. En løsning kan være å måle lagerendringene over kortere perioder enn referanseperioden (for eksempel kvartalsvis), ettersom disse delperiodene vil være mer ensartede når det gjelder priser og mengder. Denne metoden er imidlertid ofte vanskelig å benytte på grunn av mangel på grunnleggende data.

<sup>(1)</sup> Med andre volumendringer forstås det generelt beholdninger av varer som er ødelagt som følge av ekstraordinære hendelser (som f.eks. naturkatastrofer). Løpende tap inngår i lageravgang.

- 2.186. En annen metode for å verdisettede beholdninger av sesongprodukter, går ut på å undersøke prisutviklingen for varer på lager. Prisen på en vare kan endres under lagringen av minst tre grunner (SNA 93, 6.105):
- varens fysiske egenskaper kan forbedres eller forverres over tid,
  - det kan være sesongmessige faktorer som påvirker tilbudet og etterspørselen, noe som fører til regelmessige og forutsigbare endringer i prisen i løpet av året, selv om varens fysiske egenskaper ikke nødvendigvis endres ellers,
  - det kan være andre faktorer som generell inflasjon eller andre generelle faktorer som kan føre til en endring i varens pris, selv om varens fysiske eller økonomiske egenskaper ikke endres.
- 2.187. Forskjellen mellom prisen på produktene når de går inn på lageret, og prisen når de tas ut av lageret, skal i de to første tilfellene gjenspeile verdien av tilleggsproduksjonen som har funnet sted under lagringen (SNA 93, 6.106), ettersom produkter som tas ut av lageret flere måneder etter innhøstingen, økonomisk sett er forskjellige fra dem som er på lager. Denne typen økning i produktenes verdi skal ikke anses som en nominell kapitalgevinst (SNA 93, 12.70).
- 2.188. På grunnlag av de forskjellige bestanddelene av endring i verdien av beholdninger og faktorer som bestemmer endringer i prisene på produkter som holdes på lager, og i lys av vanskelighetene med helt å unngå å registrere kapitalgevinster eller -tap ved verdisetting av sesongproduksjonen, er det to metoder som anbefales. De skiller seg fra hverandre gjennom hvordan de fortolker lagringsaktiviteten og tidspunktet for å registrere den verdiendringen som lagringen av disse varene innebærer. Den første metoden er referansemetoden, som skal brukes når produksjonen og lagerendringer skal verdisettes for sesongbetonte landbruksvarer. Den andre metoden kan brukes til mer spesielle tilfeller (i hovedsak for produkter som har priser som er vanskelige å forutsi).
- 2.189. Referansemetoden går ut på å fastslå lagerendringen som forskjellen mellom verdien av årets produksjon og verdien av salg (og andre anvendelser) i samme år<sup>(1)</sup>. Metoden bygger på antakelsen at det ikke finnes noen beholdninger igjen ved utgangen av omsetningsåret (utgangen av det første halvåret i det etterfølgende kalenderåret). Den samlede innhøstede produksjonen i år  $n$  verdisettes direkte ved hjelp av den gjeldende veide gjennomsnittsprisen for omsetningsåret  $(n/n + 1)$ , og fra dette fratrekkes verdien av alt salg (eller andre anvendelser) i det kalenderåret  $n$  som svarer til høstingsåret<sup>(2)</sup>, til de prisene som gjelder på tidspunktet for salget (eller andre anvendelser).
- 2.190. I henhold til referansemetoden anses lagringsaktiviteten som en faktor som kan øke prisene på varer under lagringen. Dermed skiller det mellom lagringsaktiviteten og dens innvirkning på produktenes pris. Den verdiøkningen som lagringen fører til, beregnes på «forskudd», ettersom den henføres til produksjonen i år  $n$  (dvs. høstingsåret, selv om salget er spredt over to kalenderår), og det er mulig å forutsi prisutviklingen uten for mye usikkerhet, ettersom den er et resultat av forholdsvis regelmessige og forutsigbare endringer (jf. 2.186).
- 2.191. Anvendelsen av denne metoden gjør det mulig å redusere de kapitalgevinstene eller -tapene som tas med ved målingen av produksjonen. Den sikrer konsistens mellom beregningen av produksjonens verdi og mengdene av den, og unngår å registrere produksjon på grunnlag av produkter under arbeid (som krever opplysninger om lagernivå i begynnelsen og utgangen av kalenderåret, samt de tilsvarende prisene). Den gjør det også lettere å utarbeide regnskaper i faste priser.
- 2.192. Når det gjelder produkter der prisene er vanskelige å forutsi (for eksempel for frukt, grønnsaker, poteter og olivenolje), og der lagringen i driftsenheter i landbruket når opp til et nivå som er av økonomisk

<sup>(1)</sup> Produksjonen inndeles her i salg (og andre anvendelser) og lagerendringer.

<sup>(2)</sup> Et lignende resultat oppnås ved å registrere salget på halvårsbasis og beregne produksjonen i referanseåret  $n$  ved å legge sammen salget i andre halvår i år  $n$  og i første halvår i år  $n + 1$ .

betydning, anbefales det en annen metode. Denne metoden er ikke like nøyaktig som referansemetoden når det gjelder å unngå å ta med kapitalgevinster og -tap ved målingen av produksjonen, og den innebærer at lagringsaktiviteten anses som en forlengelse av produksjonsprosessen i tid. Prisøkningen for lagervarer utsettes og henføres til det året lagringen skjer.

2.193. Etter den andre metoden beregnes den sesongbestemte produksjonen direkte som summen av salg, andre anvendelser og lagerendringer. Lagerendringer beregnes ved å verdisettes beholdninger ved utgangen og begynnelsen av regnskapsperioden på grunnlag av de prisene som gjelder på dette tidspunktet.

2.194. Det bør bemerkes at disse to metodene skiller seg fra hverandre etter hvordan de måler lagerendringer, men ikke ved verdisettingen av salg (dette verdisettes etter basisprisen som gjelder ved avgang fra lager).

e) Lagerendringer for vin (fra druer produsert av samme driftsenhet)

2.195. Vin er et produkt som vanligvis lagres i flere år for at vinen skal aldres og modnes. I denne lagringsperioden endrer kvaliteten seg. Denne lagringsaktiviteten ved driftsenheten kan anses som en forlengelse av vinenes produksjonsprosess, ettersom vinen som går ut av lageret, er forskjellig fra den som går inn på lageret. Vin på lager skal derfor behandles som produkter under arbeid, og den observerte verdiøkningen som en produksjonsøkning som skal måles kontinuerlig over tid.

2.196. Endringen i vinenes verdi kan være en følge av tre faktorer: Kvalitetsendring, endring i tilbuds- og etterspørselsstrukturen (dvs. prisforholdet mellom ung og lagret vin), og en generell prisøkning. Mens endringen i vinenes verdi på grunn av de to første faktorene skal tas med i målingen av produksjonen, skal eventuelle økninger i prisen på vin som skyldes en generell økning i vinpriser, ikke gjenspeiles i produksjonsverdien, men anses som en kapitalgevinst (som registreres på kontoen for omvurdering).

2.197. Registreringen av verdiøkningen for vin i produksjonsverdien bør gjøres kontinuerlig i takt med modningsprosessen. Dette vil imidlertid innebære at man har en stor mengde opplysninger om vinbeholdningenes struktur etter produksjonsår, kvalitet og produksjonsområde, samt prisutviklingen for den enkelte vin. Ettersom disse opplysningene normalt ikke er tilgjengelig i medlemsstatene, er det utviklet to praktiske metoder som gjør det mulig tilnærmet å verdisettes den økningen i vinenes verdi som er en følge av modning, i EAA. Selv om disse to metodene ikke er så nøyaktige teoretisk sett, er de likevel akseptable tatt i betraktning den gjeldende situasjonen med hensyn til tilgang på data. Hva hver enkelt medlemsstat velger, vil avhenge av strukturen i deres vindyrkingsindustri og deres statistiske system.

2.198. Forventet økning i verdi på grunn av vinenes modning: Den første metoden går ut på å verdisettes lagertilgangen av vin som skal modnes hos produsenten, ved å bruke salgsprisen for vin som allerede er modnet, som observert i andre halvår. Den forventede økningen i verdi er forhåndsregnet i høstingsårets produksjon. Det er imidlertid bare tale om en delvis økning, ettersom disse vinene ikke verdisettes til deres egentlige salgspris, men til prisen for andre og eldre viner av samme type. Forskjellen mellom den egentlige salgsprisen og den som brukes til å verdisettes lagertilgangen, registreres ikke i produksjonsverdien, ettersom denne fortolkes som en kapitalgevinst (bemerkt at denne forskjellen også omfatter inflasjonseffekter). Ettersom det i denne metoden ikke skiller mellom høstingsårene for de vinene som er på lager eller selges, antas markedet for kvalitetsvin å være enhetlig når det gjelder vinenes alder.

2.199. Etterskuddsvis beregning av vinenes modning: Den andre metoden går ut på verdisettes lagertilgangen til prisen for «umodne» viner på høstingstidspunktet og registrere verdiøkningen for vinen som produkter under arbeid (dvs. prisøkningen som følge av modning, uansett virkningen av den generelle prisendringen for vin) først når den modne vinen selges. Ettersom salget verdisettes til årets gjennomsnittspris, skal eventuelle økninger i verdien mellom høstingsåret og salgsåret registreres i produksjonen for salgsåret (og fordeles derfor ikke over tid). Denne metoden krever flere opplysninger om vinbeholdningenes struktur, ettersom den forutsetter at fordelingen av beholdningene (og lageravgangene) er kjent per høstingsår. Den kan imidlertid gi et mer presist bilde av salget og beholdningene av forskjellige årganger.

- 2.200. Ingen av disse to praktiske metodene gjør det mulig å fordele den verdiøkningen som vin får på grunn av modning, over tid: Den ene registrerer verdiøkning på forhånd, og den andre på etterskudd. Denne ulempen kan anses å ha relativt liten betydning i begge tilfeller dersom det antas at produksjonen av «modnet» vin er relativt stabil over tid. Den første metoden ser ut til å være å foretrekke når den gjennomsnittlige modningsperioden er kort.
3. **Registrering av husdyrbestand som «bruttoinvestering i fast realkapital» eller «lagerendringer»**
- 2.201. Som nevnt i 2.140 og 2.151 registreres endringer i antall husdyr (for landbruksstatistikken) enten som bruttoinvestering i fast realkapital eller som lagerendringer, avhengig av hvilken type dyr det er.
- a) Definisjon
- 2.202. Bruttoinvestering i fast realkapital i husdyrbestand gjelder dyr, dvs. fast realkapital, som brukes gjentatte ganger og løpende i produksjonsprosessen. De er oppdrettet med tanke på den produksjonen de regelmessig gir, og omfatter for eksempel avlsdyr, melkekyr, trekkdyr, sauer og andre dyr som oppdrettes for ullens skyld. Dyr som er klassifisert som beholdninger, er derimot dyr som er produsert i den nåværende eller en tidligere periode, og som holdes med henblikk på å selges eller å brukes til andre produksjonsformål på et senere tidspunkt. Dette omfatter dyr som er oppdrettet for kjøttet, slik som slaktedyr og fjørfe.
- b) Registrering av import av dyr
1. Dyr som identifiseres som fast realkapital:
- 2.203. Dersom dyrene på importtidspunktet klart kan identifiseres som fast realkapital, skal de utelukkende registreres som anskaffelser under bruttoinvestering i fast realkapital (jf. 2.149 og 2.150). Det er naturligvis bare dyr som er kjøpt av landbruksnæringen, som skal registreres som bruttoinvestering i fast realkapital innen landbruket, og ikke for eksempel ridehester til privat bruk eller dyr som er anskaffet for andre formål.
2. Dyr som identifiseres som beholdninger:
- 2.204. Dersom dyrene på importtidspunktet derimot klart kunne identifiseres som beholdninger (f.eks. slaktedyr), ville importen av dem bli ansett som lagertilgang av produkter under arbeid, og ville derfor bli trukket fra salg (negativt salg) ved beregningen av produksjon (jf. 2.069).
3. Registrering:
- 2.205. Ut fra de tilgjengelige datakildene er det ofte vanskelig å skille konsekvent mellom disse to forskjellige kategoriene av dyr. Derfor skal verdien av alle importerte dyr (dyr som er klassifisert som fast realkapital eller beholdninger, men med unntak av import av dyr som er beregnet på umiddelbar slakting), trekkes fra salget ved beregningen av produksjonen. Dersom de på noe tidspunkt overføres til besetningene av produksjonsdyr (dvs. fast realkapital), skal de registreres som faste realkapitalvarer produsert for eget bruk i referanseperioden når overføringen finner sted (på samme måte som for dyr som er produsert og oppdrettet i landet, og som deretter overføres til besetninger av produksjonsdyr) (jf. 2.069 og 2.070).
- 2.206. Det bør bemerkes at dyr som er importert for umiddelbar slakting, registreres som import av de nasjonale slakteriene og ikke inngår i EAA, ettersom disse er begrenset til å gi et bilde av den innenlandske landbruksproduksjonen.
- c) Registrering av handel med husdyr mellom landbruksenheter
- 2.207. Dyr som er klassifisert som fast realkapital: Handel med disse dyrene er registrert under bruttoinvestering i fast realkapital som anskaffelser og avhendelser av fast realkapital (tjenester knyttet til overføring av eiendomsrett registreres i kjøperprisen). Når salg og innkjøp finner sted i samme regnskapsperiode, oppveier disse strømmene hverandre, og bare tjenestene knyttet til overføring av eiendomsrett, registreres som bruttoinvestering i fast realkapital (jf. 2.068).

- 2.208. Dyr som er klassifisert som beholdninger: Salg og innkjøp registreres bare dersom de finner sted i to forskjellige regnskapsperioder. Tjenester som er knyttet til denne handelen, som inngår i kjøperprisen, skal trekkes fra produksjonen når handelen finner sted i samme regnskapsperiode (jf. 2.067).
- 2.209. På grunn av den særlige behandlingen av handelen med husdyr mellom landbruksenheter og importen av dem, finnes det ingen produktinnsats under «husdyrbestand og animalske produkter».
- d) Ikke-landbruksdyr
- 2.210. Oppdrett av konkurransehester, ridehester, hunder, katter, burfugler, dyr til zoologiske hager og til sirkus samt okser til tyrefekting hører under de aktiviteter som omfattes av landbruksnæringen, uansett om det er for avlsformål, kjøttproduksjon, fritidsaktiviteter eller idrettsarrangementer (jf. 1.78). Bruken av disse dyrene til tjenester inngår imidlertid bare i landbruksaktiviteter dersom slike aktiviteter utføres av landbruksenheter som ikke-utskillbare sekundære aktiviteter. Avl av ikke-landbruksdyr av enheter der landbruksaktiviteten bare er en fritidsaktivitet, inngår ikke i EAA (jf. 1.24).
- 2.211. Disse dyrene kan selges til:
- husholdninger: senere transaksjoner med disse dyrene inngår ikke i EAA,
  - andre bransjer: for eksempel en vakthund, et sirkusdyr eller en konkurransehest; de utgjør en del av bruttoinvestering i fast realkapital i innkjøpsbransjen.

### III. FORDELINGSTRANSAKSJONER OG ANDRE STRØMMER

#### A. DEFINISJON

- 3.001. Fordelingstransaksjoner er transaksjoner:
- der det bruttoproduktet som dannes i produksjonen, fordeles på arbeidskraft, kapital og offentlig forvaltning,
  - som innebærer en omfordeling av inntekt og formue.
- 3.002. I ENS 95 skilles det mellom løpende overføringer og kapitaloverføringer, der formålet med kapitaloverføringer heller er å omfordele sparing eller formue enn inntekt.
- 3.003. Da EAA er regnskaper for næringer, er det bare visse fordelingstransaksjoner som beskrives i dette kapitlet. Det gjelder først og fremst de fordelingstransaksjonene som er registrert i kontoene for primær inntektsfordeling, særlig kontoen for inntektsopptjening og kontoen for næringsinntekt (jf. kontosystemet i EAA, 1.38-1.48). Når det gjelder kontoen for inntektsopptjening, gjelder disse fordelingstransaksjonene næringskatter, næringsubsidier og lønnskostnader. Når det gjelder kontoen for næringsinntekt, svarer de til visse typer formuesinntekt (hovedsakelig leie av grunn, rente og formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere). I denne kontoen registreres også fordelingstransaksjoner som svarer til investeringstilskudd og andre kapitaloverføringer i kapitalkontoen.
- 3.004. De omfatter ikke fordelingstransaksjoner knyttet til visse formuesinntekter (bl.a. utbytte og annen selskapsinntekt til fordeling), løpende skatter på inntekt, formue osv. Registreringen av disse transaksjonene er bare statistisk mulig og meningsfull dersom det tas hensyn til grupper av institusjonelle enheter, dvs. sektorer eller undersektorer (jf. 1.06).

#### B. ALLMENNE REGLER

##### 1. Referanseperiode

- 3.005. Referanseperioden for EAA er kalenderåret.

**2. Enheter**

3.006. Verdiene skal oppgis i millioner enheter i den nasjonale valutaen.

**3. Registreringstidspunkt for fordelingstransaksjoner**

3.007. Som forklart i 2.008, registrerer ENS 95 fordelingstransaksjoner når de påløper, dvs. på det tidspunktet når den økonomiske verdien skapes, omformes eller slettes, eller når krav og forpliktelser oppstår, omformes eller kanselleres eller opphører å eksistere, og ikke på det tidspunktet når betalingen faktisk finner sted. Dette registreringsprinsippet (som bygger på rettigheter og forpliktelser) gjelder for alle strømmer, både monetære og ikke-monetære, og uansett om de finner sted mellom enheter eller innenfor samme enhet. Visse unntak kan imidlertid være berettiget av praktiske grunner.

3.008. Registreringstidspunktet for de forskjellige typene fordelingstransaksjon er som følger:

a) Lønnskostnader

3.009. Egentlig lønn og arbeidsgivers faktiske trygde- og pensjonspremier registreres i den perioden arbeidet utføres. Bonuser og andre ekstraordinære beløp registreres imidlertid når de forfaller til betaling (jf. ENS 95, 4.12).

b) Produksjonsskatter og produksjonssubsidier

3.010. Produksjonsskatter registreres når de skattepliktige aktivitetene, transaksjonene eller andre hendelsene finner sted (jf. ENS 95, 4.26). På samme måte registreres produksjonssubsidier når transaksjonen eller hendelsen (produksjon, salg, import osv.) som berettiger dem, finner sted (jf. ENS 95, 4.39).

c) Formuesinntekt

3.011. Rente registreres i den regnskapsperioden den forfaller, uansett om den faktisk betales eller om den løpende legges til det skyldige lånebeløpet (jf. ENS 95, 4.50 og påfølgende). Grunnrente mv. registreres også i den perioden de forfaller (jf. ENS 95, 4.75).

d) Kapitaloverføringer

3.012. Kapitaloverføringer (investeringstilskudd eller andre overføringer) registreres når betalingen skal utføres (eller når eiendomsretten til eiendelen overdras eller når gjelden ettergis, når det dreier seg om overføringer i naturalier) (jf. ENS 95, 4.162 og 4.166).

**4. Allmenne merknader til bruttoprodukt**

3.013. Bruttoproductet er saldoposten på produksjonskontoen. Det beregnes som differansen mellom verdien av produksjonen og verdien av produktinnsatsen (uansett hvilket produksjonsbegrep som benyttes, siden produktinnsatsen endres tilsvarende). Bruttoproductet er et viktig element når produktiviteten i en økonomi eller i en næring skal måles. Det kan registreres brutto (bruttoproduct) eller netto (nettoproduct), dvs. før eller etter kapitalslit er trukket fra. Nettoproductet er eneste tilgang på kontoen for inntektsopptjening. I likhet med metoden for å verdisetse produksjonen (basispris) og produktinnsatsen (kjøperpris) måles nettoproductet i basispriser.

3.014. Ved å trekke næringskatter fra bruttoproductet til basispriser og deretter legge til næringsubsidier, får man bruttoproduct til faktorkostnad. Nettoproduct til faktorkostnad tilsvarende produksjonsfaktorenes inntekt.

## C. LØNSKOSTNADER

(jf. ENS 95, 4.02-4.13)

3.015. Lønnskostnader defineres som betaling til lønnstakere (kontantlønn så vel som naturallønn) fra arbeidsgivere for arbeidsinnsats i produksjonsvirksomhet i regnskapsperioden (jf. ENS 95, 4.02). Lønnskostnader kan deles inn i:

- egentlig lønn (kontantlønn eller naturallønn)
- arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier (faktiske og beregnede).

3.016. Egentlig kontantlønn består av følgende komponenter:

- a) direkte grunnlønn som utbetales regelmessig,
- b) tillegg for overtid, nattarbeid, helgearbeid og ubehagelig eller farlig arbeid osv.,
- c) levekostnadstillegg og bostedstillegg,
- d) tillegg til lønnen som f.eks. jule- og nyttårsgratiale, feriepenger, produktivitetsbonus og tillegg for å fungere i høyere stilling,
- e) godtgjøring for transport til og fra arbeidet<sup>(1)</sup>,
- f) helligdagsgodtgjørelse, ferie med lønn,
- g) provisjon, drikkepenger, møte- og styrehonorar,
- h) ekstraordinære tillegg eller beløp knyttet til foretakets generelle resultat som utbetales i forbindelse med premieringsordninger,
- i) arbeidsgiveres utbetaling til sine lønnstakere i henhold til spareordninger,
- j) ekstraordinære utbetalinger til lønnstakere som forlater foretaket, dersom utbetalingene ikke er knyttet til en kollektiv avtale,
- k) kontant boligtilskudd fra arbeidsgivere til deres lønnstakere.

3.017. Det bør understrekes at de opplysningene som skal registreres her, er egentlig lønn, herunder skatter på lønnen og eventuelle forhøyelser av disse skattene samt sosiale avgifter som betales av lønnstakeren. Dersom arbeidsgiver utbetaler nettolønn til sine lønnstakere, bør verdien av disse postene legges til nettolønnen.

3.018. Egentlig naturallønn består av de varer og tjenester som arbeidsgivere leverer gratis eller til nedsatt pris til sine lønnstakere, og som lønnstakerne og deres familier fritt kan benytte når og hvor det måtte passe dem, for å dekke egne behov. De inngår ikke nødvendigvis i produksjonsprosessen. Deres verdi svarer til verdien av den fordelen de utgjør: varens verdi dersom den leveres gratis, eller forskjellen mellom denne verdien og det beløpet lønnstakerne betaler dersom varen leveres til nedsatt pris. Disse postene, som er av stor betydning for EAA, omfatter følgende komponenter:

- a) landbruksvarer som lønnstakerne får gratis eller til nedsatt pris som godtgjørelse for arbeid<sup>(2)</sup>,
- b) boligjenester i form av egne boliger som stilles til lønnstakernes disposisjon gratis eller til nedsatt pris<sup>(3)</sup>,

<sup>(1)</sup> Denne kategorien omfatter ikke betalinger som først og fremst er til arbeidsgiverens fordel. Disse inngår i produktinnsatsen (jf. 2.108 e).

<sup>(2)</sup> De landbruksvarene som gis til lønnstakerne, er produksjon fra landbruksbransjen.

<sup>(3)</sup> Boligtjenester behandles som en utskillbar ikke-landbruksaktivitet, med det resultat at de bare forekommer som lønnskostnader og i form av en reduksjon i landbruksnæringens driftsresultat. Dersom de hadde utgjort en ikke-utskillbar ikke-landbruksaktivitet, ville de blitt registrert som en komponent av produksjonen og en form for lønnskostnader.

- c) varer og tjenester som kjøpes av arbeidsgivere, forutsatt at disse varene og tjenestene går inn under definisjonen av naturallønn (dvs. når de ikke utgjør produktinnsats). Særlig utgjør transport av lønnstakere til og fra arbeidsplassen naturallønn, med mindre transporten foregår i arbeidstiden. Denne kategorien omfatter kjøpte boligjenester, barnehageplasser osv. (jf. ENS 95, 4.05).
- 3.019. Naturallønn skal verdisettes til basispris eller til kjøperpris (avhengig av om de produseres av enheten eller kjøpes utenfra).
- 3.020. Derimot omfatter egentlig lønn ikke de utgiftene arbeidsgiverne betaler og som kommer dem selv til gode, og som benyttes i foretakets interesse. Det dreier seg bl.a. om følgende utgifter: tillegg for eller refusjon av lønnstakerens utgifter til reiser, utstasjonering og flytting i forbindelse med utførelsen av deres oppgaver, lønnstakerens representasjonsutgifter på vegne av foretaket og utgifter til trivsel på arbeidsplassen (f.eks. sports- og rekreasjonsanlegg). Kontantutbetalinger som arbeidsgiver betaler til lønnstakerne til innkjøp av verktøy eller særskilt bekledning (herunder den delen av sin lønn som lønnstakerne i henhold til sine arbeidsavtaler er forpliktet til å avsette til slike innkjøp) hører heller ikke inn under denne kategorien. Alle disse utgiftene registreres som arbeidsgiverens produktinnsats (jf. ENS 95, 4.07).
- 3.021. Arbeidsgivers trygde- og pensjonspremier omfatter et beløp som tilsvarer verdien av de trygde- og pensjonspremiene arbeidsgiverne betaler for å sikre sine lønnstakere rett til stønader (unntatt sosiale avgifter som trekkes fra lønnstakerens egentlige lønn (jf. 3.017)). Disse premiene kan være faktiske eller beregnede.
- 3.022. Faktiske trygde- og pensjonspremier omfatter de betalinger som arbeidsgiverne foretar, herunder lovfestede, kontraktsmessige og frivillige bidrag som forsikring mot risikoer og for å dekke sosiale behov. Disse trygde- og pensjonspremiene betales til forsikringsgivere (trygdeforvaltning eller private forsikringsordninger). Selv om premiene betales direkte til forsikringsgiverne, anses de likevel som en del av lønnskostnadene siden lønnstakerne mottar bidragene og deretter betaler dem til forsikringselskapene.
- 3.023. Beregnede trygde- og pensjonspremier er motpost til ikke-fondsbaserte stønader som betales direkte fra arbeidsgivere til deres nåværende eller tidligere lønnstakere utenom forsikringselskaper eller autonome pensjonskasser<sup>(43)</sup> (jf. ENS 95, 4.10). Disse premiene registreres i perioden da arbeidet utføres (dersom de er motpost til stønader underlagt offentlig forvaltning), eller når ytelsene betales (dersom de er motpost til frivillige stønader).
- 3.024. Det må understrekes at dersom produksjonsenheterne er personlige foretak, vil lønnskostnadene i EAA ikke omfatte lønn for det arbeidet som er utført på driftsenheten av eieren eller ulønnede familiemedlemmer; disse personene har en andel i den blandede inntekten, som er saldoposten på kontoen for inntektsopptjening for personlige foretak. Dersom produksjonsenheterne derimot tilhører et foretak (jf. 5.09 og 5.10), skal all godtgjøring for arbeid registreres som lønnskostnader.
- D. SKATTER PÅ PRODUKSJON OG IMPORT
- (jf. ENS 95, 4.14-4.29)
- 3.025. Skatter på produksjon og import er tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller i naturalier som det offentlige eller institusjonene i Den europeiske union pålegger i tilknytning til produksjon og import av varer og tjenester, bruk av arbeidskraft, eie eller bruk av grunn, bygninger eller annen realkapital som anvendes i produksjon. Disse skattene skal betales uansett om det oppnås fortjeneste eller ikke (jf. ENS 95, 4.14).

<sup>(1)</sup> De svarer særlig til den lønn som arbeidsgivere midlertidig fortsetter å betale til sine lønnstakere ved sykdom, svangerskap og fødsel, yrkesskade, uførhet og oppsigelse, forutsatt at de aktuelle beløpene kan skilles ut.



- 3.026. Skatter på produksjon deles inn i:
- produktskatter:
    - merverdiavgift (mva),
    - skatter på import utenom mva, og
    - produktskatter utenom mva og importavgifter
  - næringskatter.
1. **Produktskatter**
- 3.027. Produktskatter er skatter som betales per enhet av en vare eller tjeneste som produseres eller inngår i en transaksjon. Skatten kan være et bestemt pengebeløp per enhet av en vare eller tjeneste, eller den kan beregnes som en bestemt prosentdel av varens eller tjenestens enhetspris eller verdi (jf. ENS 95, 4.16).
- 3.028. Merverdiavgift (mva) er skatt på varer eller tjenester som oppkreves i stadier av foretak, og som i siste instans blir pålagt sluttkjøper i full utstrekning. De omfatter merverdiavgift og andre fradragsberettigede avgifter som pålegges etter tilsvarende vilkår som dem som gjelder for mva<sup>(1)</sup>.
- 3.029. Skatter på import utenom mva består av tvungne betalinger som oppkreves av det offentlige eller av institusjonene i Den europeiske union på importerte varer, utenom mva, for at disse fritt kan omsettes på det økonomiske territorium, samt på tjenester som ytes til hjemmehørende enheter av utenlandske enheter.
- 3.030. De omfatter importavgifter og andre skatter som avgifter på importerte landbruksvarer, monetære utjevningsbeløp på import, særavgifter osv. (jf. ENS 95, 4.18). De skal betales av importørene og belastes vanligvis den gårdbruker som kjøper produktene, dvs. de inngår i varenes eller tjenestenes kjøperpris. Når produksjonsmidlene importeres direkte av landbruksproduksjonsenheten, skal importavgifter, ikke-fradragsberettiget mva og monetære utjevningsbeløp (inntekter eller betalinger) regnes med i den kjøperprisen som benyttes i EAA.
- 3.031. Produktskatter utenom mva og skatter på import omfatter skatter på varer og tjenester som produseres av hjemmehørende foretak, og som skal betales i forbindelse med produksjon, eksport, salg, overføring, leasing eller levering av nevnte varer og tjenester, eller i forbindelse med anvendelse av disse til eget konsum eller egne investeringer (jf. ENS 95, 4.19).
- 3.032. Når det gjelder landbruket, omfatter disse skattene følgende:
- avgifter på sukkerbete,
  - bøter for å overskride melkekvotene,
  - medansvarsavgift som tidligere var pålagt melk og korn.
- 3.033. Siden produksjonen registreres i basispriser, registreres produktskattene på produksjonskontoen (jf. 2.082-2.086), og de er ikke oppført på kontoen for inntektsopptjening. De skal registreres når de aktivitetene, transaksjonene eller hendelsene som gir opphav til kravet om å betale, finner sted. Siden disse postene registreres uten fradragsberettiget mva i EAA, er den eneste omsetningsavgiften som forekommer i kontoene, ikke-fradragsberettiget mva. Derfor registreres ikke mva i kontoene, bortsett fra i det særlige tilfellet der for lav godtgjøring av mva tas med under «næringskatter» (jf. 3.048 g)).

<sup>(1)</sup> Omsetningen er den mest betydningsfulle posten som kan beskattes. Alle EUs medlemsstater beskatter omsetning i form av mva. Satsene på denne avgiften varierer fra medlemsstat til medlemsstat og også innen den enkelte medlemsstat. Generelt sett beskattes landbruksvarer lavere enn den normale satsen.

3.034. Produktskatter (utenom mva) som pålegges visse produkter i produktinnsatsen i landbruket, skal inngå i kjøperprisen for produktinnsatsen på produksjonskontoen (jf. 2.110-2.113). Dette gjelder for eksempel de skattene som i visse medlemsstater pålegges sukker og alkohol som benyttes til framstilling av vin. Disse skattene, som utgjør skatter på produkter i den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien, skal legges til verdien av landbruksnæringsens produktinnsats.

## 2. Behandling av merverdiavgift

3.035. Beskrivelsen i ENS 95 (4.17) gjelder den normale merverdiavgiftsordningen der et foretak kan trekke det avgiftsbeløpet det har betalt på eget innkjøp av produkter til innsats i produksjonen eller av kapitalvarer, fra det beløpet foretaket skylder i merverdiavgift på sitt eget salg. Ved siden av den normale merverdiavgiftsordningen foreligger det imidlertid særskilte bestemmelser for landbruket (merverdiavgiftsordninger med faste satser) som varierer fra land til land.

3.036. De ordningene med faste satser som benyttes i EUs medlemsstater, kan grupperes i to hovedformer for godtgjøring for den merverdiavgiften som betales på innkjøp:

— via prisen. I dette tilfellet selger de gårdbrukerne som omfattes av fastsatsordningen, sine produkter til en pris som er økt med den faste mva-satsen, men de betaler ikke den fakturerte merverdiavgiften til skattemyndighetene, siden den mva de fakturerer og beholder, beregnes på en slik måte at den så nøyaktig som mulig utligner den mva de har betalt på sine innkjøp,

— i form av tilbakebetaling. I dette tilfellet selger gårdbrukerne sine produkter uten mva. På anmodning mottar de deretter fra skattemyndighetene en tilbakebetaling som beregnes som en fast prosentdel<sup>(1)</sup> av salget deres, som godtgjøring for den mva de har betalt på sine innkjøp.

### a) Definisjoner

3.037. Følgende begreper som gjelder for den normale merverdiavgiftsordningen, gjelder også for fastsatsordningen:

a) Mva som produsenten fakturerer: dette er den merverdiavgiften som produsenten beregner etter den satsen som gjelder for det solgte produktet, og som faktureres alle innenlandske kjøpere.

b) Mva som faktureres produsenten på produktinnsats: dette er den merverdiavgiften som beregnes etter den satsen som gjelder for hvert produkt som kjøpes, og som produsenten har betalt på sin produktinnsats; den kalles også fradragsberettiget<sup>(2)</sup> mva på produktinnsats.

c) Mva som faktureres produsenten for kjøp av faste realkapitalvarer. Den kalles fradragsberettiget mva på kjøp av kapitalvarer.

d) Mva som produsenten skal betale på sine løpende transaksjoner: dette er forskjellen mellom den mva som produsenten fakturerer, og den mva som faktureres produsenten på hans innkjøp av produktinnsats (a-b).

e) Samlet mva som produsenten har betalt: dette er forskjellen mellom den mva som produsenten fakturerer, og den samlede mva som faktureres produsenten på hans innkjøp av produktinnsats og hans innkjøp av kapitalvarer (a-b-c).

3.038. I ENS 95 er det fastsatt én metode for å registrere merverdiavgift. Der er det snakk om et «nettoregistreringssystem», dvs. at prisene på produksjon og innsats registreres uten fradragsberettiget mva.

<sup>(1)</sup> Prosenten kan variere etter produkttype og distribusjonskanal.

<sup>(2)</sup> De forskjellene som eksisterer mellom medlemsstatenes merverdiavgiftsordninger, fører til at det av og til oppstår situasjoner der den mva som gårdbrukerne har betalt på sine innkjøp, ikke kan betales tilbake eller kompenseres for. I disse tilfellene dreier det seg ved mva-betalinger om i) ikke-fradragsberettiget mva, dvs. mva betalt på innkjøp som gårdbrukerne, uansett hvilken ordning de er omfattet av, ikke kan trekke fra den fakturerte mva på salg, og som det dermed ikke er noen kompensasjon for; ii) og/eller mva som ikke er nevnt under i), og som er betalt på innkjøp der gårdbrukere som er omfattet av fastsatsordningen, ikke får full kompensasjon via salgsprisen eller ved tilbakebetaling.

3.039. Ut fra et skattemessig synspunkt behandles merverdiavgiften som en «midlertidig post» hos produsentene, slik at den fradragsberettigede merverdiavgiften som en produsent må betale på sine innkjøp, ikke utgjør en del av de reelle kostnadene som produsenten beregner, men skal anses bare som et forskudd på eller ventet betaling av den mva som han skal beregne på sin egen omsetning, slik at han ikke må betale mer enn forskjellen til skattemyndighetene. Siden det vanligvis er bare sluttforbrukeren av et produkt som må bære merverdiavgiften på produktet, opptrer produsenten (sammen med produsentene av den nødvendige produktinnsatsen) faktisk som skatteoppkrevere. Omvendt skal merverdiavgiften anses som en del av kostnadene dersom produsenten ikke har mulighet til å trekke fra (eller få godtgjort) den avgiften som skal betales på innkjøpene (ikke-fradragsberettiget mva).

b) Hvordan nettoregistreringsmetoden virker

3.040. For de gårdbrukerne som omfattes av den normale ordningen, oppstår det ingen registreringsproblemer; den mva som faktureres på solgte produkter, eller på produkter som er avhendet på annen måte, registreres ikke i EAA og skal ikke tas med i noen produktpris som benyttes for å verdisetten den endelige produksjonen; den fradragsberettigede merverdiavgiften som betales på innkjøp av produktinnsats og faste realkapitalvarer, tas heller ikke med i de prisene som benyttes for å beregne utgiftene i EAA.

3.041. Derimot får gårdbrukere som omfattes av fastsatsordningene, problemer med registreringen (jf. 3.035 og påfølgende). Det er klart at den godtgjøringen som de enkelte gårdbrukerne får, bare i sjeldne tilfeller vil være nøyaktig lik den mva de har betalt på sine innkjøp. Når det gjelder fastsatsordningene, skal metoden for å registrere mva være identisk med den som benyttes i forbindelse med den normale ordningen, dvs. uten mva for de forskjellige komponentene i den endelige produksjonen, og uten fradragsberettiget mva for de forskjellige komponentene i produktinnsatsen og i bruttoinvestering i fast realkapital.

Forskjellen mellom den godtgjøringen til fast sats som gårdbrukere som omfattes av fastsatsordningen, får, og den mva de kunne ha trukket fra dersom de hadde vært omfattet av den normale mva-ordningen, utgjør for høy eller for lav godtgjøring. For høy eller for lav godtgjøring skal registreres særskilt i EAA.

3.042. Metoden for å registrere for høy eller for lav godtgjøring for merverdiavgift i forbindelse med fastsatsordningen er følgende:

— for høy godtgjøring for mva på innkjøp registreres under «næringsubsidier»,

— for lav godtgjøring for mva på innkjøp registreres under «næringskatter».

«Mva på innkjøp» er den mva som gårdbrukere som omfattes av fastsatsordningen, kunne ha trukket fra dersom de hadde vært omfattet av den normale mva-ordningen.

3.043. Denne registreringsmetoden har den fordel at den fører til en homogen behandling av landbruksproduksjon, produktinnsats og bruttoinvestering i fast realkapital, uansett hvilken mva-ordning gårdbrukerne omfattes av. Dessuten fører den til en symmetrisk behandling av for høy eller for lav godtgjøring for mva sammenlignet med bruttoprodukt til basispriser. Dermed er det mulig å beregne bruttoprodukt til basispriser uavhengig av den mva-ordningen som benyttes, og dette fremmer harmoniseringen av og sammenlignbarheten til medlemsstatenes EAA (jf. 3.033).

### 3. **Næringskatter**

3.044. Næringskatter omfatter alle skatter som foretak pådrar seg i forbindelse med sin produksjonsvirksomhet, men som ikke varierer i takt med mengden eller verdien av de produserte eller solgte varene og tjenestene (jf. ENS 95, 4.22). Skattene kan oppkreves på grunn, faste realkapitalvarer eller arbeidskraft i produksjonen.

3.045. Næringskatter er de eneste skattene som skal registreres på næringskonto for inntektsopptjening. De føres i kontoene for de bransjene eller sektorene som betaler dem (betalingskriteriet).

- 3.046. De skattene som skal registreres på landbrukets konto for inntektsopptjening, skal oppfylle følgende vilkår:
- de skal være obligatoriske,
  - de skal betales direkte av landbruksnæringen,
  - de skal betales til den offentlige forvaltningen eller til institusjonene i Den europeiske union,
  - de skal hører inn under definisjonen for næringskatter (jf. 3.044).
- 3.047. Siden finansene til offentlig sektor historisk sett har utviklet seg svært forskjellig i de forskjellige medlemsstatene, er det en lang rekke forskjellige produksjonsskatter i Den europeiske union. Innen landbruket er det to andre ganske viktige former for produksjonsskatter: eiendomsskatt og skatt på motorvogner.
- 3.048. I landbruket er de viktigste næringskattene:
- eiendomsskatt og andre skatter på bruk av grunn og bygninger som benyttes i produksjonen (uavhengig av om landbruksenhetene eier eller leier dem),
  - skatter på bruk av faste realkapitalvarer i produksjonen, f.eks. motorvogner, maskiner eller annet utstyr (uavhengig av om landbruksenhetene eier eller leier dem),
  - skatter på det samlede lønnsbeløpet som arbeidsgiver betaler,
  - skatter på forurensning forårsaket av produksjonsaktiviteter,
  - skatter på tillatelser til å drive forretnings- og yrkesvirksomhet, forutsatt at disse utstedes automatisk mot betaling av fastsatt beløp. Dersom det er knyttet en kontrollfunksjon til disse betalingene (f.eks. kontroll av kompetanse eller kvalifikasjoner), skal de anses som kjøp av tjenester fra offentlig forvaltning og registreres som produktinnsats (med mindre betalingene helt klart står i misforhold til kostnadene ved å yte de aktuelle tjenestene) (jf. 2.108 o)),
  - vannavgifter som betales i form av faste avgifter, og ikke etter den vannmengden som konsumeres,
  - for lav godtgjøring for mva som følge av at det benyttes mva-ordninger med fast sats (jf. 3.041 og 3.042).
- 3.049. I samsvar med prinsippet om registrering når betaling påløper, registreres produksjonsskatter på det tidspunktet da skatte- og avgiftsplikten oppstår. Når det gjelder for lav godtgjøring for mva, er det tidspunktet for kjøp av varer og tjenester til produktinnsats og bruttoinvestering i fast realkapital som gir opphavet til forpliktelsen (og ikke tidspunktet for tilbakebetalingen).
- 3.050. Næringskatter omfatter ikke:
- obligatoriske betalinger direkte fra landbruksnæringen der mottakerne er verken offentlig forvaltning eller institusjonene i Den europeiske union. Disse betalingene anses som kjøp av markedsrettede tjenester fra betalingsmottakeren og registreres dermed som landbrukets produktinnsats,
  - bøter, forelegg og kostnader i forbindelse med innkreving og inndriving skal ikke registreres sammen med de skattene de er knyttet til, med mindre de ikke kan skilles fra selve skattene (jf. ENS 95, 4.133),
  - obligatoriske betalinger som ikke innkreves av offentlig forvaltning eller institusjonene i Den europeiske union, og som, selv om de betales av landbruket, ikke belastes landbruket direkte, men en kundebransje. Disse betalingene skal registreres under brukerbransjens produktinnsats,

- d) skatter som vanligvis legges på fortjeneste eller formue, som utjevningskatt, inntektsskatt, selskapskatt og formuesskatt. Disse skattene skal tas med som skatter på inntekt, formue osv. på kontoen for sekundær inntektsfordeling,
- e) arveavgifter og gaveavgifter samt særskilte formuesskatter. Disse skattene skal tas med som kapitalsskatter på kapitalkontoen,
- f) vannavgifter som er direkte eller indirekte knyttet til vannkonsumet.

## E. SUBSIDIER

(jf. ENS 95, 4.30-4.40)

3.051. Subsidier er løpende, ikke-gjengjeldte betalinger fra det offentlige eller Den europeiske unions institusjoner til hjemmehørende produsenter, med det formål å influere på produksjonsnivå, produksjonspriser eller avlønning til produksjonsfaktorene. Andre ikke-markedsprodusenter kan motta næringsubsidier bare dersom disse betales i henhold til alminnelige bestemmelser som også gjelder for markedsprodusenter og ikke-markedsprodusenter. Per konvensjon registreres produktsubsidier ikke for annen ikke-markedsrettet produksjon (jf. ENS 95, 4.30).

3.052. Subsidier deles inn i:

- produktsubsidier:
  - importsubsidier,
  - andre produktsubsidier,
- næringsubsidier.

### 1. Produktsubsidier

3.053. Produktsubsidier er subsidier som betales per enhet av en produsert eller importert vare eller tjeneste. Subsidiene kan omfatte et bestemt beløp per mengdeenheter av en vare eller tjeneste, eller den kan beregnes etter verdi, som en bestemt prosentdel av enhetsprisen. Subsidiene kan også beregnes som forskjellen mellom en bestemt målpris og den markedsprisen kjøperen faktisk betaler. Produktsubsidiene utbetales vanligvis når varen produseres, selges eller importeres. Per konvensjon gjelder produktsubsidier bare for markedsrettet produksjon og for produksjon for eget bruk (jf. ENS 95, 4.33).

3.054. Importsubsidier er subsidier for varer og tjenester som utbetales når varene passerer grensen til det økonomiske territorium, eller når tjenestene leveres til hjemmehørende institusjonelle enheter. Denne posisjonen omfatter tap som offentlige salgsorganisasjoner hvis oppgave er å kjøpe produkter fra utenlandske enheter og selge dem til lavere priser til hjemmehørende enheter, bevisst pådrar seg (jf. ENS 95, 4.34).

3.055. Produktsubsidier tas med i basisprisen (jf. 2.082-2.086) når produksjonen verdisettes, og framkommer derfor ikke på næringskonto for inntektsoptjening. Produktsubsidier som gis i forbindelse med anskaffelse (dvs. import o.a.) av produkter som benyttes som produktinnsats, eller faste realkapitalvarer, og som fører til en reduksjon i kjøperprisen for disse varene, framkommer ved at det benyttes kjøperpriser når produktinnsats og bruttoinvestering i fast realkapital verdisettes (jf. 2.110-2.113); dette fører derfor til lavere kostnader for disse produktene eller varene.

3.056. Metoden med å verdisette produksjonen til basispriser krever en grunnleggende sontring mellom produktsubsidier og næringsubsidier. I samsvar med definisjonen omfatter subsidier på landbruksvarer særlig følgende tilskudd (med henvisning til tilsvarende budsjettpost i Den europeiske unions alminnelige budsjett):

- a) Subsidier på landbruksvarer som betales til produsenter av landbruksvarer
- visse tilskudd som ble innført ved reformen av den felles landbrukspolitik. Det dreier seg om utjevningsstøtte til åkervekster (korn, proteinvekster og oljeholdige frø) (B1-104 og B1-1050 til B1-1055) og tilskudd for storfe (tilskudd til ammekyr og særlige tilskudd B1-2120 til B1-2122, B1-2127). Denne klassifiseringen bygger på følgende tre vurderinger:
    - begrepet produktsubsidier er i ENS 95 blitt utvidet til å omfatte subsidier i form av «manglende betalinger» (deficiency payments). Utjevningsstøtten til åkervekster benyttes på en måte som kan sammenlignes med visse former for manglende betalinger. Dessuten er de utbetalte beløpene svært nær knyttet til de mengdene som produseres (på makroøkonomisk nivå),
    - hvordan reformen av den felles landbrukspolitik fungerer og dens økonomiske konsekvenser: disse tilskuddene er en del av en politikk som alltid har vært innrettet på produktene, og som kombinerer markedsstøtte med direkte støtte ledsaget av tiltak for å begrense produksjonen. Denne politikken har vært opprettholdt til tross for at det har manglet en viss grad av «kopling» mellom størrelsen på tilskuddet og landbruksproduksjonen eller omfanget av bruken av produksjonsmidler i landbruket (bare fordelingen mellom de forskjellige typene støtte – eksportsubsidier, intervensjonsstøtte og direkte støtte – er blitt endret),
    - den delen av tilskuddet til storfe som ble økt i forbindelse med reformen av den felles landbrukspolitik, er en form for støtte for å utjevne nedgangen i intervensjonspriser for storfe. Begrunnelsen for å klassifisere den som produktsubsidier er den samme som for utjevningsbeløpet for åkervekster. Til tross for at disse tilskuddene ble behandlet på en mer komplisert måte før reformen av landbrukspolitikken, er man blitt enige om ikke å dele opp tilskuddene i to deler, for å sikre en viss konsistens med utjevningsstøtten til åkervekster.
  - produksjonsstøtte til olivenolje (B1-1210),
  - produksjonsstøtte til fibervekster (tekstillin og hamp: B1-140),
  - produksjonsstøtte til silkeormer (B1-1420),
  - produksjonsstøtte til bananer (B1-1508, bare den delen som gjelder utjevningsstøtte),
  - produksjonsstøtte til tørkede druer (B1-1513),
  - produksjonsstøtte til frø (B1-180),
  - produksjonsstøtte til humle (B1-181),
  - tilskudd til søyer og geiter (B1-2220),
  - alle subsidier til gårdbrukere i form av manglende betaling (dvs. i tilfeller der det offentlige betaler produsentene av landbruksvarene forskjellen mellom produktenes gjennomsnittlige markedspris og garantiprisen).
- b) Subsidier på landbruksvarer betalt til andre økonomiske aktører
- tilbakebetaling ved eksport av korn (B1-100), frisk frukt og grønnsaker (B1-1500) osv.,
  - produksjonsstøtte til oljeholdige produkter (før 1992), proteinprodukter og lin (før 1993),
  - produksjonsstøtte til potetstivelse (B1-1021),
  - produksjonsstøtte til tørket fôr (B1-130),
  - produksjonsstøtte til bomull (B1-141),
  - støtte til bruk av most (B1-163),
  - tilskudd til produksjon av tobakk (B1-171).

Alle subsidiene nevnt ovenfor, er subsidier på landbruksvarer. Det er imidlertid bare den støtten som betales til produsentene av landbruksvarer (dvs. den første gruppen), som legges til den markedsprisen produsentene får for å oppnå basisprisen. Subsidier på landbruksvarer som betales til andre økonomiske aktører enn produsentene av landbruksvarer (dvs. den andre gruppen), registreres ikke i EAA. Når de aktuelle landbruksvarene utgjør produktinnsats i den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien, trekkes støttebeløpet fra denne industriens produktinnsats.

- 3.057. Produktsubsidier skal registreres når den transaksjonen eller hendelsen som ligger til grunn for dem (produksjon, salg, import osv.), finner sted, for å sikre konsistens med de andre kontoene (dvs. måling av produksjonen til basispriser). Altså skal utjevningstøtten til åkervekster registreres på det tidspunktet vekstene høstes, mens særlige tilskudd for storfe og ammekyr og tilskudd for søyer registreres på det tidspunktet dyrene holdes og/eller på den datoen det søkes om støtte.

## 2. Næringssubsidier

- 3.058. Næringssubsidier omfatter subsidier unntatt produktsubsidier som hjemmehørende produksjonsenheter kan motta som følge av sin produksjonsvirksomhet. Andre ikke-markedsprodusenter kan motta næringssubsidier for annen ikke-markedsrettet produksjon bare dersom disse betalingene fra offentlig forvaltning utføres i samsvar med alminnelige bestemmelser som også gjelder for markedsprodusenter og ikke-markedsprodusenter (jf. ENS 95, 4.36). ENS 95 nevner fire næringssubsidier (jf. ENS 95, 4.37): subsidier for lønninger og arbeidsstyrke, subsidier for reduksjon av forurensning, rentesubsidier og for høy godtgjøring av mva. Disse betalingene gjelder hovedsakelig dekning av produksjonskostnader eller støtte til endringer i produksjonsmetode.

- 3.059. Siden produksjonen verdisettes til basispriser, er det bare næringssubsidier som registreres på kontoen for inntektsopptjening (negativ anvendelse).

### a) Mottakere av subsidier

- 3.060. De som mottar subsidier, må vanligvis produsere markedsrettede varer og tjenester eller varer og tjenester til eget bruk. Markedsrettede varer og tjenester er alle varer og tjenester som avsettes eller er beregnet på å avsettes på markedet. De omfatter produkter som selges, inngår i byttehandel, benyttes til betaling i naturalier eller lagres for senere å benyttes til ett eller flere av formålene ovenfor. Produksjon til eget bruk omfatter produkter som samme enhet beholder til konsum eller bruttoinvestering i fast realkapital. Ikke-markedsprodusenter kan imidlertid motta næringssubsidier dersom disse bygger på allmenne bestemmelser som gjelder for både markedsprodusenter og ikke-markedsprodusenter.

- 3.061. Produksjonen av markedsrettede tjenester omfatter også handels- og lagertjenester. Derfor kan subsidier også ytes til handelen og til markedsregulerende organer hvis virksomhet består i å kjøpe, lagre og selge landbruksvarer (jf. 3.068 og 3.069 om markedsregulerende organer).

### b) Formålet med næringssubsidier

- 3.062. I henhold til ENS 95 kan næringssubsidier ytes selv om den innvirkningen de har på salgsprisene eller på tilstrekkelig godtgjøring til produksjonsfaktorene ikke nødvendigvis er hovedformålet med subsidiene. For eksempel kan det ytes økonomisk støtte til landbruksproduksjonen for å ta vare på kultur- og naturarven, uansett om formålet er å fremme turismen i en bestemt region eller å verne jordbunnen mot erosjon, regulere den naturlige vannbalansen eller påvirke klimaet.

### c) Betalingskriterium

- 3.063. Med unntak av rentesubsidier, som er en særskilt form for subsidie, registreres næringssubsidier på kontoen for inntektsopptjening for de bransjene eller sektorene som mottar subsidiene. Som et resultat av denne måten å fordele subsidier på mellom bransjer og sektorer, vil ikke all støtten som gis til landbruket,

framkomme i EAA. I tillegg til direkte støtte, mottar produksjonsenheter i landbruket subsidier (som definert i ENS 95) som betales til bransjer som befinner seg på et lavere eller høyere trinn i produksjonen, og særlig til markedsregulerende organer<sup>(1)</sup>.

- 3.064. Når det gjelder landbruket, omfatter næringsubsidier hovedsakelig følgende støtte:
- subsidier til lønninger og arbeidsstyrke,
  - rentesubsidier (jf. ENS 95, 4.37 c) til hjemmehørende produksjonsenheter, også når de er beregnet på å fremme investeringer<sup>(2)</sup>. Slike subsidier er i virkeligheten løpende overføringer hvis formål er å redusere produsentenes driftskostnader. De regnes som subsidier til produsentene som høster fordelene av dem, selv når renteforskjellen i praksis betales direkte av offentlig forvaltning til den kredittinstitusjonen som bevilger lånet (som unntak fra betalingskriteriet),
  - for høy godtgjøring for mva som følge av at det benyttes fastsattsordninger (jf. 3.041 og 3.042),
  - overtakelse av trygde- og pensjonspremier og eiendomsskatt,
  - overtakelse av andre kostnader som støtte til privat lagring av vin og druemost, og til omlagring av bordvin (B1-1610) (dersom lagrene eies av en landbruksenhet),
  - diverse andre næringsubsidier:
  - støtte til brakklegging av jord (obligatorisk brakklegging i forbindelse med støtte per hektar, innført i forbindelse med reformen av den felles landbrukspolitikk, B1-1060, og brakklegging på femårsbasis, B1-1062),
  - økonomisk godtgjøring for tilbaketrekking av frisk frukt og grønnsaker fra markedet (B1-1501). Denne godtgjøringen betales ofte til grupper av markedsprodusenter og skal behandles som subsidier til landbruket, siden dette er direkte godtgjøring for produksjonstap,
  - storfetilskudd i form av sesongforskyvningstilskudd, tilskudd til bearbeiding av oksekalver og tilskudd ved overgang til ekstensiv drift (B1-2123 til B1-2125),
  - støtte til landbruksproduksjon i vanskeligstilte områder og/eller fjellområder,
  - annen støtte som har som formål å påvirke produksjonsmetodene (overgang til ekstensiv drift, metoder for å redusere forurensningen osv.),
  - beløp som betales til gårdbrukere som godtgjøring for løpende tap av varer i lagerbeholdninger, f.eks. planteprodukter eller animalske produkter som anses som produkter under arbeid, og beplantninger når disse fremdeles er i vekstfasen (jf. 2.040-2.045). Derimot registreres overføringer for å dekke tap av varer i lagerbeholdninger og/eller beplantninger som benyttes til produksjonsfaktorer, som andre kapitaloverføringer på kapitalkontoen.
- 3.065. Det kan være vanskelig å benytte prinsippet om registrering etter opptjeningstidspunkt i forbindelse med registrering av næringsubsidier. Siden det er vanskelig å sette opp generelle regler, må dette prinsippet benyttes konsekvent, fleksibelt og pragmatisk. Fordi en lang rekke subsidier til landbruket er knyttet til produksjonen og produksjonsfaktorene (areal, besetninger osv.), skal disse subsidiene vanligvis registreres når produksjonen finner sted, eller når produksjonsfaktorene anskaffes (særlig når det gjelder jord og husdyr). Når det gjelder subsidier som ikke er direkte knyttet til produksjonen eller produksjonsfaktorene, er det vanskelig å fastslå tidspunktet for når transaksjonen som gir opphav til subsidien, inntreffer, og å skille det fra tidspunktet når subsidiene utbetales. I dette bestemte tilfellet registreres subsidiene når de mottas.

<sup>(1)</sup> Et viktig eksempel er subsidier som betales til skadeforsikringsselskaper, og som gjør det mulig for disse selskapene å kreve lavere (brutto) premier fra forsikringstakerne (f.eks. landbruksforetak som tegner en forsikring mot hagl- eller frostskafer). Siden disse subsidiene er produktsubsidier, der forsikringstjenesten er selve produktet, registreres de ikke på forsikringstakerens konto for inntektsopptjening (og derfor heller ikke i EAA i eksempelet ovenfor). Disse subsidiene bidrar imidlertid til å redusere kostnadene (for forsikringstakeren) når det gjelder forsikringstjenester, noe som gjenspeiles i forsikringstakerens produksjonskonto (ved en lavere produktinnsats, jf. 2.108 g)).

<sup>(2)</sup> Når et tilskudd har som formål både å finansiere amortisering av gjeld og betaling av rentene på kapitalen, og det ikke er mulig å fordele tilskuddet på de to komponentene, behandles imidlertid hele beløpet som et investeringstilskudd.



- 3.066. Følgende særskilte behandlinger anbefales:
- utjevningbetaling for brakklegging av dyrkbar mark: på det tidspunktet opplysningene om arealene oppgis,
  - tilbaketrekking av produkter (frukt/grønnsaker): på samme tidspunkt som den fysiske tilbaketrekkingen i avlingsåret, og ikke i kalenderåret, for å sikre samsvar mellom beregnet produksjon fratrukket det som er trukket tilbake i løpet av avlingsåret, og registreringen av subsidier (som negativ anvendelse) på kontoen for inntektsopptjening,
  - støtte til storfeproduksjon (tilskudd ved overgang til ekstensiv drift osv.): på det tidspunktet gårdbrukeren anskaffer dyrene, og den datoen det søkes om støtte,
  - overtakelse av kostnader (herunder rentesubsidier): på det tidspunktet utgiftene og rentene forfaller til betaling,
  - godtgjøring for løpende tap som rammer produksjonen (avlinger, husdyr og beplantning som fremdeles er i vekstfasen, jf. 3.064): på det tidspunktet produksjonen registreres i EAA (dersom det nøyaktige godtgjøringsbeløpet med sikkerhet er kjent),
  - andre subsidier som ikke er direkte knyttet til produkter eller produksjonsfaktorer (direkte inntektsstøtte, støtte til vanskeligstilte områder osv.): det anbefales å fortsatt benytte betalingskriteriet, fordi det er vanskelig å fastslå når søknaden om godtgjøring ble innlevert og når beløpets størrelse er kjent.
- 3.067. Følgende anses ikke som subsidier i EAA:
- løpende overføringer som ikke betales til produksjonsenheter i landbruket, selv om de anses som subsidier i henhold til EAA. De fleste av disse overføringene er subsidier som betales til markedsregulerende organer. Selv om støtten kan påvirke prisene på landbruksvarer og dermed er til fordel for landbruket, skal de i henhold til betalingskriteriet registreres under den bransjen som mottar støtten,
  - løpende overføringer som et markedsregulerende organ har utbetalt til produksjonsenheter i landbruket. Disse skal registreres som en del av produksjonen av det produktet som ligger til grunn for overføringen, dersom det markedsregulerende organet bare foretar oppkjøp, salg eller lagring av varene. Dersom det aktuelle organet derimot bare utbetaler subsidiene, skal løpende overføringer til produksjonsenheter registreres som subsidier (jf. 3.068 og 3.069),
  - ekstraordinære utbetalinger fra bransjeorganer til produksjonsenheter i landbruket. Disse overføringene kan ikke anses som subsidier siden bransjeorganer ikke er offentlig forvaltning,
  - løpende overføringer fra offentlig forvaltning til husholdninger i deres egenskap av konsumenter. De behandles enten som stønader eller som diverse løpende overføringer. De første omfatter visse former for offentlig støtte til strukturrendringer, f.eks. økonomisk støtte til omskolering av gårdbrukere,
  - kapitaloverføringer: disse skiller seg fra løpende overføringer ved at de innebærer anskaffelse eller avhendelse av én eller flere eiendeler for minst én av partene i transaksjonen. Enten overføringene utføres i kontanter eller i naturalier, skal de føre til en tilsvarende endring i de finansielle eller ikke-finansielle eiendelene som vises i balansen hos den ene eller begge parter i transaksjonen (jf. ENS 95, 4.145). Kapitaloverføringer omfatter kapitalskatter, investeringstilskudd og andre kapitaloverføringer (jf. ENS 95, 4.147). De registreres på kapitalkontoen til sektoren/næringen som endringer i gjeld og nettoformue. Noen former for støtte til landbruket er kapitaloverføringer. Det gjelder særlig følgende:
    - støtte til omstilling av frukthager/vingårder (ikke underlagt krav om gjenplantning), som anses som andre kapitaloverføringer,
    - støtte til omstrukturering av frukthager/vingårder (underlagt krav om gjenplantning), som anses som investeringstilskudd,
    - støtte til opphør eller reduksjon av melkeproduksjonen: de registreres som andre kapitaloverføringer dersom de direkte eller indirekte påvirker verdien på kvotene,

- overføringer fra offentlig forvaltning til foretak og kvasiforetak i landbruket, som skal dekke tap som er akkumulert over flere regnskapsår, eller ekstraordinære tap av årsaker som ligger utenfor foretakets kontroll. Disse overføringene skal klassifiseres som andre kapitaloverføringer,
- erstatning fra offentlig forvaltning eller fra utlandet (dvs. fra et annet land og/eller fra Den europeiske unions institusjoner) til eierne av faste realkapitalvarer som benyttes til produksjon av landbruksvarer, og som gjennom ekstraordinære tap og tap ved katastrofer er blitt ødelagt eller skadet som følge av krigshandlinger, andre politiske hendelser eller naturkatastrofer (jf. 2.045). Disse betalingene skal klassifiseres som andre kapitaloverføringer (jf. 3.096),
- ettergivelse av gjeld som produsentene av landbruksvarer har pådratt seg overfor offentlig forvaltning (f.eks. forskudd fra offentlig forvaltning til et produsentforetak som har akkumulert driftsunderskudd over flere regnskapsår). I henhold til ENS 95 skal disse transaksjonene også klassifiseres som andre kapitaloverføringer,
- fritak for eller reduksjon i skatter på produksjon, inntekt eller formue. Skattefritak eller skattereduksjon er ikke uttrykkelig nevnt i ENS 95 og derfor heller ikke i EAA, siden det bare er skatter som faktisk innkreves, som registreres,
- aksjer og andre eierandeler som offentlig forvaltning har kjøpt i foretak og kvasiforetak i landbruket. Disse registreres som aksjer og andre eierandeler.

d) Markedsregulerende organer

3.068. Markedsregulerende organer

- som utelukkende driver med kjøp, salg og lagring av varer, klassifiseres ved en oppdeling av økonomien etter:
  - næring, som engros- og detaljhandel; ved konvensjon anses denne aktiviteten som produksjon av ikke-finansielle markedsrettede tjenester,
  - institusjonelle sektorer i sektoren ikke-finansielle foretak og kvasiforetak, dersom de markedsregulerende organene kan anses som institusjonelle enheter i henhold til ENS 95; i motsatt fall klassifiseres de i den sektoren som enheten på nivået over tilhører,
- som utelukkende driver med utbetaling av subsidier, klassifiseres ved en oppdeling av økonomien etter:
  - næring, som de bransjene innen offentlig forvaltning som driver med ikke-markedsrettet produksjon, siden det bare er offentlig forvaltning (bortsett fra institusjonene i Den europeiske union) som kan utbetale subsidier i henhold til reglene i ENS 95,
  - sektorer i sektoren offentlig forvaltning (jf. foregående strekpunkt),
- som driver med både kjøp, salg og lagring av varer, og med utbetaling av subsidier, klassifiseres ved en oppdeling av økonomien etter:
  - næring, til bransjen engros- og detaljhandel når det gjelder de produksjonsenhetene (av typen lokal bransjeenhet) som kjøper, selger og lagrer varer, og til de bransjene innen offentlig forvaltning som driver med ikke-markedsrettet produksjon, når det gjelder de andre produksjonsenhetene,
  - sektorer i sektoren offentlig forvaltning, siden det bare er offentlig forvaltning som kan utbetale subsidier. Om de ble klassifisert i en annen sektor, ville det bety at de subsidiene som det markedsregulerende organet betaler, ikke ville kunne anses som subsidier i henhold til ENS 95.

3.069. Om betalingskriteriet ble nøye overholdt, ville visse subsidier som definert i ENS 95, ikke framkommet i EAA, siden de registreres under de bransjene og sektorene som subsidiene utbetales til. Dersom markedsregulerende organer klassifiseres i sektoren offentlig forvaltning, ville særlig subsidier som betales til disse organene i forbindelse med regulering av markedet (kjøp, lagring og salg), framkomme som «anvendelse» men også som «tilgang» for sektoren offentlig forvaltning. Dermed vil offentlig forvaltning kunne yte subsidier (dvs. næringssubsidier) til andre organer innen offentlig forvaltning.

**F. FORMUESINNTEKT**

(jf. ENS 95, 4.41-4.76)

**1. Definisjon**

3.070. Formuesinntekt er inntekt mottatt av eiere av finanskapital eller faste, ikke-produserte eiendeler som stilles til rådighet for en annen institusjonell enhet (ENS 95, 4.41).

3.071. I ENS 95 klassifiseres formuesinntekt på følgende måte:

- rente,
- selskapsinntekt til fordeling (utbytte og uttak av inntekter fra kvasiforetak),
- reinvestert fortjeneste av direkte investeringer,
- formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere,
- grunnrente mv. (av grunn og av grunnforekomster).

3.072. I EAA opptrer bare den formuesinntekten som framkommer på kontoen for næringsinntekt (jf. kontosystem, 1.38-1.48). På tilgangssiden på denne kontoen registreres den inntekten enhetene mottar som følge av deres direkte deltakelse i produksjonsprosessen (driftsresultat/blandet inntekt) samt mottatt formuesinntekt. På anvendelsessiden registreres betalt formuesinntekt i forbindelse med landbruksaktiviteter (og ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter). Generelt sett kan kontoen for næringsinntekt beregnes bare for institusjonelle sektorer, men den kan beregnes for en næring dersom visse formuesinntekter kan tilskrives lokale bransjeenheter.

3.073. Det er bare tre typer formuesinntekt som er relevante for EAA: rente, grunnrente mv. og formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere.

**2. Rente**

3.074. Rente er den kostnaden som skal betales for lånt kapital. Den omfatter de beløpene som skal betales på tidspunkter som er fastsatt på forhånd, og som beregnes som en prosentdel (fast eller variabel) av lånebeløpet. I EAA er rente motposten til lån som ytes for å dekke driftsenhetenes behov (f.eks. for å anskaffe jord, bygninger, maskiner, kjøretøyer eller annet utstyr, selv om disse benyttes i forbindelse med ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter).

3.075. Rente omfatter også betalinger for leasing av faste realkapitalvarer som skal benyttes i landbruket (eventuelt inkludert jord). Det er bare den delen leasingtakeren betaler som leie (som behandles som et beregnet lån gitt av leasinggiveren til leasingtakeren) som registreres som rentebetaling (den delen som gjelder tilbakebetaling av kapital, registreres på kontoen for finanstransaksjoner).

3.076. Vær oppmerksom på at fiktive renter på fast egenkapital i driftsenheter i landbruket ikke registreres her; de inngår som en komponent i inntekten til landbruksforetaket (jf. 5.06). Det beløpet som registreres som rente som skal betales, omfatter rentesubsidier til landbruket.

3.077. Rente mottatt i forbindelse med landbruksaktiviteter utført av enheter som inngår i landbruksforetak, skal også registreres. Rente mottatt av personlige foretak, medregnes ikke i landbruksnærings næringsinntekt, siden det ble antatt at hoveddelen av rentebærende eiendeler ikke er knyttet til enhetenes landbruksaktivitet, og fordi det er svært vanskelig å skille mellom familiens eiendeler og eiendeler benyttet i produksjonen<sup>(1)</sup>.

3.078. Rente registreres ut fra når den påløper, dvs. som påløpt rente (og ikke som betalt rente).

<sup>(1)</sup> Mottatt rente svarer til «Andre fordringer/gjeld» (F.7) på kontoen for finanstransaksjoner. Denne kategorien omfatter alle transaksjoner som hører inn under andre fordringer/gjeld, dvs. all finanskapital som er opprettet som motpost til finansielle og ikke-finansielle transaksjoner, under forutsetning av at det er et tidsintervall mellom det tidspunktet transaksjonen finner sted, og det tidspunktet betalingen foretas.

3.079. Dersom det i ENS 95 foretas en fordeling av anvendelsen av indirekte målte finansformidlingstjenester (FISIM) på brukersektorer og brukernæringer, skal det foretas en korreksjon av de faktiske rentebetalinger til eller fra finansformidlerne for å eliminere marginene som utgjør de implisitte gebyrene for de leverte tjenestene. De rentebeløpene som betales av låntakere til finansformidlere, må reduseres med de beregnede verdiene av gebyrene som betales, mens de rentebeløpene som innskytere mottar, må økes tilsvarende. Verdiene av gebyrene behandles som betaling for tjenester som finansformidlere yter til sine kunder, og ikke som betaling av renter (jf. 2.108 i), ENS 95 vedlegg I 4.51).

### 3. **Grunnrente mv. (leie av jord og grunnforekomster)**

3.080. Leie er betaling til eieren av naturkapital (jord og grunnforekomster) som erstatning for at disse eiendelene stilles til rådighet for en annen enhet. I EAA vil denne posten hovedsakelig omfatte den grunnrente mv. som gårdbrukerne betaler til grunneierne<sup>(1)</sup>.

3.081. Når eieren betaler visse avgifter som er direkte knyttet til landbruksaktiviteten (eiendomsskatt, kostnader til vedlikehold av jorden osv.), skal den grunnrente mv. som skal registreres, reduseres med tilsvarende beløp. Disse avgiftene registreres som næringskatter (når det gjelder eiendomsskatt) eller produktinnsats (når det gjelder vedlikehold av jorden).

3.082. Leie av grunn omfatter ikke leie av bygninger og boliger som ligger på den. Slik leie anses som betaling for en markedsrettet tjeneste som eieren yter leieren av bygningen eller boligen, og registreres som produktinnsats av tjenester eller som utgifter til konsum (på kontoen for husholdninger), avhengig av hvilken type enhet som leier. Dersom det ikke finnes noe objektivt grunnlag for å dele opp leien i henholdsvis leie av grunn og leie av bygninger, skal hele beløpet registreres som leie av grunn. Denne regelen er en tilpasset versjon av anbefalingen i ENS (jf. ENS 95, 4.73)<sup>(2)</sup>.

3.083. All leie av jord skal registreres i denne posten uansett om jorden leies for mer eller mindre enn ett år.

3.084. Derfor omfatter leien ikke:

- leieverdien av boliger i disse bygningene; dette er betaling for en markedsrettet tjeneste som inngår i det private konsum (dvs. leieren betaler leien av sin resterende nettoinntekt),
- leie som betales for yrkesmessig bruk av bygning som ikke brukes til boligformål (jf. 2.108 a)),
- avskrivning på bygninger,
- utgifter til løpende vedlikehold på bygninger (jf. 2.106),
- eiendomsskatt (jf. 3.048 a)),
- utgifter til forsikring av bygninger (jf. 2.108 g)).

3.085. For jord og bygninger som benyttes av eieren selv, skal det ikke registreres noen fiktiv leie. Leie for å benytte immaterielle ikke-produserte eiendeler som patenterte eiendeler og produksjonsrettigheter (melkekvoter), skal registreres som produktinnsats (jf. 2.108 n)).

### 4. **Formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere (inngår ikke i EAA)**

3.086. Formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere tilsvarer de samlede primære inntektene mottatt fra investering av forsikringstekniske avsetninger og pensjonskasser (jf. ENS 95, 4.68). Disse tekniske avsetningene behandles som forsikringstakernes eiendeler. I følge ENS 95 skal inntekten fra investering av de

<sup>(1)</sup> Vær oppmerksom på at leieinntekter ikke er relevant for EAA fordi næringsbegrepet benyttes (jf. 1.44).

<sup>(2)</sup> I ENS 95 foreslås det at hele beløpet skal registreres som grunnleie når det antas at jordens verdi er høyere enn verdien på bygningen, og som leie for bygningene dersom det omvendte er tilfelle.

forsikringstekniske avsetningene registreres som tilgang ved beregning av næringsinntekter. Denne inntekten tilskrives forsikringstakerne via posten formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere. Siden denne inntekten i praksis holdes tilbake av forsikringsselskapene, anses den som tilbakebetalt til forsikringsselskapene i form av tilleggspremier (jf. ENS 95, 4.69).

3.087. Formuesinntekt tilskrevet forsikringstakere inngår ikke i EAA. For å være relevant bør et mål for inntekten fra landbruksaktiviteter:

— omfatte alle strømmer som vedrører skadeforsikring (tjenestens verdi, inntekt tilskrevet forsikringstakere, nettopremier og erstatninger): i dette tilfellet måles inntekten etter beskrivelsen av alle omfordelingstransaksjoner (mellom forsikringstakere og forsikringsselskaper og mellom forsikringsperioder) som er knyttet til skadeforsikring, eller

— omfatte bare tjenestens verdi (som er endelig anskaffet fra forsikringsselskapet) (jf. 2.108. g)): i dette tilfellet måles inntekten før beskrivelsen av alle disse omfordelingstransaksjonene.

I EAA har man valgt den andre løsningen.

## G. KAPITALOVERFØRINGER

(jf. ENS 95, 4.145-4.167)

3.088. De eneste kapitaloverføringene som registreres i EAA, er mottatte kapitaloverføringer, dvs. investeringstilskudd og andre kapitaloverføringer. Disse fordelingstransaksjonene registreres på kapitalkontoen (jf. 1.41 og 1.48).

### 1. **Investeringstilskudd**

3.089. Investeringstilskudd består av kapitaloverføringer i kontanter eller i naturalier fra offentlig forvaltning eller utlandet til andre hjemmehørende eller utenlandske institusjonelle enheter for å finansiere alle eller en del av kostnadene ved anskaffelser av fast realkapital (jf. ENS 95, 4.152). Investeringstilskudd fra utlandet omfatter tilskudd som betales direkte av institusjonene i Den europeiske union via Utviklingsseksjonen i Det europeiske utviklings- og garantifond for landbruket (EUGFL).

3.090. Rentesubsidier anses ikke som investeringstilskudd (jf. 3.064), selv om formålet er å fremme investeringer. Det bør imidlertid påpekes at dersom et tilskudd har som formål å finansiere både amortisering av gjelden og betaling av rentene på kapitalen, og det ikke er mulig å skille mellom disse to komponentene, registreres hele beløpet som et investeringstilskudd.

3.091. I tillegg til visse former for støtte utbetalt av Utviklingsseksjonen i EUGFL, omfatter investeringstilskudd til landbruket først og fremst følgende:

— støtte til omstrukturering av frukthager og vingårder, når de er underlagt krav om gjenplantning (jf. 3.067),

— offentlig forvaltnings overtakelse av tilbakebetalingen av lån som produksjonseenheter har tatt opp for å finansiere sine investeringer,

— etableringsstøtte til unge gårdbrukere når formålet med støtten er å finansiere anskaffelsen av eiendeler.

3.092. Investeringstilskudd skal registreres når betalingen skal finne sted (jf. ENS 95, 4.162).

## 2. Andre kapitaloverføringer

- 3.093. Andre kapitaloverføringer er andre overføringer enn investeringstilskudd og kapitalskatter som i seg selv ikke omfordeler inntekter, men som omfordeler oppsparte midler eller formue mellom de ulike sektorene og undersektorene i økonomien eller i utlandet (ENS 95, 4.164).
- 3.094. Andre kapitaloverføringer skiller seg fra investeringstilskudd på to måter:
- det er bare offentlig forvaltning som kan utbetale investeringstilskudd, mens alle institusjonelle enheter kan utbetale andre kapitaloverføringer,
  - investeringstilskudd er begrenset til betalinger i forbindelse med anskaffelse av fast realkapital, mens andre kapitaloverføringer kan gjelde alle andre former for overføring av oppsparte midler eller eiendeler mellom enheter.
- 3.095. Andre kapitaloverføringer kan bestå av erstatning fra offentlig forvaltning eller fra utlandet til eiere av kapitalvarer som er ødelagt som følge av krigshandlinger eller naturkatastrofer, f.eks. oversvømmelser osv. De omfatter også overføringer fra offentlig forvaltning for å dekke tap som er akkumulert over flere regnskapsår, eller ekstraordinære tap av årsaker som ligger utenfor foretakets kontroll (jf. ENS 95, 4.165).
- 3.096. For landbruket omfatter disse andre kapitaloverføringene også:
- støtte til endelig avvikling av frukthager eller vingårder,
  - støtte til opphør eller reduksjon av melkeproduksjonen (når det direkte eller indirekte påvirker verdien på kvotene),
  - erstatning ved ekstraordinære tap og tap ved katastrofer av faste realkapitalvarer som benyttes i produksjonen av landbruksvarer (f.eks. husdyr og utstyr) (jf. 2.045 og 3.067),
  - etableringsstøtte til unge gårdbrukere når formålet ikke er å finansiere anskaffelse av eiendeler,
  - støtte for å kompensere for verdiforringelse av eiendeler eller for å redusere gjeld.
- 3.097. Andre kapitaloverføringer i kontanter registreres når betalingen skal finne sted (og for overføringer i naturalier, når eiendomsretten til eiendelen overføres, eller når gjelden slettes av långiveren).

## H. KAPITALSLIT

(jf. ENS 95, 6.02-6.05)

- 3.098. Forutsigbar slitasje og elde på faste realkapitalvarer i løpet av regnskapsperioden utgjør en kostnad som er implisitt så lenge varen ikke erstattes med en ny. Kapitalslitet måler denne slitasjen og elden. Siden kapitalslitet registreres på anvendelsessiden på produksjonskontoen, er det mulig å fordele utgiftene til investeringer i fast realkapital over hele anvendelsesperioden.
- 3.099. Dersom produksjonsmidlenes økonomiske levetid er lenger enn ett år, utgjør kapitalslitet verdien av fast realkapital som er blitt anvendt i produksjonsprosessen i løpet av regnskapsperioden som følge av vanlig slitasje og forutsigbar elde<sup>(1)</sup>. Har de anvendte produksjonsmidlene derimot en økonomisk levetid på under ett år, registreres slitasjen som produktinnsats.

<sup>(1)</sup> Herunder avsetning for tap på faste realkapitalvarer som følge av uforutsette skader som man kan forsikre seg mot. Den verdien som skal registreres for disse avsetningene, er verdien på de nettopremier som er betalt for de forsikrede faste realkapitalvarene.

- 3.100. For alle faste realkapitalvarer (dvs. produkter) beregnes det kapitalslit (selv om det kreves en viss fleksibilitet i noen særlige tilfeller; jf. 3.105). Dette gjelder faste materielle og immaterielle eiendeler, vesentlige forbedringer av ikke-produsert kapital og kostnadene i forbindelse med overføring av eiendomsrett. Kapitalslit beregnes ikke for lagre eller for produkter under arbeid, og heller ikke for ikke-produsert kapital som jord, grunnforekomster og patenterte eiendeler.
- 3.101. Kapitalslit er bare én komponent i endringene i eiendelenes verdi (sammen med bruttoinvestering i fast realkapital, andre volumendringer og nominelle kapitalgevinster (minus tap); jf. 2.134). Særlig omfatter kapitalslit ikke andre volumendringer i balansene (bortsett fra dem som skyldes bruttoinvestering i fast realkapital):
- ekstraordinære tap som følge av katastrofer (jordskjelv, krig, tørke, epidemier osv.),
  - uforutsett elde, som er forskjellen mellom avsetning for kapitalslit forårsaket av vanlig slitasje og faktiske tap, ulykkeshendelser som forårsaker større avskrivninger enn beregnet på grunnlag av forventet kapitalslit,
  - endringer i klassifiseringen av fast realkapital, dvs. endringer i deres økonomiske anvendelse, f.eks. landbruksjord eller driftsbygninger som omdannes til privat bruk eller annen økonomisk bruk.
- 3.102. Kapitalslit, som skal holdes atskilt fra skattemessig avskrivning eller avskrivning i foretaksregnskaper, skal verdisettes etter beholdningen av fast realkapital og antatt (gjennomsnittlig) økonomisk levetid for de forskjellige kategoriene av de aktuelle varene. Dersom det ikke foreligger opplysninger om beholdningen av fast realkapital, anbefales det å beregne denne beholdningen etter årgangsmetoden (PIM), og at beholdningen av fast realkapital skal verdisettes til kjøperpris i den aktuelle perioden (dvs. til eiendelenes gjenanskaffelsesverdi i den aktuelle regnskapsperioden, og ikke på basis av historiske verdier). Gjenanskaffelsesverdien beregnes på grunnlag av de prisene gårdbrukerne må betale i løpet av en gitt referanseperiode for å erstatte en fast realkapitalvare med en ny som er så lik den gamle som mulig. Det er nødvendig å benytte denne framgangsmåten for å få en korrekt beregning av nettonasjonalproduktet.
- 3.103. Kapitalslit beregnes etter den lineære avskrivningsmetoden, dvs. at verdien av fast realkapital avskrives med et fast beløp over hele varens levetid. Avskrivningstakten defineres ut fra formelen  $100/n$ , der «n» er den sannsynlige økonomiske levetiden til denne kategorien uttrykt i år («n» kan variere fra land til land og over tid). Avskrivningstakten kan i visse tilfeller være geometrisk. Siden det benyttes løpende gjenanskaffelsespriser og avskrivningstakten er konstant, varierer kapitalslitet fra år til år med mindre kjøperprisene forblir uforandrede i løpet av hele eiendelens økonomiske levetid.
- 3.104. Kapitalslit i form av kostnader i forbindelse med overføring av eiendomsretten til produserte materielle og immaterielle eiendeler, skal beregnes på grunnlag av en gjennomsnittlig økonomisk levetid, som ved konvensjon er satt til ett år.
- 3.105. Kapitalslit når det gjelder husdyr, svarer til den forventede reduksjonen i dyrenes produktivitet dersom de benyttes i produksjonen (melk, ull osv.), som gjenspeiles i den løpende verdien av framtidige inntekter fra disse dyrene. Siden verdien av de framtidige inntektene fra disse dyrene reduseres over tid, vil dyrene komme til å inngå i kapitalslitet. Med tanke på de praktiske problemene med å beregne kapitalslitet for denne typen eiendeler, ble det imidlertid besluttet at det ikke skal beregnes kapitalslit for produksjonsdyr. Beslutningen om at dyrene ikke skal inngå i beregningen, bygger på følgende to vurderinger:
- avskrivning med hensyn til produktivitet og økonomisk verdi er knyttet til alder, men er ikke en direkte, regelmessig og kontinuerlig funksjon av den, slik det implisitt er tilfelle ved normale avskrivninger,
  - uttak av dyr fra en produksjonsbesetning kan skyldes økonomiske forhold (endringer i prisene på slaktede dyr, prisene på fôr osv.).

- 3.106. Selv om disse vurderingene ikke gjør det umulig å beregne kapitalslitet for husdyr, fører de til at beregningene blir svært kompliserte fordi det er vanskelig å definere en passende gjennomsnittlig levetid og takten på kapitalslitet. Ellers ville det være vanskelig å sikre konsistens mellom dyrenes forventede og faktiske gjennomsnittlige avskrivning. Denne framgangsmåten garanterer dessuten forenlighet mellom EAA og ENS 95 (jf. ENS 95, 6.03) og de mikroøkonomiske kontoene i informasjonsnettene for regnskapsdata i landbruket, og dermed kan man unngå å skille mellom dyr som anses som faste realkapitalvarer, og dyr som anses som lager.

#### IV. ARBEIDSKRAFTINNSATS I LANDBRUKET

- 4.01. Sysselsettingen i landbruket omfatter alle personer – både lønnstakere og selvstendige – som stiller lønnet og ulønnet arbeidskraft til rådighet for hjemmehørende enheter som utfører aktiviteter (landbruksaktiviteter og ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter) som er karakteristiske for landbruksnæringen i EAA.

Alle personer som har nådd pensjonsalderen, men som fortsetter å arbeide på driftsenheten, tas med under sysselsetting i landbruket.

Personer i skolepliktig alder tas ikke med.

- 4.02. Lønnstakere defineres som alle personer som ifølge en avtale arbeider for en annen hjemmehørende institusjonell enhet (som er en landbruksenhet) og mottar avlønning (registreres som lønnskostnader, jf. del C i kapittel III). Den arbeidskraftinnsatsen som lønnstakerne stiller til rådighet, kalles lønnet arbeidskraftinnsats. Arbeid som utføres av personer som ikke er familiemedlemmer, klassifiseres ved konvensjon som lønnet arbeidskraftinnsats. Når en landbruksenhet drives som et tradisjonelt selskap (jf. 5.09), klassifiseres hele arbeidskraftinnsatsen som lønnet arbeidskraftinnsats.
- 4.03. Selvstendige defineres som personer som er eiere, alene eller sammen med andre, i de personlige foretakene der de arbeider. Den arbeidskraftinnsatsen som selvstendige stiller til rådighet, kalles ulønnet arbeidskraftinnsats. Medlemmer av foretaksinnehaverens familie som ikke mottar lønn som er fastsatt på forhånd og beregnet etter deres faktisk utførte arbeid, klassifiseres som selvstendige.
- 4.04. Når det gjelder særlige selskaper (jf. del B i kapittel V), klassifiseres arbeidstakernes arbeidskraftinnsats på samme måte som for personlige foretak (enkeltmannsforetak). Styremedlemmene/aksjonærene har en andel i enhetens blandede inntekt (ulønnet arbeidskraftinnsats), mens deres lønnstakere mottar lønn (lønnet arbeidskraftinnsats).
- 4.05. Utførte timeverk angir det samlede antall timer som faktisk er utført av en lønnstaker eller en selvstendig for hjemmehørende landbruksenheter i regnskapsperioden.
- 4.06. ENS 95 (11.27 og 11.28) inneholder en beskrivelse av hva som inngår og hva som ikke inngår i utførte timeverk. Utførte timeverk omfatter ikke arbeid utført i foretaksinnehaverens eller driftslederens private husholdning.
- 4.07. Årsverk (annual work units, AWU) defineres som sysselsatte normalårsverk (som svarer til antallet heltidsjobber), dvs. utførte timeverk delt på det gjennomsnittlige årlige antall arbeidstimer i heltidsjobber innenfor det økonomiske territoriet.
- 4.08. En person kan ikke representere mer enn ett årsverk. Dette gjelder selv om noen arbeider i landbruksnæringen i mer enn det antall timer som anses som en heltidsjobb.
- 4.09. Arbeidskraftinnsatsen i landbruket for personer som ikke arbeider heltid på driftsenheter i landbruket, beregnes som forholdet mellom antallet faktisk utførte arbeidstimer (per uke eller per år) og antallet faktisk utførte arbeidstimer (per uke eller per år) i en heltidsjobb.
- 4.10. Antallet faktisk utførte arbeidstimer i en heltidsjobb er ikke nødvendigvis det samme for alle kategorier arbeidskraft. En heltidsjobb kan for selvstendige omfatte flere arbeidstimer enn for lønnstakere. I det sistnevnte tilfellet er det største antall arbeidstimer fastsatt i en kontrakt.



- 4.11. Antallet arbeidstimer som utføres av en person, skal ikke justeres med en bestemt koeffisient på grunn av alder (dvs. under 16 eller over 65) eller kjønn. Likhetsprinsippet skal benyttes. Heltidsjobb defineres ut fra antallet utførte arbeidstimer, og ikke ut fra den mengden som produseres og/eller kvalitet.
- 4.12. Med mindre det er grunn til å foretrekke alternative kilder, skal de årsverkene som representerer heltidsjobb i landbruket, baseres på den gjeldende definisjonen i fellesskapsundersøkelsene om strukturen til driftsenheter i landbruket, dvs. det antall timer som minst kreves i de nasjonale bestemmelsene om arbeidsavtaler. Dersom disse ikke oppgir antallet arbeidstimer per år, skal 1 800 arbeidstimer anses som et minimum (225 arbeidsdager og åtte timer per dag).

## V. INDIKATORER FOR LANDBRUKETS INNTEKTER

- 5.01. Ett av hovedmålene for EAA er å måle landbrukets inntekter og hvordan disse utvikler seg.

### A. DEFINISJON AV INNTEKT OG SALDOPOSTER

- 5.02. Inntekt kan defineres som det høyeste beløpet som mottakeren kan konsumere i en gitt periode uten at mengden av hans/hennes eiendeler reduseres. Den kan også defineres som summen av konsumet og endringen i eiendelenes verdi i en gitt periode, når alt annet er det samme, siden inntekt er det som kunne ha blitt konsumert. Skillet i ENS 95 mellom løpende kontoer og kapitalkontoen gjør det mulig å undersøke det største potensielle konsumet ved å benytte mål på konsum og sparing på de løpende kontoene og mål på endringen i eiendelenes verdi på kapitalkontoen.
- 5.03. Ved hjelp av kontosystemet for landbruksnæringen (jf. 1.43) lar det seg gjøre å beregne tre saldoposter som kan benyttes som inntektsaggregat for landbruksnæringen: nettoprodukt, netto driftsresultat (netto blandet inntekt) og netto næringsinntekt. Forholdet mellom disse postene er satt opp nedenfor:

Produksjonskonto		Konto for inntektsopptjening		Konto for næringsinntekt	
P.1	Produksjon	B.1n	Nettoprodukt	B.2n B.3n	Netto driftsresultat/ netto blandet inntekt
P.2	- Produktinnsats	D.1	- Lønnskostnader	D.41	+ Mottatt rente(*)
K.1	- Kapitalslit	D.29	- Næringskatter	D.41	- Betalt rente
		D.39	+ Næringsubsidier	D.45	- Betalt grunnrente mv.
B.1n	= Nettoprodukt	B.2n B.3n	= Netto driftsresultat/ netto blandet inntekt	B.4n	= «Netto næringsinntekt»
D.29	- Næringskatter				
D.39	+ Næringsubsidier				
	= Nettoprodukt til faktorkostnad/ faktorinntekt				

(\*) Bare rente mottatt av landbruksenheter som er organisert som selskaper.

- 5.04. Næringsens nettoprodukt måler den verdien som skapes av alle lokale bransjeenheter etter at kapitalslitet er trukket fra. Siden produksjonen verdisettes til basispriser og produktinnsatsen verdisettes til kjøperpriser, inngår produktsubsidier minus produktskatter i nettoproduktet. Nettoproduktet til faktorkostnad (definert

som nettopprodukt til basispriser fratrukket næringskatter med tillegg av næringsubsidier) måler godtgjøringen til alle produksjonsfaktorene (jord, kapital, arbeidskraft) og kan kalles «landbrukets faktorinntekt», siden den utgjør hele den verdien som skapes av en enhet som utøver en produksjonsaktivitet.

- 5.05. Netto driftsresultat måler avkastningen på jord, kapital og ulønnet arbeidskraft. Det er saldoen på kontoen for inntektsopptjening som angir fordelingen av inntekt mellom produksjonsfaktorene og sektoren offentlig forvaltning. Nettoprodukt og netto driftsresultat beregnes for de enkelte næringene.
- 5.06. Netto næringsinntekt, som framkommer ved å legge den renten som landbruksenheter organisert som selskaper har mottatt, til netto driftsresultat og deretter trekke fra leie (dvs. gårds- og jordleie) og betalt rente, er et mål for godtgjøring for ulønnet arbeidskraft, godtgjøring for jord som tilhører enhetene og kapital. Den svarer til begrepet løpende overskudd før fordeling og inntektsskatt som benyttes i foretaksregnskaper. Selv om netto næringsinntekt ikke vanligvis beregnes for næringer, er det generelt sett mulig å beregne den for landbruksnæringen, siden det lar seg gjøre å fastsette den delen av rente og grunnrente mv. som utelukkende er knyttet til landbruksaktiviteten (og til sekundære ikke-landbruksaktiviteter).
- 5.07. Når det gjelder enkeltmannsforetak, utgjør næringsinntekten dels lønn for gårdbrukerens arbeid (og ulønnede familiemedlemmers arbeid), dels den inntekten som blir værende i foretaket og der det ikke er mulig å skille disse to komponentene (termen «gårdbruker» er naturligvis her brukt om alle personer som leder enkeltmannsforetak i næringen). Det dreier seg derfor om en blandet inntekt. Som alle andre næringer omfatter imidlertid landbruksnæringen produksjonseenheter som tilhører forskjellige typer institusjonelle enheter: selskaper og enkeltmannsforetak. Det er en forskjell mellom den næringsinntekten som skapes av enkeltmannsforetak, og den som skapes av enheter som er organisert som selskaper. I det sistnevnte tilfellet utgjør den en «ren» næringsinntekt, siden all arbeidsinntekt er utelatt (lønn for arbeid skal anses som lønn for lønnet arbeidskraft selv om den gjelder ledelsen og aksjonærene i selskapet).
- 5.08. Vær oppmerksom på at inntektsaggregatene, som framkommer som saldposter i kontosystemet for næringen, ikke er indikatorer på den samlede inntekten eller på den disponible inntekten til husholdninger som er sysselsatt i landbruket, siden disse i tillegg til den rent landbruksmessige inntekten også kan ha inntekt fra andre kilder (ikke-landbruksaktiviteter, lønn, sosiale ytelser, formuesinntekt). Med andre ord skal landbrukets inntekt ikke likestilles med gårdbrukerens inntekt. Dette målet for inntekt svarer dessuten til den inntekten som skapes av landbruksaktiviteter (og ikke-utskillbare sekundære ikke-landbruksaktiviteter) i en gitt regnskapsperiode, selv om selve inntekten i visse tilfeller først mottas senere. Det dreier seg altså ikke om den inntekten som faktisk mottas i regnskapsperioden.

## B. BEHANDLING AV INNTEKT FRA ENHETER ORGANISERT SOM SELSKAPER

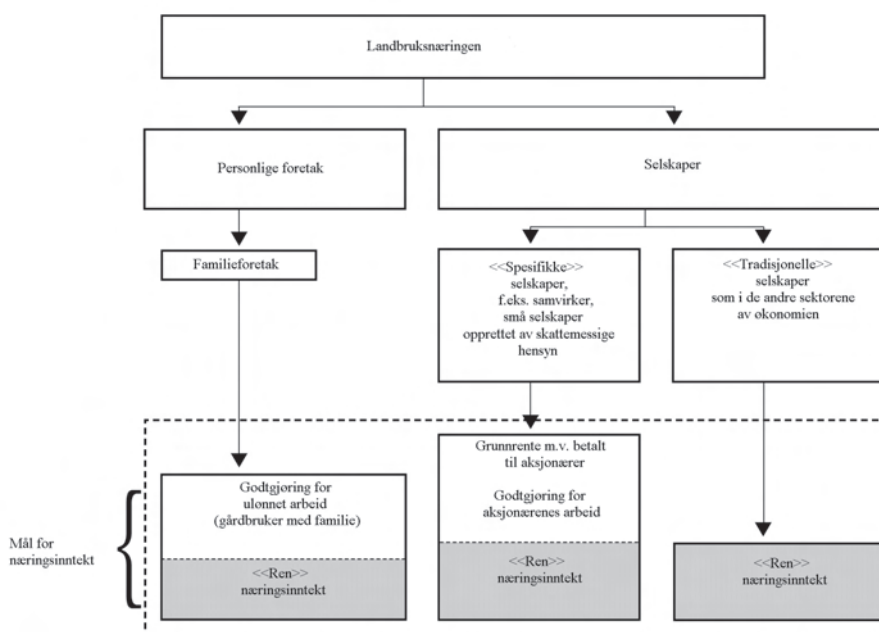
- 5.09. Enkeltmannsforetak (eller familieforetak) er den vanligste formen for landbruksenheter i Den europeiske union. Noen landbruksproduksjonseenheter kan imidlertid være organisert som selskaper, dels i form av tradisjonelle selskaper (dvs. deres organisasjonsstruktur likner strukturen i de selskapene som finnes i andre sektorer av økonomien), dels som selskaper med mer spesifikke karaktertrekk (som f.eks. en gårdbruker som av skattemessige hensyn oppretter et særskilt, frittstående selskap til den kommersielle delen av sin økonomiske aktivitet, eller en gruppe gårdbrukere som danner en sammenslutning i den hensikt å slå sammen sin jord og arbeidskraft innenfor rammen av forskjellige former for samvirke).
- 5.10. Landbruksnæringens netto næringsinntekt består dermed av følgende tre komponenter:

— enkeltmannsforetakenes (de personlige foretakenes) «blandede» næringsinntekt,

- de «tradisjonelle» selskapers «rene» næringsinntekt,
- den «blandede» næringsinntekten til selskaper som er spesifikke for landbruksnæringen.

Disse tre komponentene er satt opp i diagrammet i 5.11.

5.11. I den «rene» næringsinntekten inngår ikke lønnskostnader og grunnrente mv. betalt før fortjenesten fordeles. For de fleste selskaper som er spesifikke for landbruket, er det imidlertid vanskelig å skille godtgjøring til aksjonærene for deres innsats av jord og arbeidskraft fra fordelingen av fortjeneste. Det anbefales derfor å la referansemålestokken for landbrukets næringsinntekt være den «blandede» inntekten for denne typen landbruksenhet, dvs. at den omfatter lønn til aksjeeiende lønnstakere for deres arbeid samt grunnrente mv. Lønn og grunnrente mv. skal altså ikke trekkes fra ved beregningen av næringsinntekt når det gjelder disse spesifikke selskapene. Ved beregningen av næringsinntekt sidestilles de derfor med en gruppe enkeltmannsforetak. Når det gjelder «tradisjonelle» selskaper, skal det derimot være et klart skille mellom lønn og fordeling av fortjeneste.



C. DEFINISJON AV INDIKATORER FOR LANDBRUKETS INNTEKTER

5.12. Det tre indikatorene for landbrukets inntekter kan beskrives slik:

- indikator A: indeks for den reelle faktorinntekten i landbruket per årsverk

Dette målet svarer til det reelle nettoproduktet til faktorkostnad i landbruket per samlet årsverk<sup>(1)</sup>.

- indikator B: indeks for landbrukets reelle netto næringsinntekt per ulønnet årsverk

Denne indikatoren viser forandringene over tid i netto næringsinntekt per ulønnet årsverk. Når den omregnes til en indeks for hver medlemsstat, gir den opplysninger om tendenser heller enn om inntektsnivåer. Den

<sup>(1)</sup> For å ta hensyn til deltids- og sesongarbeid, måles sysselsetting i landbruket eller endringer i dette, i årsverk (se kapittel IV for flere opplysninger om dette). Det skiller mellom ulønnede og lønnede årsverk, som til sammen utgjør det samlede antall årsverk.

er mest anvendelig i land der landbruket er organisert i form av enkeltmannsforetak. Siden det finnes «tradisjonelle» selskaper som skaper næringsinntekt utelukkende med lønnet arbeidskraft, er imidlertid indikator B overvurdert i forhold til begrepet personlig inntekt. Denne ulempen kan gjøre det umulig å sammenligne inntektsnivået medlemsstatene imellom dersom andelen «tradisjonelle» selskaper er svært forskjellig.

— indikator C: landbrukets netto næringsinntekt

Dette inntektsaggregatet angis i absolutte tall<sup>(1)</sup> (eller i form av en indeks i reelle tall). Det gjør det mulig å sammenligne landbruksnæringsens inntekt over tid mellom medlemsstatene.

#### D. AGGREGERING AV INNTEKTSINDIKATORENE FOR DEN EUROPEISKE UNION

- 5.13. Indeksene og endringstakten for hele Den europeiske union kan beregnes enten som veide gjennomsnitt av de nasjonale indeksene eller endringstaktene, eller direkte på grunnlag av EU-aggregater som framkommer ved at de nasjonale dataene omregnes til euro eller til kjøpekraftsstandarder (PPS). I begge tilfeller er det nødvendig å velge et basisår; enten det året som benyttes for å fastsette de forskjellige landenes andel i fellesskapsgjennomsnittet, eller året hvis valutakurs benyttes for å beregne aggregatene.
- 5.14. Det benyttes litt forskjellige metoder og forskjellige basisår alt etter om beregningene tilsvarer en analyse av utviklingen på kort sikt (endringer for år «n» sammenlignet med år «n-1») eller på lang sikt (allmenn utvikling fra 1980 til år n).
- 5.15. For en analyse av utviklingen på kort sikt beregnes endringene i indikatorene for nominell eller reell inntekt i Den europeiske union for år n sammenlignet med år n-1 som veide gjennomsnitt av den tilsvarende endringen som beregnes i medlemsstatene, idet vekten (en koeffisient) beregnes på grunnlag av inntektsaggregatene for år n-1, omregnet til euro til valutakursen for år n-1; disse koeffisientene er selvfølgelig spesifikke for hvert aggregat. Denne metoden, som er basert på år n-1, synes å være den som egner seg best til en analyse på kort sikt, og den som stemmer best overens med den som benyttes i medlemsstatene.
- 5.16. For en analyse av utviklingen på lang sikt beregnes indeksene og endringene i inntektsindikatorerne for Den europeiske union på grunnlag av EU-aggregater uttrykt i euro til en fast valutakurs for år 1995; dersom verdiene uttrykkes i reelle tall (dvs. etter at virkningen av den gjennomsnittlige prisstigningen er trukket fra), baseres de deflasjonsfaktorene som benyttes, også på 1995 = 100. Denne metoden som er basert på 1995, synes å være den som egner seg best til å beskrive og analysere utviklingen for hele perioden fra 1980 til år n.

#### E. DEFLATERING AV INNTEKTSINDIKATORENE

- 5.17. For hver medlemsstat framkommer indeksene og verdiendringene i reelle tall for inntektsindikatorerne ved å deflatere de tilsvarende nominelle dataene med den implisitte prisindeksen for bruttonasjonalproduktet.
- 5.18. Viktige faktorer som pålitelighet og sammenlignbarhet taler for at denne deflasjonsfaktoren benyttes. Den implisitte prisindeksen for bruttonasjonalprodukt er en indikator for det allmenne prisnivået for alle varer, produkter og tjenester i hele økonomien. Det skulle også være mulig å benytte prisindeksen for nasjonale sluttanvendelser som deflasjonsfaktor. Til forskjell fra prisindeksen for bruttonasjonalprodukt tar denne indeksen også direkte hensyn til utenrikshandelens innflytelse og reagerer dermed hurtigere og tydeligere på endringer i importprisene (f.eks. endringer i energiprisene). For å bevare sammenlignbarheten med andre statistikker fra Europakommisjonen, er det imidlertid ikke innført noen ny deflasjonsfaktor.

<sup>(1)</sup> Dette målet for inntekt tilsvarer det tidligere målet «nettoinntekt av familiearbeidskraftens landbruksaktivitet for enkeltmannsforetak».

- 5.19. Inntektsaggregater i reelle tall for hele Den europeiske union framkommer ved først å deflatere de nominelle verdiene (i løpende priser) som er registrert i de forskjellige medlemsstatene, med den implisitte prisindeksen for bruttonasjonalproduktet til den aktuelle medlemsstaten, og deretter regne dem om til euro (med valutakursen for 1995 for langsiktige analyser og kursen for år n-1 for den kortsiktige utviklingen, som angitt ovenfor). Resultatene legges deretter sammen for å få de reelle verdiene for Den europeiske union. Det er på grunnlag av disse aggregatene i reelle tall at indeksene og endringstaktene for Den europeiske union beregnes, noe som innebærer at en «EU-deflasjonsfaktor» aldri eksplisitt benyttes.

## VI. VERDISETTING AV EAA TIL FASTE PRISER

### A. PRIS- OG VOLUMMÅL

(jf. ENS 95, kapittel 10)

- 6.01. For økonomiske analyser av endringer i verdier er det nyttig å kunne skille mellom de verdiendringene som skyldes volumendringer, og de som skyldes prisendringer. I ENS 95 (10.15-10.23) går det klart fram at priskomponenten skal omfatte bare prisendringer, og at alle andre endringer skal inngå i volumkomponenten. Forskjeller i kvalitet mellom produkter (fysiske egenskaper, forskjellige typer detaljsalgssteder osv.) skal anses som forskjeller i volum, og ikke som forskjeller i pris.
- 6.02. For et stort antall varer og tjenester finnes det flere forskjellige kvaliteter. I ENS 95 er det satt opp flere faktorer som fører til kvalitetsforskjeller, men for EAA er den viktigste faktoren de fysiske egenskapene. For et gitt produkt kan det være fysiske forskjeller som innebærer at de fysiske enhetene (f.eks. ett tonn) ikke er identiske i økonomisk forstand. Et eksempel på dette er to tonn korn som selges i to etterfølgende år. Det første året er alt kornet av en slik kvalitet at det kan males til mel, mens under halvparten av kornet er av en slik kvalitet det andre året, slik at resten må selges som fôr. Dette medfører at den gjennomsnittlige kvaliteten på kornet har falt. Den andre viktige kvalitetsforskjellen for EAA er den som skyldes at et produkt selges på forskjellige markeder med forskjellige priser, f.eks. innenlandske kontra utenlandske eller industrielle anvendelser kontra markeder for konsumvarer (jf. ENS 95, 10.15-10.18).
- 6.03. I indikatorene volum og pris som benyttes for å utarbeide data i faste priser, må det også tas hensyn til endringer i kvalitet. Arbeidet bør derfor gjennomføres på et så detaljert nivå som mulig for å få så homogene elementære produkter som mulig. Dersom de elementære produktene er fullstendig homogene, kan endringer i volum beregnes på grunnlag av endringer i kvantitet.
- 6.04. Statistiske opplysninger foreligger imidlertid ofte bare på et mer aggregert nivå og gjelder da ikke lenger strengt homogene produkter. I dette tilfellet hevder ENS 95 (10.32) at det er mest hensiktsmessig å deflatere verdien for inneværende år med en egnet prisindeks for å beregne volumendringene.
- 6.05. Det detaljnivået som den anvendte indeksen antas å være en elementærindeks for (det aktuelle produktet anses dermed som homogent), kalles det laveste aggregeringsnivået. I EAA svarer det laveste aggregeringsnivået minst til det mest detaljerte klassifiseringsnivået i tabellen for oversending av opplysninger. Det er imidlertid ønskelig med et mer detaljert nivå for å utarbeide prisindekser.
- 6.06. For hvert aggregat av varer og tjenester som opptrer på kontoene, må pris- og volummål konstrueres slik at
- $$\text{verdiindeks} = \text{prisindeks} \times \text{volumindeks}$$
- Dette betyr at enhver endring i verdien av en gitt strøm må tilskrives enten en prisendring eller en volumendring eller en kombinasjon av disse (jf. ENS 95, 10.13).
- 6.07. Den systematiske oppdelingen av endringer i løpende verdier i komponentene «prisendringer» og «volumendringer» er begrenset til strømmer som tilsvarende transaksjoner med varer og tjenester, og til elementer som inngår i verdisetningen av disse transaksjonene (produksjon, produktinnsats, kapitalslit, bruttoprodukt, nettoprodukt, bruttoinvestering i fast realkapital, endringer i beholdninger, skatter og produktsubsidier).

B. PRINSIPPER OG METODER FOR Å UTARBEIDE EAA I FASTE PRISER

1. Valg av indeksformler

6.08. I ENS 95 (10.62) anbefales det å benytte Fisher-indeksene. Det er imidlertid en rekke ulemper knyttet til disse indeksene, for eksempel at de ikke er additive, og at de krever en stor mengde basisopplysninger. Derfor er det i henhold til ENS 95 et akseptabelt alternativ å benytte en volumindeks av Laspeyres-typen og en prisindeks av Paasche-typen.

6.09. I samsvar med anbefalingene i ENS 95 blir volumendringer i EAA målt ved hjelp av indekser av Laspeyres-typen, og prisendringer blir målt ved hjelp av indekser av Paasche-typen.

Laspeyres volumindeks:

$$L(q) = \frac{\sum p_0 q_n}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum V_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum V_0}$$

Paasches prisindeks:

$$P(p) = \frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_0} = \frac{\sum p_0 q_n \frac{p_n}{p_0}}{\sum p_0 q_n}$$

For hvert elementært produkt er:

- $p_0$ : prisen som registreres i basisår 0,
- $p_n$ : prisen som registreres i år n,
- $q_0$ : mengden som registreres i basisår 0,
- $q_n$ : mengden som registreres i år n,
- $V_0$ : verdien som registreres i basisår 0: ( $V_0 = p_0 q_0$ ).

2. Basisår

6.10. Volumendringer måles ved hjelp av indekser av Laspeyres-typen: mengdeendringer i indeksseriene vektet derfor ved hjelp av verdien i basisåret. Prisendringer måles ved hjelp av indekser av Paasche-typen: prisendringer i indeksseriene vektet derfor ved hjelp av verdien i inneværende år i basisårets priser.

6.11. Basisåret er det året hvis priser benyttes til å utarbeide vektene.

6.12. Den mest nøyaktige måten å måle volumendringer på fra ett år til et annet, er å benytte tallene fra det seneste basisåret. På denne måten sikrer man at vektene er noenlunde ajour, og dermed unngår man problemer i forbindelse med vektning av produkter som ikke lenger produseres, og nye produkter som er kommet på markedet. I EAA måles derfor volumendringer ved hjelp av vektene fra det foregående året.

3. Framlegging av serier ut fra et referanseår

6.13. Det året som benyttes til å oversende og framlegge data i faste priser, kan være forskjellig fra basisåret og kalles referanseåret. I en indeksserie er referanseåret det året som har verdien 100.

6.14. Serier av volumindekser angitt i referanseårets priser, utledes ved å sammenkjede indekser som beregnes ved hjelp av prisene fra det foregående året (jf. ENS 95, 10.64).

6.15. Det er viktig at et skifte av referanseår ikke påvirker volumendringene i forhold til det foregående året. Derfor utarbeides data i EAA i forhold til et fast referanseår ved å endre referanseåret separat for hver enkelt variabel, uansett om disse er aggregater eller elementærindekser.

## 6.16. Eksempel:

La oss se på de to homogene elementære produktene A og B. Følgende serier er basert på prisstrukturen for det foregående året:

Volum- og prisindeksen for den samlede verdien (A+B) avhenger av den vekten hvert av produktene A og B har fått.

	90P90	90-91 volum-indeks	91P90	90-91 pris-indeks	91P91	91-92 volum-indeks	92P91	92-91 pris-indeks	92P92
A	100	105,0	105	110,0	115	102,0	117	108,0	126
B	300	110,0	330	95,0	314	90,0	283	105,0	297
I alt	400	108,8	435	98,6	429	93,2	400	105,8	423

Dersom disse seriene uttrykkes med et fast referanseår (f.eks. 1990), er en separat sammenkjedning av indeksene den eneste måten å beholde den samme volumindeksen n/n-1 på. Dette gir følgende serier (1990=100):

	1990	1991	1992
A	100	105,0	107,1
B	100	110,0	99,0
I alt	100	108,8	101,4

(101,4 = 108,8\*93,2/100)

Verdiene i faste priser uttrykt med referanseåret 1990 er:

	1990	1991	1992
A	100	105	107,1
B	300	330	297,0
I alt	400	435	405,6

(405,6 = 400\*101,4/100)

Dette medfører at verdiene ikke lenger er additive. Summen av verdiene i faste priser for A og B gir følgende serie:

	1990	1991	1992
A + B	400	435	404,1

Bortsett fra året etter referanseåret, er serier med nytt referanseår ikke additive.

- 6.17. I henhold til ENS 95 (10.67) offentliggjøres de ikke-additive dataene i faste priser uten noen form for justering<sup>(1)</sup>. Denne framgangsmåten benyttes også i EAA. Det er imidlertid nødvendig å forklare for brukerne at tabellene ikke er additive.

#### 4. Beregning av bruttoproduktet i faste priser

- 6.18. Brutttoproduktet er saldosposten på produksjonskontoen. Det er derfor ikke mulig å dele bruttoproduktet direkte opp i en priskomponent og en volumkomponent. Den teoretisk korrekte metoden for å beregne bruttoproduktet i faste priser er dobbeltdeflatering (jf. ENS 95, 10.27-10.28).

<sup>(1)</sup> Dette utelukker ikke at det kan forekomme omstendigheter der de som har ansvar for utarbeidingen av dataene, anser det hensiktsmessig å fjerne avvikene for å forbedre den samlede konsistensen i dataene.

6.19. Bruttoproduktet uttrykt i foregående års priser defineres derfor som forskjellen mellom produksjonen målt i foregående års priser og produktinnsatsen målt i foregående års priser. Nettoproduktet i foregående års priser defineres som forskjellen mellom bruttoproduktet i foregående års priser og kapitalslitet i foregående års priser. Bruttoproduktet i et fast referanseårs priser utledes ved å endre referanseår.

6.20. Eksempel:

Nedenfor er det satt opp en serie med løpende verdier og verdier i foregående års priser (volumer) for produksjon og produktinnsats:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Produksjon	150	160	170	180	200
Produktinnsats	40	30	35	40	45

Bruttoproduktet uttrykt i volum beregnes ved å trekke volumet av produktinnsatsen fra produksjonsvolumet. Resultatet er følgende serie:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Bruttoprodukt	110	130	135	140	155

På denne måten beregnes følgende volumindekser i foregående års priser:

	1996	1997
Bruttoprodukt	118,2	103,7

(118,2 = 130/110\*100) (103,7 = 140/135\*100)

Bruttoproduktet i år n i 1995-priser beregnes ved å multiplisere den løpende verdien for 1995 med kjedeindeksen for volum.

Bruttoprodukt 96 (i 1995-priser) = 110\*1,182 = 130

Bruttoprodukt 97 (i 1996-priser) = 110\*1,182\*1,037 = 135

## 5. Oppdeling av produktskatter og produktsubsidier i volum- og priskomponenter

6.21. For at verdien i basispriser skal kunne deles opp i volum- og priskomponenter, forutsettes det at denne oppdelingen også gjelder for produktskatter og produktsubsidier. I EAA er følgende valgt:

6.22. Volumindeksen for produktsubsidien (eller produktskatten) er identisk med volumindeksen for produksjonen i produsentpriser. I dette tilfellet er volumindeksen for produksjonen den samme uansett om den uttrykkes i produsentpriser eller i basispriser.

6.23. Denne løsningen har en annen fordel: volumindeksen er uavhengig av verdsettelsesmetoden. Derfor er det enkelt å tolke pris- og volumindekser i basispriser: for et fullstendig homogent basisprodukt vil volumindeksen være identisk med mengdeindeksen; prisindeksen gjenspeiler endringen i den gjennomsnittlige basisprisen.

6.24. Eksempel:

For et gitt produkt er verdien av produksjonen i produsentpriser i år n 1 000, mens verdien av produksjonen i år n+1 er 900. Volumindeksen for produksjonen er 102.

Dette produktet er subsidiert. Verdien av subsidien i år n er 100, mens verdien av subsidien i år n + 1 er 150.



Oppdelingen av subsidien i volum-/priskomponenter kan gjøres på følgende måte:

	Verdi n	n+1/n volumindeks	Volum n+1	n+1/n prisindeks	Verdi n+1
Produksjon i produsentpriser	1000	102,0	1020	88,2	900
Produktsubsidie	100	102,0	102	147,0	150
Produksjon i basispriser	1100	102,0	1122	93,6	1050

Volumindeksen for subsidien er den samme som for produksjonen i produsentpriser.

---

## VEDLEGG II

## PROGRAM FOR OVERSENDING AV OPPLYSNINGER TIL EAA

For hver produksjonspost (post 01-18, inkludert underposter) skal verdien i basispriser samt dens enkelte komponenter (verdien i produsentpriser, produktsubsidier og produktskatter) oversendes.

Opplysningene til produksjonskontoen og til bruttoinvestering i fast realkapital skal oversendes både i løpende og faste priser.

Alle verdiene skal oppgis i millioner enheter i den nasjonale valutaen. Arbeidskraftinnsats skal uttrykkes i 1 000 årsverk.

## 1. Produksjonskonto

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
01	Korn (herunder frø)	X	X	X
01.1	Hvete og spelthvete	X	X	X
01.1/1	Vanlig hvete og spelthvete	—	—	X
01.1/2	Durumhvete	—	—	X
01.2	Rug og blandingskorn	X	X	X
01.3	Bygg	X	X	X
01.4	Havre og sommerkornblanding	X	X	X
01.5	Maiskorn	X	X	X
01.6	Ris	X	X	X
01.7	Andre kornslag	X	X	X
02	Planter til industriell bruk	X	X	X
02.1	Oljefrø og oljeholdige frukter (herunder frø)	X	X	X
02.1/1	Rapsfrø og rybsfrø	—	—	X
02.1/2	Solsikkefrø	—	—	X
02.1/3	Soyabønner	—	—	X
02.1/4	Andre oljeholdige frø og frukter	—	—	X
02.2	Proteinvekster (herunder frø)	X	X	X
02.3	Rå tobakk	X	X	X
02.4	Sukkerbete	X	X	X
02.5	Andre planter til industriell bruk	X	X	X
02.5/1	Fibervekster	—	—	X
02.5/2	Humle	—	—	X
02.5/3	Andre planter til industriell bruk: andre	—	—	X

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
03	Fôrvekster	X	X	X
03.1	Fôrmais	—	—	X
03.2	Fôrrotvekster (herunder fôrmete)	—	—	X
03.3	Andre fôrvekster	—	—	X
04	Grønnsaker og hagebruksprodukter	X	X	X
04.1	Friske grønnsaker	X	X	X
04.1/1	Blomkål	—	—	X
04.1/2	Tomater	—	—	X
04.1/3	Andre friske grønnsaker	—	—	X
04.2	Planter og blomster	X	X	X
04.2/1	Planteskoleplanter	—	—	X
04.2/2	Blomster og pryddplanter (herunder juletrær)	—	—	X
04.2/3	Beplantninger	—	—	X
05	Poteter (herunder settepoteter)	X	X	X
06	Frukt	X	X	X
06.1	Frisk frukt	X	X	X
06.1/1	Bordepler	—	—	X
06.1/2	Bordpærer	—	—	X
06.1/3	Ferskener	—	—	X
06.1/4	Annen frisk frukt	—	—	X
06.2	Sitrusfrukter	X	X	X
06.2/1	Appelsiner	—	—	X
06.2/2	Mandariner	—	—	X
06.2/3	Sitroner	—	—	X
06.2/4	Andre sitrusfrukter	—	—	X
06.3	Tropiske frukter	X	X	X
06.4	Druer	X	X	X
06.4/1	Borddruer	—	—	X
06.4/2	Andre druer	—	—	X
06.5	Oliven	X	X	X
06.5/1	Bordoliven	—	—	X
06.5/2	Andre oliven	—	—	X

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
07	Vin	X	X	X
07.1	Bordvin	—	—	X
07.2	Kvalitetsvin	—	—	X
08	Olivenolje	X	X	X
09	Andre planteprodukter	X	X	X
09.1	Vegetabilsk materiale til fletting	—	—	X
09.2	Frø	—	—	X
09.3	Andre planteprodukter: andre	—	—	X
10	Vegetabilsk produksjon (01-09)	X	X	X
11	Dyr	X	X	X
11.1	Storfe	X	X	X
11.2	Svin	X	X	X
11.3	Dyr av hestefamilien	X	X	X
11.4	Sauer og geiter	X	X	X
11.5	Fjørfe	X	X	X
11.6	Andre dyr	X	X	X
12	Animalske produkter	X	X	X
12.1	Melk	X	X	X
12.2	Egg	X	X	X
12.3	Andre animalske produkter	X	X	X
12.3/1	Råull	—	—	X
12.3/2	Silkeormkokonger	—	—	X
12.3/3	Andre animalske produkter: andre	—	—	X
13	Animalsk produksjon (11+12)	X	X	X
14	Produksjon av landbruksvarer (10+13)	X	X	X
15	Produksjon av landbrukstjenester	X	X	X
15.1	Landbrukstjenester	—	—	X
15.2	Utleie av melkekvoter	—	—	X

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
16	Landbruksproduksjon (14+15)	X	X	X
17	Sekundære ikke-landbruksaktiviteter (ikke-utskillbare)	X	X	X
17.1	Bearbeiding av landbruksvarer	X	X	X
17.2	Andre ikke-utskillbare sekundære aktiviteter (varer og tjenester)	X	X	X
18	Landbruksnæringens produksjon (16+17)	X	X	X
19	Samlet produktinnsats	X	X	X
19.01	Frø og formeringsmateriale	X	X	X
19.02	Energi; smøremidler	X	X	X
19.02/1	— elektrisitet	—	—	X
19.02/2	— gass	—	—	X
19.02/3	— andre drivstoffer og drivmidler	—	—	X
19.02/4	— annet	—	—	X
19.03	Gjødsel og jordforbedringsmidler	X	X	X
19.04	Plantevernmidler	X	X	X
19.05	Veterinærutgifter	X	X	X
19.06	Fôr	X	X	X
19.06/1	— fôrvarer kjøpt hos andre driftsenheter i landbruket	X	X	X
19.06/2	— fôrvarer kjøpt utenfor landbruksnæringen	X	X	X
19.06/3	— fôrvarer produsert og konsumert av samme driftsenhet	X	X	X
19.07	Vedlikehold av materiell	X	X	X
19.08	Vedlikehold av bygninger	X	X	X
19.09	Landbrukstjenester	X	X	X
19.10	Andre varer og tjenester	X	X	X

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
20	Bruttoprodukt i basispriser (18-19)	X	X	X
21	Kapitalslit	X	X	X
21.1	Utstyr	—	—	X
21.2	Bygninger	—	—	X
21.3	Beplantninger	—	—	X
21.4	Annet	—	—	X
22	Nettoprodukt i basispriser (20-21)	X	X	X

## 2. Konto for inntektsopptjening

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
23	Lønnskostnader	X	X	X
24	Næringskatter	X	X	X
25	Nærings subsidier	X	X	X
26	Faktorinntekt (22-24+25)	X	X	X
27	Driftsresultat/blandet inntekt (22-23-24+25)	X	X	X

## 3. Konto for næringsinntekt

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
28	Betalt grunnrente mv.	X	X	X
29	Betalt rente	X	X	X
30	Mottatt rente	X	X	X
31	Næringsinntekt (27-28-29+30)	X	X	X

4. **Poster på kapitalkontoen**

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
32	Bruttoinvestering i fast realkapital i landbruksvarer	—	—	X
32.1	Bruttoinvestering i fast realkapital i beplantninger	—	—	X
32.2	Bruttoinvestering i fast realkapital i dyr	—	—	X
33	Bruttoinvestering i fast realkapital i ikke-landbruksvarer	—	—	X
33.1	Bruttoinvestering i fast realkapital i materiell	—	—	X
33.2	Bruttoinvestering i fast realkapital i bygninger	—	—	X
33.3	Annen bruttoinvestering i fast realkapital	—	—	X
34	Bruttoinvestering i fast realkapital (uten fradragsberettiget mva) (32+33)	—	—	X
35	Nettoinvestering i fast realkapital (uten fradragsberettiget mva) (34-21)	—	—	X
36	Lagerendringer	—	—	X
37	Kapitaloverføringer	—	—	X
37.1	Investeringstilskudd	—	—	X
37.2	Andre kapitaloverføringer	—	—	X

5. **Arbeidskraftinnsats i landbruket**

Post	Liste over variabler	Oversending for referanseår n		
		November år n (anslag)	Januar år n+1 (anslag)	September år n+1
38	Samlet arbeidskraftinnsats i landbruket	X	X	X
38.1	Ulønnet arbeidskraftinnsats i landbruket	X	X	X
38.2	Lønnet arbeidskraftinnsats i landbruket	X	X	X